

Diplomová práce

Analýza způsobu práce s nadanými žáky na vybrané běžné základní škole

Studijní program: N0114A300106 Učitelství pro střední školy a 2.
stupeň základních škol

Studijní obory: Dějepis
Základy společenských věd

Autor práce: **Bc. Lucie Pokorná, DiS.**

Vedoucí práce: Mgr. Helena Picková, Ph.D.
Katedra pedagogiky a psychologie

Liberec 2024

Zadání diplomové práce

Analýza způsobu práce s nadanými žáky na vybrané běžné základní škole

<i>Jméno a příjmení:</i>	Bc. Lucie Pokorná, DiS.
<i>Osobní číslo:</i>	P21000818
<i>Studijní program:</i>	N0114A300106 Učitelství pro střední školy a 2. stupeň základních škol
<i>Specializace:</i>	Dějepis Základy společenských věd
<i>Zadávací katedra:</i>	Katedra pedagogiky a psychologie
<i>Akademický rok:</i>	2022/2023

Zásady pro vypracování:

Cíl

- popis a analýza způsobu práce s nadanými žáky na vybrané běžné základní škole
- tvorba sborníku didaktických aktivit pro výuku nadaných žáků v předmětu občanské výchovy pro 8. ročník základní školy s využitím mezipředmětových vztahů
- pilotáž aktivit podporujících nadané žáky, vyhodnocení

Metody

- zúčastněné pozorování, polostrukturovaný rozhovor s učiteli

Požadavky

- studium odborné literatury k tématu DP
- pozorování práce s nadanými žáky
- tvorba didaktických materiálů podporujících nadané žáky
- realizace pilotáže didaktických materiálů v dané třídě
- vyhodnocení, reflexe, návrhy změn

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

tištěná/elektronická

Jazyk práce:

čeština

Seznam odborné literatury:

CIHELKOVÁ, Jana. Nadané dítě ve škole: náměty do výuky pro celou třídu. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1248-5.

HŘÍBKOVÁ, Lenka. Nadání a nadaní: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1998-6.

MAREŠ, Jiří. Pedagogická psychologie. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0174-8.

MUDRÁK, Jiří. Nadané děti a jejich rozvoj. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5089-7.

STEHLÍKOVÁ, Monika. Nadané dítě: jak mu pomoci ke štěstí a úspěchu. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0512-0.

VÁGNEROVÁ, Marie a Lidka LISÁ. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4961-0.

WALTEROVÁ, Eliška. Srovnávací pedagogika: vývoj a proměny v globálním kontextu. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2006. ISBN 80-7290-269-5.

Vedoucí práce:

Mgr. Helena Picková, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání práce:

4. listopadu 2022

Předpokládaný termín odevzdání: 26. dubna 2024

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

prof. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
garant studijního programu

V Liberci dne 1. června 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má diplomová práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat své vedoucí Mgr. Heleně Pickové, Ph.D. za její trpělivost, vstřícný přístup a pochopení. Její empatie a odborné vedení mi nesmírně pomohlo posunout se postupnými kroky k dokončení mé diplomové práce. Poděkování patří i mé rodině, která se mnou měla nesmírnou trpělivost. V neposlední řadě děkuji paní učitelce Lucii, která mi byla skvělým partnerem při realizaci praktické části diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce je zaměřena na analýzu způsobu práce s nadanými žáky na vybrané základní škole. Teoretická část popisuje psychický vývoj dítěte, vymezuje pojem nadání a faktory, které ho ovlivňují. Nedílnou součástí je kapitola s názvem Nadané dítě, ve které je tento pojem popsán, dále se kapitola zabývá vyhledáváním nadaného dítěte, jeho identifikací, potřebami a závěrem vymezuje již samotnou práci s nadaným žákem. Cílem předložené diplomové práce je popis a analýza způsobu práce s nadanými žáky na vybrané běžné základní škole, tvorba didaktických materiálů nejen pro nadané žáky v předmětu občanské výchovy pro 8. ročník základní školy s využitím mezipředmětových vztahů a pilotáž aktivit podporujících nadané žáky. Praktická část je realizována prostřednictvím zúčastněného pozorování, rozhovory s učiteli a pilotáží vytvořených didaktických materiálů. V rámci pozorování byly zpracovány záznamové archy s důrazem na identifikaci oblastí k tématu nadaného žáka. Dále byla provedena obsahová analýza rozhovorů s učiteli, která byla zpracována do jednotlivých příběhů. Pilotáží didaktických materiálů byla ověřena jejich použitelnost a smysluplnost v praxi. Byla získána zpětná vazba od žáků i učitelů.

Klíčová slova

Psychický vývoj dítěte, nadání a talent, prostředí, nadaný žák, inkluze, vzdělávací proces

Abstract

The diploma thesis focuses on the analysis of the way of working with gifted pupils at a selected regular primary school. The theoretical part focuses on the psychological development of the child, defines the concept of talent and the factors that influence it. An integral part of the thesis is the chapter gifted child, its characteristics, their search, identification, their needs and the work with gifted pupils themselves.

The aim of my diploma thesis is to describe and analyze the way of working with gifted pupils at a selected regular primary school. Also to create didactic materials not only for gifted pupils in the subject of civics for the 8th grade of primary school using interdisciplinary relationships and to pilot activities supporting gifted pupils. The practical part is realized through participant observation, interviews with teachers and piloting of didactic materials.

As part of the observations, record sheets were processed with an emphasis on identifying areas related to the topic of gifted pupils. Furthermore, a content analysis of interviews with teachers was carried out, which was processed into individual stories. By piloting didactic materials, their applicability and meaningfulness in practice were verified. Feedback was obtained from pupils and teachers.

Keywords

Psychological development of a child, giftedness and talent, environment, characteristics of a gifted pupil, inclusion, educational proces

Obsah

Úvod	10
Teoretická část.....	12
1 Psychický vývoj dítěte	13
1.1 Faktor dědičnosti.....	13
1.2 Faktor prostředí.....	14
1.3 Psychický vývoj, obecné znaky a teorie.....	15
1.3.1 Psychoanalytické pojetí vývoje osobnosti S. Freuda	16
1.3.2 Psychosociální vývoj osobnosti podle Eriksona.....	17
1.3.3 Teorie kognitivního vývoje J. Piageta.....	17
1.3.4 Psychický vývoj ve školním věku.....	18
2 Socializace a kultura	19
2.1 Socializace a kultura dítěte v rámci školy, výchovy a vzdělávání	19
3 Obsah a cíle vzdělávání	22
3.1 Klíčové kompetence	24
3.2 Nadání a talent	24
3.3 Relativně úspěšní a neúspěšní žáci	28
4 Nadané dítě.....	30
4.1 Základní charakteristické rysy	30
4.2 Vyhledávání nadaných dětí	33
4.3 Identifikace nadaných dětí	35
4.4 Potřeby nadaných dětí	38
4.5 Vzdělávání nadaných dětí.....	40
4.6 Inkluze	43
5 Analýzy, studie v ČR a zahraničí.....	45
5.1 Výzkum nálepkování nadaných žáků	45
5.1.1 Výsledky výzkumu	45
5.1.2 Desatero pro eliminaci nálepkování nadaných žáků	46
5.2 Šetření České školní inspekce.....	47
5.2.1 Hlavní zjištění ČŠI.....	47
5.2.2 Doporučení pro školy	48
5.2.3 Základní pravidla pro okamžitou podporu nadaných žáků.....	49
5.3 Přehledová studie periodik v ČR.....	50
5.4 Zahraniční studie a jejich výsledky	51

5.4.1 Studie ve Spojeném království	51
5.4.2 Výzkum na Novém Zélandu	51
Empirická část.....	52
6 Zúčastněné pozorování.....	53
6.1 pozorování v 8. A	53
6.2 Pozorování v 8.B	58
6.3 Rozhovory s učiteli	62
6.3.1 Analýza rozhovoru s Lucí	63
6.3.2 Analýza rozhovoru s Lenkou	66
6.3.3 Analýza rozhovoru s Monikou	69
6.4 Shrnutí rozhovorů (komparativní analýza)	71
7 Tvorba a pilotáž didaktických materiálů nejen pro nadané žáky	74
7.1 Příprava na výuku, téma Konflikt	75
7.2 Příprava na výuku, téma Stát a jeho formy	78
7.3 Příprava na výuku, téma Prezidenti republiky.....	81
7.4 Příprava na výuku, téma Já občan „Volnost, rovnost, bratrství“	83
7.5 Příprava na výuku, téma Hospodaření domácnosti	86
7.6 Příprava na výuku, téma Ústava	89
7.7 Příprava na výuku, téma Globální problémy	92
7.8 Příprava na výuku, téma Výhody a nevýhody členství v Evropské unii	95
7.9 Příprava na výuku, téma Politické strany.....	97
7.10 Příprava na výuku, téma Misinformace, dezinformace a fake news	100
8 Pilotáž vybraných didaktických materiálů.....	105
8.1 Pilotáž v 8.A.....	105
8.2 Pilotáž v 8.B	106
8.3 Pilotáž v 8.C	108
9 Diskuze	110
10 Závěr	112
Seznam použitých zdrojů	115
Seznam příloh.....	118
Přílohy	119

Seznam použitých zkratek

ADHD	porucha pozornosti s hyperaktivitou
aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
č.	číslo
ČR	Česká republika
ČŠI	Česká školní inspekce
EU	Evropská unie
IQ	inteligenční kvocient
MIND	mimořádně nadané dítě
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
resp.	respektive
RVP	Rámcový vzdělávací program
s.	strana
SIMS	School Information Management System
SVP	speciální vzdělávací potřeby
ŠPZ	školská poradenská zařízení
ŠVP	Školní vzdělávací program
tzv.	tak zvaný

Úvod

Při výběru tématu mé diplomové práce mě inspirovala moje dcera Nela, která je mimořádně nadaná v mnoha směrech. Studium odborné literatury a psaním diplomové práce jsem chtěla více porozumět specifickým potřebám své dcery. Také chci být schopna rozvíjet její potenciál a obohatit její vzdělávací proces, aby její nadání a vnitřní motivace nebyly „ušlapány“. Bohužel mám špatné zkušenosti s přístupem k mé dceři jako nadanému žákovi na základní škole. Nadané děti jsou opomíjené a učitelé s nimi spíše neumí pracovat. Převládá mnohdy neochota učitelů a bezradnost, jak k nadaným dětem přistupovat. Pokud není dítě identifikováno včas a správně jako nadané, tak svět přichází o mnoho výjimečných jedinců. Zbytečně je ztracen obrovský potenciál. Je důležité, aby se toto téma dostalo více do podvědomí učitelů a ředitelů škol a začalo se s nadanými žáky systematicky pracovat. Ráda bych se věnovala nadaným dětem a rozvoji jejich potenciálu po dokončení magisterského studia.

Cílem mé diplomové práce je tvorba a využití didaktických materiálů nejen pro nadané žáky. Pilotáží vybraných didaktických materiálů ověřím jejich použitelnost v praxi, získám zpětnou vazbu od žáků i učitele, pro které jsou didaktické materiály vypracovány. Příprava takových materiálů je časově náročná. Na základě zpětné vazby a provedených pilotáží vyhodnotím didaktické materiály a případně navrhnou změny či úpravy podle potřeb žáků.

Předložená práce je rozdělena do dvou hlavních částí, tedy teoretické a empirické. V teoretické části se zabývám faktory, které mohou predikovat, zda dítě bude nadané. Velkou roli hraje genetika a prostředí, ve kterém nadané dítě vyrůstá. Neméně důležité je vyhledávání a identifikace nadaných dětí, dále jejich potřeby v rámci vzdělávacího procesu a samotná práce s nadanými žáky. Měl by být kladen větší důraz na rozvoj učitelských kompetencí, které jim pomohou poskytnout dostatečnou podporu a péči nadaným žákům. Řadě lidí nemusí být jasné, že nadaní žáci mají výchovné i vzdělávací problémy jako ostatní žáci. Ve společnosti koluje spousta mýtů o nadaných dětech a touto diplomovou prací bych jim chtěla napomoci přiblížit problematiku odhalování a vzdělávání nadaných dětí.

Zpracováním tohoto tématu jsem chtěla popsat a analyzovat, jak učitelé přistupují k nadaným žákům na vybrané běžné základní škole. Jakým způsobem je vyhledávají,

identifikují a jaké metody výuky upřednostňují v práci s nadaným žákem. Pro sběr informací jsem použila metodu zúčastněného pozorování ve školní třídě a polostrukturované rozhovory s učiteli.

Teoretická část

Vzhledem k tomu, že předložená práce pojednává o tématu nadání, talentu a nadaných dětech, je nutné v této části práce definovat a konkrétněji přiblížit důležité pojmy, které slouží k ucelenosti a provázanosti celé práce. V rámci teoretické části práce budou rovněž specifikovány pojmy, které souvisejí s psychickým vývojem dítěte, socializací, obsahem vzdělávání, cíli vzdělávání, a to z důvodu souvislosti s tématem nadání. Nejrozsáhlejší kapitola práce je věnována tomu rozhodujícímu, a to je nadané dítě včetně jeho charakteristiky, vyhledávání, identifikace, potřeb v procesu vzdělávání i samotnému vzdělávání a inkluzi nadaných dětí.

Na základě dobře provedené literární rešerše, která se opírá o stěžejní definice a pojmy, může být poté kvalitně provedena empirická část práce.

1 Psychický vývoj dítěte

Psychický vývoj dítěte je závislý na mnoha faktorech, kdy každý faktor má jiný význam. Kantorová (in Kantorová a kol., 2008) řadí mezi nejzásadnější faktory, které ovlivňují psychický vývoj jedince – rodinu, kamarády, mezilidské vztahy a tradice, učitele, volnočasové aktivity, vliv masových médií a dědičnost. Vývoj jedince je ovšem zcela individuální a závislý také na vnitřních i vnějších podnětech. Mezi vnitřní vlivy, které zásadně působí na vývoj jedince, patří jednoznačně genetika, a naopak mezi vnější vlivy působící na jeho psychický vývoj, lze zařadit rodinné prostředí. (Vágnerová, Lisá, 2021).

Vývoj dítěte z psychologického pohledu lze dělit na následující období (Švingalová, 2003):

- prenatalní – jedná se o období, začínající početím dítěte a trvající do jeho narození,
- perinatální – doba kolem porodu dítěte,
- postnatální – období trvající od narození dítěte až po smrt jedince. Toto období se dále dělí na novorozenecké, kojenecké, batolecí, předškolní, školní věk (mladší školní věk a starší školní věk), dospívání (pubescence a adolescence), dospělost (raná, střední a postní) a stáří (časné a pozdní) (Švingalová, 2003).

K tomuto dodává Čáp společně s Marešem (2001), že všechna tato vývojová období na sebe navazují a není možné žádné z nich přeskočit. Ovšem v každém vývojovém období si jedinec osvojí jiné schopnosti, tedy kvalita i kvantita těchto, může být rozdílná. Je důležité mít tedy na paměti, že při hodnocení dítěte, je zapotřebí řídit se charakteristikami toho, co by dítě již mělo mít osvojeno a co ještě nikoli, pouze orientačně (Čáp, Mareš, 2001).

1.1 Faktor dědičnosti

Genetické sklony jsou podmínkou pro rozvoj různých psychických vlastností jedince. Souhrn těchto psychologických charakteristik se nazývá genotyp. „*Dispozice k rozvoji různých schopností a dovedností se mohou projevit teprve v době, kdy dané funkce teprve dozrávají. Genetické informace jsou zakódovány ve formě genů, které jsou lokalizovány na chromosomech*“ (Vágnerová, Lisá 2021, s. 12-14). Každý člověk má dvě sady genů, jedna sada pochází od matky a druhá od otce. Žádný gen se neprojevuje

samostatně, ale vždy spolupracuje s jinými geny v rámci celého genotypu. Tyto geny, které se podílejí na rozvoji psychických vlastností, mohou být ovlivněny prostředím, ve kterém jedinec žije. Různé prostředí, může rozvoj stimulovat, zpomalit či naopak deformovat. Geny rozvíjejí v jedinci ty vlastnosti, které potřebuje, a jsou pro jeho celistvost velmi užitečné. Naopak jiné vlastnosti v těle konkrétního jedince, nemusejí být vůbec uplatněny či využity, a to i přesto, že je jimi vybaven. Genetické vlohy určují intenzitu a kvalitu určité vlastnosti. Jako konkrétní variantu zmiňuje Vágnerová (2021) fenotyp, tedy úroveň rozumových schopností či citová labilita jedince. Tento fenotyp je závislý v určité míře na působení vnějšího prostředí. Tyto vztahy mezi dědičnými dispozicemi a vnějším prostředím jsou velmi složité a jejich vývoj je dlouhodobý. Genotyp se v průběhu života zásadním způsobem nemění, zatímco vnější vlivy prostředí jsou nestálé a proměnlivé ve více směrech, jako je například jejich intenzita, kvalita a čas (Vágnerová, Lisá, 2021).

1.2 Faktor prostředí

Zásadním způsobem každého z nás ovlivňuje také prostředí, ve kterém žijeme. Dítě reaguje na všechny podněty ze svého okolí, kdy se může jednat o interakci s ostatními lidmi nebo například způsob zacházení s neživými objekty. Zkušenosti, které dítě získá v průběhu života, ovlivní jeho psychologický vývoj. Tyto získané zkušenosti poté mohou modifikovat prožívání jedince, regulovat jeho poznávací schopnosti a ovlivnit rozvoj jeho vlastností. Psychický vývoj dítěte je nejen různým způsobem, ale také různou intenzitou ovlivněn prostředím, ve kterém žije a jež na něj působí. Stálost materiálního prostředí, jeho struktura a jeho předvídatelnost, ovlivňuje především vývoj poznávacích funkcí. Materiální prostředí je podmíněno z části sociálními podmínkami, které se týkají kvality rodinného prostředí. Psychický vývoj poté souvisí se společenským a kulturním prostředím, ve kterém dítě žije. Takovéto prostředí u dítěte ovlivňuje rozvoj jeho projevů, jako je dovednost mluveného slova či například usměrňování vlastního chování dle pravidel dané společnosti. Přizpůsobení se děje v závislosti na kulturním a společenském prostředí (Jedlička, 2017).

Psychický vývoj dítěte je ovlivňován také interakcí s ostatními lidmi. V rámci sociálního učení si dítě rozvíjí dané postupy chování či hodnocení. Rodina je nejdůležitější sociální skupinou, ve které dítě stráví nejvíce času. Všichni členové rodiny se vzájemně ovlivňují a přizpůsobují se sobě navzájem. V rodině dítě získává spoustu životních

zkušeností. Základní poznatky, které v rodině získá, ovlivní způsob jeho života, jeho vlastnosti a postoje k různým situacím, na které bude reagovat. Dítě si osvojí různé vzorce chování, které se mu již ukázaly jako užitečné a fungující a naučí se projevovat své emoce, požadavky a názory. Rodina má zajistit dítěti jistotu, bezpečí, a především pak stabilitu. Tyto faktory mají velký vliv na psychický vývoj dítěte a mohou napomoci k jeho správnému vývoji (Jedlička, 2017). **Rodina** utváří postoj dítěte k okolnímu světu, tedy k tomu, jak ho bude dítě vnímat. Rodiče mají podobné dispozice jako děti, záleží však na tom, jak je vychovávají a také jaký mají na dítě biologický a sociální vliv. Rodina v dítěti rozvíjí takové schopnosti a dovednosti, které sama považuje za důležité, potřebné či dokonce nepostradatelné. Morální a hodnotový žebříček rodičů se odráží nejen na jejich dětech, ale také na jejich celkovém stupni vzdělání. Rodiny posilují důležité schopnosti a dovednosti v rámci rodiny a pracují na odstranění nežádoucích schopností a dovedností dítěte. Silný vliv na rodinu mají také sourozenci dítěte a pořadí, ve kterém se narodí. Sourozenci jsou pro konkrétního jedince velmi cenným zdrojem mnoha zkušeností (Vágnerová, 2000). **Sourozenecká interakce** podporuje sociální porozumění, ukazuje, jak se chovají jiní lidé, a jak dokáží vnímat pocity a potřeby druhých lidí. Již od útlého věku musí dítě, jež má sourozence, s ním nějakým způsobem vycházet, hledat kompromisy a naučit se řešit konflikty. Dítě se rovněž naučí strategicky myslet v rámci rodiny, a dokonce i vyjednávat. Sourozenci mohou být pro dítě nejen partnerem, ale i vzorem pro mladšího sourozence. Sourozenec poskytuje dítěti také oporou, a to i v případech, kdy rodiče neplní svou rodičovskou roli. Další skupinou, která zásadně ovlivňuje psychický vývoj dítěte, jsou rovněž **vrstevníci**, se kterými je v kontaktu, a se kterými se srovnává ve svých schopnostech a dovednostech. Vztahy s vrstevníky jsou ovšem velmi důležité především v dospívání, jelikož slouží jako zdroj podpory a pochopení. Je ovšem důležité si také uvědomit, že vrstevníci mohou mít na jedince i negativní vliv. Další významnou institucí, která působí na dětskou osobnost a celkový rozvoj dítěte, je škola. Škola si klade za cíl eliminovat individuální a sociální rozdíly mezi dětmi. „*Každé školské zařízení rozvíjí nejen poznávací schopnosti a různé dovednosti, ale působí i jako důležitý socializační činitel modifikující rozvoj určitých osobnostních vlastností i žádoucího chování*“ (Vágnerová, Lisá 2021, s. 17).

1.3 Psychický vývoj, obecné znaky a teorie

Vývoj dítěte má dle Jedličky (2017) několik etap a kterékoli dítě se do další vývojové etapy dostane v jiný čas. Tyto vývojové etapy mají dané pořadí a každé dítě se

vyvíjí jinak rychle, jelikož má jinou individuální variabilitu. Jednotlivé děti mají také jiný časový plán pro psychický a tělesný vývoj. „*V průběhu vývoje se objevují tzv. kritická období, která jsou nejvhodnější k rozvoji jednotlivých psychických vlastností či k důležité vývojové změně. Je to např. období vzniku citové vazby matky a dítěte v prvních letech života, období osamostatňování v batolecím věku i v dospívání atd. Pro vývoj jakékoli vlastnosti nebo funkce, to znamená pro efektivní učení, je nezbytný určitý stupeň zralosti. Vztah zrání a učení má charakter interakce*“ (Vágnerová, Lisá 2021, s. 17-18).

Psychický vývoj je vždy individuální a specifický. Je dán životními podmínkami dítěte a interakcí daných genů. Nebývá většinou plynulý a rovnoměrný, je ovlivněn mnoha změnami a každé dítě je ovlivňováno jinak. Vývoj dítěte je charakteristický postupnými změnami a proměnami. Jedná se o proces, který má určité **vývojové fáze**, jež na sebe navazují. Rané zkušenosti vytvářejí základ, ale jsou závislé na vrozených dispozicích jedince. Každý člověk již od dítěte má potřebu jistoty a bezpečí. V každé dosažené vývojové úrovni se u dětí projevuje jiný způsob uspokojování ostatních psychických potřeb (Vágnerová, Lisá, 2021).

1.3.1 Psychoanalytické pojetí vývoje osobnosti S. Freuda

„*Podle Freuda je rozvoj osobnosti a jejich psychických funkcí primárně určen vrozenými pudovými dispozicemi, pudem života a pudem smrti, a jejich interakcí. Pud života, Eros, je zaměřen na uspokojení vlastních potřeb, zachování života a dosažení příjemnosti. Je to pud, který se řídí principem slasti, především sexuálního charakteru, jehož energie je označována jako libido. Pud smrti, Thanatos, představuje tendenci k destrukci, násilí a agresi vůči sobě i jiným lidem* (Vágnerová, Lisá 2021, s. 22). Tato teorie tvrdí, že na zkušenostech a okolních vlivech, spíše nezáleží. Venkovní vlivy mohou na dítě působit příznivě, ale i nepříznivě. Záleží především na tom, zda jsou či nejsou uspokojeny jejich životně důležité potřeby (Vágnerová, 2000).

Osobnost jedince lze dělit do následujících tří subsystémů, kterými jsou **id**, **ego** a **superego**. Každý z těchto systémů má jinou funkci a liší se z hlediska svého vývoje. „*Id je vrozenou složkou osobnosti. Ego se rozvíjí z činnosti Id již od raného dětství. Superego je naučenou na je nejpozději se rozvíjející složkou osobnosti*“ (Vágnerová, Lisá 2021, s. 23-24).

1.3.2 Psychosociální vývoj osobnosti podle Eriksona

Teorie psychosociálního vývoje osobnosti dle Eriksona souvisí s psychoanalytickým učením. Teorie se soustřeďuje především na obvyklý vývoj osobnosti jedince v rámci společenských pravidel. Počítá s tím, že průběh vývoje jedince, bude ovlivněn společenskými a kulturními aspekty. Psychický vývoj rozděluje Erikson do osmi stádií, která se odlišují stanoveným cílem, ke kterému se orientují. V každé vývojové fázi se objevují určité problémy a možnosti řešení, čímž je ovlivněna změna osobnosti, a to na základě určitých sociálních norem, které fungují jako motivace rozvoje, kompetencí a vlastností. Erikson vychází z toho, že každé dítě v určitém období musí řešit určitý úkol, který odpovídá úrovni jeho kompetencí a očekávaným požadavkům ze strany společnosti (Blatný a kol., 2010). V případě, že dítě úkol zvládne, pokračuje dál ve svém vývoji. Naopak v případě, že se dítěti nepodaří splnit konkrétní úkol, může se zastavit celá jeho vývojová etapa. Z teorie Eriksona vyplývá, že vývoj osobnosti nekončí dosažením dospělosti, nýbrž pokračuje po celý jeho život, tedy až do stáří. Člověk se v průběhu svého života mění. Mezi výše zmiňovaných osm stádií psychosociálního vývoje patří (Vágnerová, Lisá, 2021):

- základní důvěra proti základní nedůvěře
- autonomie proti studu a pochybám,
- iniciativa proti vině
- přičinlivost proti nedostačivosti
- identita proti konfuzi rolí
- imitace proti izolaci
- generativita proti stagnaci
- ego integrita proti zoufalství

Každé výše zmíněné vývojové stádium má svou charakteristiku a je typické pro určité věkové rozpětí (Vágnerová, Lisá, 2021).

1.3.3 Teorie kognitivního vývoje J. Piageta

Jeho teorie souvisí s rozborem poznávacího vývoje jedince. Piaget se domníval, že vrozené předpoklady a dovednosti vymezují budoucí metodu toho, jak bude dítě rozumět okolnímu světu, tedy jak si ho bude interpretovat, a jaké stanovisko vůči němu zaujme (Blatný a kol., 2010). Jedinci poté dokážou tyto získané informace spojit do jednotné

soustavy. „Kognitivní vývoj probíhá plynule i ve skocích, podle toho, jak se mění dětské poznávání a uvažování. Z vývojového hlediska jsou důležité procesy asimilace, akomodace a udržení, resp. znovudosažení rovnováhy“ (Vágnerová, Lisá 2021, s. 26-27).

Piaget rozdělil kognitivní vývoj do čtyř následujících fází (Vágnerová, Lisá, 2021):

- senzomotorická inteligence – vyvíjí se v období od narození do 2 let,
- předoperační fáze – vyvíjí se od 2 do 7 let,
- konkrétních logických operací – vyvíjí se od 7 do 11 let
- formálních logických operací – její vývoj začíná v 11–12 roce života dítěte.

Každá z výše uvedených vývojových fází má danou charakteristiku a daný přístup k poznávání (Vágnerová, Lisá, 2021).

1.3.4 Psychický vývoj ve školním věku

Nástup do školy je důležitým krokem v životě každého dítěte, kterým vstupuje do společnosti. Vágnerová (2021) dělí školní věk dítěte do následujících fází:

- raný školní věk
- střední školní věk
- starší školní věk

Pro účely předložené práce se budu dále zabývat starším školním věkem, resp. obdobím druhého stupně základní školy, které trvá zhruba do 15 let, tedy do doby ukončení povinné školní docházky. Starší školní věk je fází dospívání, která se projevuje na psychické úrovni jedince, na jeho uvažování a postupným osamostatňováním (Jedlička, 2017).

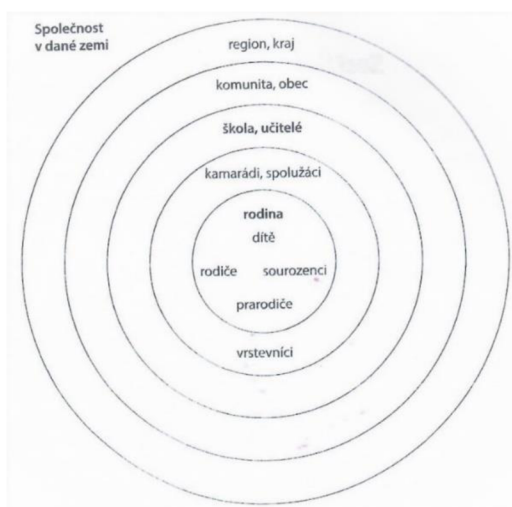
2 Socializace a kultura

Začlenění nadaných žáků do běžné základní školy je důležitou součástí vzdělávacího procesu. V heterogenních třídách by měl být každý žák podporován, rozvíjen a měly by být respektovány jeho odlišnosti. U nadaných žáků se projevují problémy ve výchově i ve vzdělávání. Socializace je dlouhodobý proces, který u nadaných dětí může komplikovat jejich specifické charakterové vlastnosti (Havlík, Kořa, 2007).

2.1 Socializace a kultura dítěte v rámci školy, výchovy a vzdělávání

Výchova a vzdělávání žáků probíhá na různých místech a za různých podmínek. Z tohoto důvodu má také každá výuka své konkrétní zvláštnosti, kterými jsou sociální situovanost a sociální podmíněnost. Na vzdělání a výuku působí okolní determinanty, tedy sociální prostředí, ve kterém školy fungují. Škola jako instituce musí dodržovat určitá pravidla, určitou kulturní tradici země a školské zákony, včetně jejich změn a aktualizací. Školu jako významnou a povinnou instituci, navštěvují děti z různých lokalit a z různých rodin. Každé společenství má svá pravidla, kulturní zvyky, vyznává určité morální hodnoty, má své představy o životě a dodržuje určitá pravidla chování. Děti z různých společností se kultur se poté společně setkávají právě ve škole. Tato různá **sociální prostředí** poté ovlivňují vnímání dítěte na školu a učení, utváří mu jakýsi obrázek této instituce (Jandourek, 2008).

Obr. 1. Úrovně sociálních vlivů, které působí na dítě a dospívajícího

Zdroj: Mareš, 2013, s. 40

Každé dítě zastává takové **sociální role**, které jsou závislé na sociálním prostředí, ve kterém žije. Sociální role ovlivňují chování jedince, jeho sociální poznávání, přijetí ze strany vrstevníků, rodiny a přátel. Názory dětí a stejně i dospívajících vznikají pod vlivem sociálně kulturního prostředí, ve kterém žijí a podle toho je i mění, jsou tedy společensky formované (Mareš, 2013).

„Jedním z důležitých posláních školy, zejména školy základní, je socializace dětí. Socializací rozumíme složitý a dlouhodobý proces, v němž se jedinec postupně včleňuje do společnosti. Proměňuje se z bytosti, v níž na počátku dominují aspekty biologické, v bytost společenskou a kulturní (Mareš, 2013, s. 41). Jedinec se naučí fungovat v rodině, v sociálních skupinách a později i v širší společnosti. Osvojuje si určité způsoby chování a učí se nést odpovědnost za své jednání. Dále přijímá různé sociální role, kulturní zvyklosti, přejímá vědomosti od předchozích generací. Naučí se ovládat jazyk, normy a hodnoty dané společnosti (Jandourek, 2008).

Primární socializace probíhá především v rodině. Přesto je ovšem důležité si uvědomit, že na primární socializaci má také sekundární vliv právě škola a školní výchova. Ve škole se dítě začíná učit pracovat a přestává si hrát, učí se zvládat těžší a těžší úkoly a setkává se i s jinými lidmi než pouze s rodinou. Škola, a především pak pedagogové, mohou svou všímavostí a dostatečnými znalostmi a zkušenostmi, v dítěti odhalit skrytý potenciál, který dosud nebyl využit. Posláním školy jsou i další úkoly, jako je naučit dítě společensky přijatelným způsobům chování, které dítě potřebuje pro úspěšné učení a následné absolvování školy. Dítě se ve škole rovněž naučí spolupracovat a fungovat i s ostatními dětmi, naučí se novým znalostem a dovednostem. Neméně důležité je naučit se také respektu k předchozím generacím, včetně porozumění jim a osvojením si norem společnosti. Další důležitý pojem, se kterým se lze v rámci primární socializace setkat, je **enkulturace**. *„Enkulturace je proces, v němž se jedinec učí pochopit kulturu země, v níž žije, kulturu, kterou je obklopen. Snaží se porozumět jejím hodnotám, vyžadovaným pravidlům chování, učí se žít v této zemi. Jde o formální i neformální přejímání kulturních norem a zkušeností v průběhu jedincova vývoje. Jedinec vrůstá do daného společenství“ (Mareš, 2013, s. 41-42).*

Směřování a fungování systému školství v České republice je do značné míry ovlivněno Evropskou unií. Zásadní vliv má pak v rámci obyvatel právě vzrůstající migrace obyvatelstva. Dochází tak k proměně kulturní, etnické, náboženské a sociální

heterogenosti populace v České republice, na což musely školy začít reagovat (Šubrt, Balon, 2010).

Kultura je základním znakem pro každého člověka, jelikož má v lidském životě velmi důležitou funkci (Šubrt, Balon, 2010). Daná kultura a dodržování pravidel, z ní vyplývající, zajistí přežití i pohodu. Kultura rovněž jedinci jasně udává hodnoty, postoje a přesvědčení. Prostřednictvím kultury člověk uspokojuje své důležité potřeby, tedy pocit bezpečí a jistoty a ujištění, že někam patří a je členem nějakého společenství. Kultura jedinci pomáhá určit, co dané společenství považuje za „dobré chování“. *„Kultura je souhrn prostředků a mechanismů specificky lidské adaptace k vnějšímu prostředí. Představuje program činnosti jednotlivců a skupin, který je fixovaný sociokulturními stereotypy a je předáván prostřednictvím kulturního dědictví. Kultura vystupuje ve čtyřech podobách: a) výtvorů lidské práce, b) sociokulturních regulativů (norem, hodnot, kulturních vzorců), c) idejí (kognitivních systémů), d) institucí organizujících lidské chování“* (Mareš, 2013, s. 44).

3 Obsah a cíle vzdělávání

Obsahem vzdělávání je získání určitých vědomostí, dovedností a hodnot. Cílem takového vzdělávání je poté to, aby žáci získali důležité kompetence, které jsou následně nezbytné pro jejich uplatnění ve společnosti. Důležitým cílem vzdělávání je rovněž rozvoj potenciálu nadaných žáků. Konkrétní obsah a jednotlivé cíle vzdělávání by se měly lišit podle potřeb každého žáka. U nadaného žáka je nutné stanovit rozšířený obsah vzdělávání a upravit cíle vzdělávání. Standartní rámec učiva, který je obsažen v obecné rovině v RVP a podrobněji formulované cíle, jež jsou součástí ŠVP, napomáhají pedagogům identifikovat nadaného žáka. Protože právě nadaný žák přesahuje svými vědomostmi a dovednostmi buď určitou oblast učiva, či dokonce více oblastí učiva. Cíle vzdělávání se také řídí školským zákonem č. 561/2004 Sb. (Hájek, 2007).

Výchova a vzdělávání žáků vedou k naplnění konkrétních cílů, a probíhá podle daných pravidel. Nezáleží na tom, kdo se vzdělává, tedy zda se jedná o dítě či dospělého, ale celkově lze říci, že výchova a vzdělávání mají určitou normu. Obě činnosti by měly být předem promyšlené, tak aby směřovaly k tomuto cíli. Cíle mají několik podob, některé jsou celostátní a odvozují se z koncepce výchovy a vzdělávání, tím je Rámcový vzdělávací program (RVP), který je platný pro celou Českou republiku. V RVP jsou stanoveny všechny kompetence žáků. Další cíle jsou formulovány na úrovni školy, tím je Školní vzdělávací program (ŠVP), který obsahuje již blíže formulované cíle jednotlivých vyučovacích předmětů, tedy co mají děti umět a znát pro absolvování konkrétního předmětu. I přes tyto výše zmíněné dokumenty, má škola, resp. učitel, určitou volnost v rámci ŠVP a stanovuje si tak sám cíle, co chce žáky naučit a jakým způsobem je to bude učit. Vše se samozřejmě musí odehrávat v rámci konkrétního tematického celku. Z druhého pohledu lze také specifikovat osobní cíle žáků a osobní cíle jejich rodičů, které se mohou lišit od cílů učitele. Jejich cíle mohou být krátkodobé, ale také dlouhodobé. Všechny předem stanovené cíle se s přibývajícím věkem žáka mění a vyvíjejí. Cíle žáků lze formulovat jako činnosti, které provádějí, pozorují a zjišťují. Je důležité tyto cíle přesně a jednoznačně interpretovat, tedy použít správnou formulaci. **Výukové cíle** by měly být přesně definovány a měly by obsahovat: „*1. požadovaný výkon žáka a studenta; 2. podmínky, za nichž má žák výkon provést: rozsah požadovaného výkonu; způsob provedení; povolené či zakázané pomůcky; typ prostředí, kde má výkon provést atd.*“

3. míru, normu požadovaného výkonu: počet či procento správně vyřešených úloh, časový limit, tolerovaná nepřesnost atd“ (Mareš, 2013, s. 295, 297-298).

Žáci i pedagogové by měli předem vědět, co se od žáků očekává, jak budou hodnoceni a jak budou následně přezkoušeni. Definovat **cíl hodiny** a poté ho dosáhnout není zcela jednoduché. Cíle se totiž nedají stanovit ve všech předmětech a u všech činnostech. Například u humanitních předmětů se cíle hůře definují, proto je dobré, aby existovaly různé typy výukových cílů, jak lze vidět na obrázku č. 2 níže (Mareš, 2013).

Obr. 2. Různé typy cílů

Zdroj: (Mareš, 2013, s. 298)

Kognitivní cíle a jejich uspořádání se pokusil již v roce 1956 specifikovat tým vedený B. Bloomem, podle kterého byl také nazván tzv. „Bloomova taxonomie cílů“. V této taxonomii rozlišil 6 základních kategorií cílů, které dále rozčlenil: „1. znalosti, 2. pochopení, 3. aplikace, 4. analýza, 5. syntéza, 6. hodnocení. Taxonomie je hierarchicky uspořádaný systém určitých objektů podle přesně definovaných třídících kritérií. Třídění vychází z určité vědecké teorie. V našem případě je systém cílů uspořádán podle stoupající složitosti požadovaných činností a podle stoupající obtížnosti pro žáky“ (Bloom in Mareš, 2013, s. 298).

Postupem času byla Bloomova taxonomie cílů revidovaná a zahrnula do členění také následující poznatky: 1. zapamatovat, 2. porozumět, 3. aplikovat, 4. analyzovat, 5. hodnotit, 6. tvořit (Mareš, 2013).

Druhá taxonomie afektivních cílů byla vytvořena později v roce 1964. „Uspořádala požadované činnosti podle stupně jejich zvnitřňování žáky. Jsou to

cíle, které se týkají emocí, postojů, hodnotové orientace, žádoucího chování“ (Krathwohl, Bloom, Masia in Mareš, 2013, s. 305).

Třetí taxonomie se poté týkala psychomotorických cílů. Jedná se o cíle, které se týkají pohybových dovedností, sportovních činností a specializovaných pracovních činností. Mareš (2013) se zaměřuje na taxonomii, která uspořádala činnosti dle správnosti, přesnosti a míry automaticnosti jejich běžného provádění. Tato taxonomie dává učitelům určitý návod, k vymezení úrovně nácviku praktických dovedností a pohybových aktivit. Rovněž pomáhá definovat úrovně, které by měli žáci zvládnout a následně hodnotit, zda ji zvládli (Dave in Mareš, 2013, s. 305).

3.1 Klíčové kompetence

Veškeré klíčové kompetence jsou stanoveny v Rámcovém vzdělávacím programu. Jsou důležité pro rozvoj žáků a jejich základem je myšlenka, že každý žák, by měl mít určité dovednosti a schopnosti, tedy kompetence. Ty by měl být schopen následně uplatnit v životě, ve společnosti a na trhu práce (Havigerová, 2015). Zjednodušeně lze říci, že by jedinec na základě těchto kompetencí měl být schopný konkurovat ostatním a dokázat obstát. *„Vzdělání je zde chápáno jako prostředek, jako instrument pro úspěšné uplatnění se v práci a ve společnosti“* (Mareš, 2013, s. 305, 307).

V rámci základního českého školství je v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní školy definováno, jaké jsou klíčové kompetence. *“Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti“* (RVP ZV, 2023 s. 10). **Klíčové kompetence** tedy jsou takové kompetence, které vedou žáka k učení, k řešení problémů, ke komunikaci, dále se jedná o kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní a kompetence digitální (RVP ZV, 2023).

3.2 Nadání a talent

Je zcela přirozené, že se žáci od sebe vzájemně odlišují a tyto odlišnosti ovlivňují jejich výchovu a vzdělávání. Mareš (2013) se zaměřuje na žáky nadané a talentované, tyto dva pojmy popisuje následovně: *“1. jde o synonyma, 2. jde o dva pojmy vyjadřující*

rozdílnou míru obecnosti, 3. jde o dva pojmy vyjadřující rozdílnou míru aktualizace, rozvímatosti schopností“ (Mareš, 2013, s. 529).

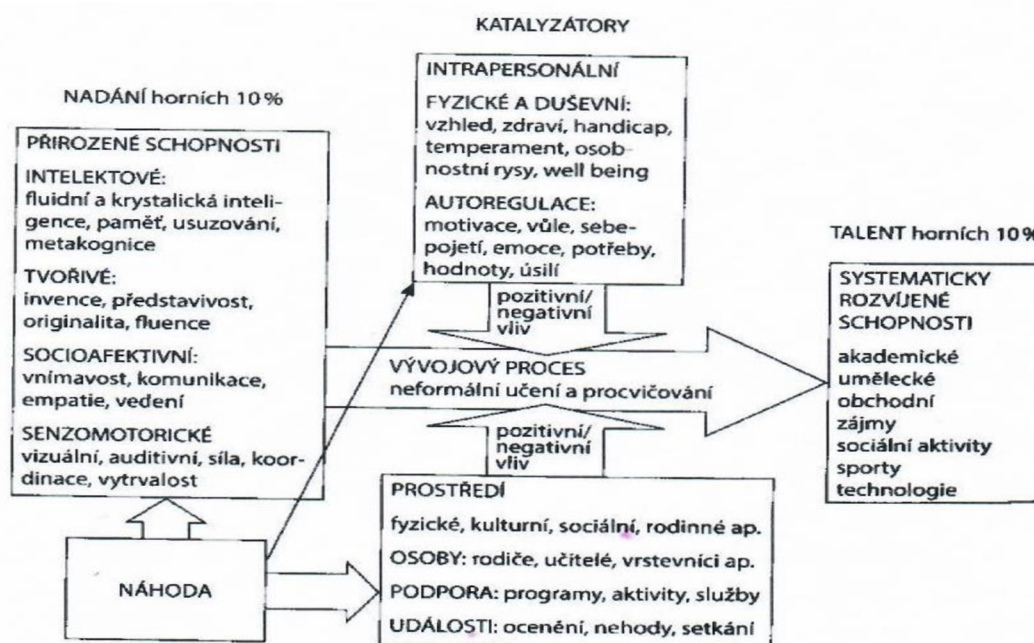
Nadání i talent se vážou ke schopnostem žáků a vyjadřují nadprůměrnou až vysoce nadprůměrnou úroveň schopností (Havigerová, 2015). **Nadání** lze definovat také jako něco neměnného, co je intelektové povahy. Zda je jedinec nadaný či nikoliv, lze zjistit standardizovanými testy. Nadání je propojeno především se školou a vzděláváním. *„Nadání v diferencovaném pojetí označujeme potenciality, možnosti jedince pro úspěšné vykonávání určité činnosti, které ještě neměly čas se naplno projevit. Nadaný jedinec, nositel, nadání, nebyl ještě odhalený svým okolím a někdy si ani neuvědomuje své nadání, sám v sobě ho neodhalil“ (Mareš, 2013, s. 530).*

Naopak talent je označení někoho, kdo disponuje určitými schopnostmi, ale v případě, že je nerozvíjí a nepracuje na nich, tak může jedinec **talent** promarnit nebo zkostrnatět. Rozdíl je tedy hlavně v obecnosti a konkrétnosti, dále v obsahovém zaměření schopností a v neposlední řadě v časové stabilitě. Co se týče třetího pojetí, tak to říká, že je nutné mít specifické označení pro rozdílné úrovně aktualizace činnosti jedince. Je důležité vyhledávat a odhalovat tyto nadané jedince. Nadaný jedinec může být také odhalen sám sebou, uvědomuje si své nadání (Mareš, 2013). *„Talent je v diferencovaném pojetí chápán jako realizace nadání, projevení se, uplatnění původně skrytých možností. Musí však jít o opakované prokazování pozoruhodných výsledků v určité oblasti lidské činnosti, které zaregistruje jak společnost, tak jedinec sám. V tomto smyslu představuje talent vyšší, rozvímatější úroveň než nadání“ (Mareš, 2013, s. 530).*

V České republice se identifikace žáků na základních a středních školách řídí školským zákonem č. 561/2004 Sb. a vyhláškou č. 73/2005 Sb.: *„Žákem a studentem mimořádně nadaným je ... takový jedinec, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo jednotlivých rozumových oblastech, pohybových, uměleckých a sociálních dovednostech. V oblasti rozumových schopností je nadaným žákem takový žák, u kterého bylo jeho mimořádné nadání potvrzeno na základě pedagogicko-psychologického vyšetření. V dalších oblastech nadání se vyjadřuje školské poradenské zařízení zejména ke specifikům žákovy osobnosti, která mohou ovlivnit jeho vzdělávání; stupeň nadání posuzuje odborník, ke kterému se nadání vztahuje, na základě doporučení školského poradenského pracoviště“ (Zapletalová in Mareš, 2013, s. 531).*

Parametry, které jsou rozhodující pro nadání a talent, definoval Mareš takto: „1. vývoj jedince v čase, 2. vnější cílené intervence (vyučování, výcvik, praxe, způsob hodnocení jedincovy činnosti), 3. vnitřní procesy (jedincovo učení, autoregulace činnosti), 4. intrapersonální faktory, tj. osobnostní zvláštnosti (somatické, motivační, volné, self-management, temperament, sebedůvěra, vnímaná vlastní zdatnost, adaptabilita, tvořivost), 5. prostředí, v němž jedinec žije (fyzikální, kulturní, sociální, rodinné, osoby, které jedince ovlivňují – rodiče, vrstevníci, učitelé, zabezpečení – programy pro talentované, letní školy, kurzy, soutěže, události – setkání, odměny, náhody), 6. příležitosti, šance“, je důležité vidět, jak tyto parametry fungují jako jeden systém viz obrázek (Mareš, 2013, s. 531-532).

Obr. 3. Gagného model, který rozlišuje nadání a talent

Zdroj: Gagné in Mareš, 2013, s. 531-532

Nadaný žák je jedinec, který je předčasně vyvinutý, má vlastní způsob učení a nadšení pro výkon, který souvisí s jeho velkou vnitřní motivací. Rozhodující je, zda bude nadaný žák a jeho potenciál objeven anebo nikoli. Tuto skutečnost ovlivňuje mnoho proměnných jako je: socioekonomické postavení rodiny, hodnoty, osobnost a vzdělání rodičů, stimulace zájmů a další. Pro nadání konkrétních žáků, je klíčový vysoký intelekt spolu s dalšími faktory jako jsou výkonnost, osobnost a společnost, ve které žije (Fořtík, Fořtíková, 2007).

V RVP je definován nadaný žák a mimořádně nadaný žák takto: „*nadaným žákem se rozumí jedinec, který při adekvátní podpoře vykazuje ve srovnání s vrstevníky vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech. Za mimořádně nadaného žáka se v souladu s vyhláškou č. 27/2016 Sb. považuje žák, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech*“ (RVP ZV, 2023, s. 149).

Existují různá prostředí, kde se nadaný a talentovaný jedinec může rozvíjet, jako je rodina, škola a mimoškolní zařízení, kde je možné nadání objevit a poté ho cíleně rozvíjet. Na základních a středních školách se používají dva organizační principy. Každý žák je specifický, má jiné zvláštnosti, na které se musí brát ohled, proto se pro nadané žáky vytváří individuální vzdělávací plán. Plán navrhuje školské poradenské zařízení a poté ve spolupráci se školou a rodinou nadaného žáka, se realizuje. Organizační principy jsou obohacovány a akcelerovány (Havigerová, 2015).

Nadané dítě je **obohacováno** prostřednictvím rozšíření běžného učiva o další témata či propojením mezioborových vztahů. Důvodem tohoto obohacování je především získání dalších znalostí, a to i z ostatních předmětů, dále pak hlubší seznámení se s učivem či celkově získání více různorodých informací. Pedagogové záměrně zadávají nadaným žákům problémové úlohy, které rozvíjí vyšší stupeň myšlení. Dále se pedagogové zaměřují na projektové vyučování, ve kterém se zpracovávají samostatné práce. Nadaní žáci jsou v rámci metody obohacování, také více zapojováni do školních soutěží a olympiád. Nadaní žáci mají rovněž možnost rozšíření výuky o volitelné předměty, které volí dle svého zájmu, dále pak zapojení se do zájmových kroužků mimo školu či rozvíjení sociálních dovedností (Mareš, 2013).

Akcelerování je výuková metoda, která může probíhat různými způsoby. Žák může buď přeskočit ročníky, nebo zvládnout souvisle více ročníků. Typické je, že nadané dítě, zahájí školní docházku dříve než jeho vrstevníci či v rámci své třídy má zrychlenou výuku. Akcelerace musí být návazná v rámci vzdělávání žáka. Postupy akcelerace jsou vždy v souladu s organizačními nařízeními. Škola tímto způsobem výuky vychází vstříc žákovi i jeho rodičům v jeho nadání a s tím souvisejícími jeho vzdělávacími potřebami (Hříbková, 2009).

3.3 Relativně úspěšní a neúspěšní žáci

V naší společnosti se klade velký důraz na výkonnost jedince a jeho úspěšnost. Tento trend se dostal i do vzdělávání a ovlivňuje učitele v tom, jak pohlíží na žáky. Mareš (2013) dělí žáky do tří skupin. První skupina jsou normálně **výkonní žáci**, jejichž výkony odpovídají jejich možnostem. Naopak výkon žáků, kteří jsou řazeni do druhé skupiny, neodpovídá jejich schopnostem. Žáci třetí skupiny mají snahu pracovat více, ovšem jsou nad hranicí svých možností. Ve druhé a třetí skupině vzniká rozpor mezi možnostmi žáků a jejich skutečnými výkony ve škole. Čím je toto dáno, není zcela zřejmé, může se například jednat o nedostatek motivace k učení nebo naopak, snahu žáků vyrovnat se těm lepším, i přes své reálné možnosti. Od těchto skupin se poté odvíjí pojem „relativní neúspěšnost“ (Michalová, 2012).

„Relativní neúspěšnost je případ, kdy žák dosahuje nižší úrovně školního výkonu, než jsou jeho schopnosti (kognitivní, psychomotorické). Žák si zpravidla neklade vyšší cíle, nechce usilovně pracovat, nevyvíjí snahu se zlepšit, spokojuje se s průměrnými výkony. Kvalitní školní vzdělání nespojuje se svým dalším uplatněním v životě“ (Mareš, 2013, s. 546).

Je několik typů **relativně neúspěšných žáků**. Může se jednat o ty žáky, kteří se podceňují, pochybují o svých schopnostech a nevěří si. Dalším typem jsou žáci, kteří se nezajímají o některé předměty, celkově je škola nebaví a nevidí tak v ní smysl, vzdělání pro ně není životní prioritou. Dále existuje skupina žáků, které nic nerozhází, spokojí se s horšími známkami, hlavně když je ve škole pohoda a nic moc nemusejí dělat. Starší výzkumy spojovaly neúspěšnost žáka s vlivem osobnostních zvláštností. Novější výzkumy naopak upozorňují na to, že tato relativní neúspěšnost může být výsledkem sociálních vlivů. Mohou to být vztahy v rodině, které jsou nefunkční, vztahy ve škole, co se týče žáka a učitele, celkovým klimatem školy a třídy, nepřijetím ze strany kolektivu a další kulturní, sociální a etnické odlišnosti žáků. Při spolupráci s jakýmkoli psychologem je tedy potřeba brát v potaz sociální vlivy a situaci řešit s žákem individuálně. Důležitým jevem je vliv mimoškolních aktivit na výkon žáka ve škole, jelikož existuje skupina žáků, která vidí větší smysl právě v těchto aktivitách, než ve vzdělání a věnuje jim tak svůj veškerý čas (Michalová, 2012). Každá školní třída je specifická, což zapříčiňuje její různé psychosociální klima. Vždy záleží na tom, jaká skupina ve třídě má hlavní vliv, zda se tedy jedná o skupinu snaživých žáků, chytrých

žáků nebo naopak skupinu, ve které jsou problémoví žáci a bojkotují nejen učení, ale celou školní docházku. Ve větším měřítku můžeme uvést další vliv, a to je vliv psychosociálního klimatu školy. S postupnou liberalizací školského systému u nás existují různé druhy škol, které mají různé nároky na své žáky. Některé školy vyžadují plné nasazení ve vzdělávání a jiné ne. Poté ovšem může nastat problém s dostáním se žáka na vybranou střední školu, učiliště či gymnázium. Diagnostikovat relativní neúspěšnost žáků je komplikovaný proces (Mareš, 2013).

Relativně úspěšní žáci mají také své určité společné charakteristiky. Důvodů, proč se tito žáci tolik snaží, je hned několik. Jedním z nich je snaha kvůli rodičům, kdy se jim děti chtějí zavděčit, být pochváleni či získat jejich lásku. Jejich vnitřní potřeba dosáhnout lepších výsledků spočívá v tom, že mají strach či se bojí, že selžou. Této skupině žáků nejde o vzdělání jako takové, ale o dobré známky, pochvaly apod., které jim slouží jako důkaz, či doklad pro ostatní lidi. Relativně úspěšní žáci mají obavu z toho, že jejich úspěch je náhodný a bojí se, že se nebude opakovat. Co se týče diagnostiky těchto žáků, tak se provádí kvantitativní a kvalitativní formou (Mareš, 2013).

„Relativní úspěšnost je případ, kdy žák dosahuje vyšší úrovně školního výkonu, než jsou jeho schopnosti (kognitivní, psychomotorické). Nižší předpoklady kompenzuje zvýšeným úsilím, snahou být velmi dobrý“ (Mareš, 2013, s. 549).

4 Nadané dítě

4.1 Základní charakteristické rysy

Pedagogická psychologie uvažuje o žácích v několika směrech. Jedná se o zvláštnosti osobnosti žáka, o jejich předpoklady k výkonu určitých činností a o jejich učební činnost. Součástí sebepojetí žáka je jeho prožívání a hodnocení sama sebe. Vnímá své předpoklady k určitým výkonům, předvídá, jak obstojí ve společnosti, v budoucí práci, jak náročné úkoly může zvládnout, a naopak co už je nad jeho síly. Toto subjektivní vnímání je často zavádějící, a to z důvodu, že sám žák se může podceňovat či naopak přeceňovat. Většinou se tento vnitřní pohled od toho vnějšího značně liší. Jak žák vnímá sám sebe a své schopnosti, ovlivňuje vše, tedy výběr úkolů, jejich obtížnost či kvalitu samotného žákova výkonu. Žák, který o sobě nepochybuje, bude přemýšlet a postupovat jinak než právě žák, který má o sobě pochybnosti. Informace o svých schopnostech a vnímání sebe sama může získat z určitých zdrojů. Mezi tyto zdroje patří jeho dosavadní vlastní výkony, pozorování svých vrstevníků a jejich výkonů, hodnocení od druhých lidí a své vnitřní pocity. Neméně důležitým aspektem je také vlastní sebepojetí žáka. Jaký má ze sebe celkový dojem a zda si váží sám sebe. Neméně důležitým aspektem je sebeúcta žáka k sobě samému (Mareš, 2013).

Typické rysy mimořádně nadaného žáka jsou myšlení v souvislostech, vyšší stupeň tvořivosti, rychlejší zpracování informací, vysoká citlivost a analogický způsob myšlení, jež je založený na intuici. Nadané dítě touží po intelektuální stimulaci, má skvělou paměť, je tvořivé a kreativní. Dítě se samo naučí číst a psát již ve školce, má určité okruhy zájmu, které ho baví. Mimořádně nadané dítě se v běžné škole může nudit. Je pochopitelné, že učivo postupuje dle potřeb pomalejších žáků, často jsou úkoly omezeny jen na prosté zapamatování. Mohou se cítit osaměle a mají pocit, že jim nikdo nerozumí, jejich vnímání světa je jiné a svojí odlišností se mohou stát i terčem šikany. Tyto děti mají zvýšený smysl pro spravedlnost a morálku, jsou často perfekcionisté a díky své inteligenci mají potřebu se stále přehodnocovat a pochybovat o sobě. Podle toho soudí i učitele a další pracovníky školy. Pokud se chovají nečestně, tak si jich neváží a neberou je vážně. Ke spokojenosti a úspěšnosti v životě si nadané dítě potřebuje udržet vnitřní motivaci a psychickou pohodu. Ostatní věci jsou nadané děti schopné si zajistit samy, jejich myšlení je globální a komplexní. Tito jedinci mají schopnost mít originální nápady, jsou vnímaví, pozorují a přemýšlejí jinak. Nechybí jim zápal k řešení problému, jsou

schopni hledat informace, které vědí, kde najít. Rovněž jsou velmi kritičtí, co se týče posuzování. Nadané děti vědí, co chtějí, mají motivaci a pracují neúnavně. Stehlíková (2018) si k tématu mimořádně nadaných žáků myslí, že nemají na běžné škole dobré podmínky, a to v souladu s jejich osobními a vzdělávacími potřebami. Pokud nejsou nastaveny správné podmínky, tak nadaní žáci ztrácí to nejcennější, a to je motivace a psychická pohoda. (Stehlíková, 2018).

Podle Fořtíka a Fořtíkové se nadané děti charakterizují určitým výčtem vlastností na tzv. checklistu, který se objevuje v anglické literatuře. Tyto checklisty popisují nadané děti ve třech základních oblastech, kterými jsou všeobecné znaky, tvořivé znaky a učební znaky (Laznibatová in Fořtík, Fořtíková, 2007). Mezi všeobecné znaky patří:

- energie, vitalita
- široké spektrum zájmu
- bohatý slovník
- rané čtení
- zájem o podstatu věci
- vynikající paměť
- pozornost
- zájem o náročná témata
- nízká unavitelnost v duševních činnostech
- vést diskusi na složitá témata

Mezi tvořivé znaky patří:

- bohatá představivost
- originální nápady
- originalita při řešení úkolů
- impulzivnost
- prudké reakce
- emocionální zranitelnost
- expresivita v názorech a vyjadřování
- výbušnost

Mezi učební znaky patří:

- rychle tempo učení
- začínají se všim dříve než ostatní
- lehké učení
- schopnost vhledu do podstaty problému
- logické a analytické myšlení
- kreativní myšlení
- neúnavnost při hledání informací
- perfekcionalismus
- kritické myšlení
- sebekritika

Fořtík společně s Fořtíkovou (2007) charakterizují nadaného žáka ve dvou rovinách, a to v pozitivní a negativní. Toto rozdělení upozorňuje na to, že nadané dítě není vždy „za odměnu“, a že i nadané dítě může mít výchovné a vzdělávací problémy. V pozitivním směru se nadané děti mohou projevat takto:

- mohou být extrémně vyspělé v různých oblastech,
- mohou se nerovnoměrně vyvíjet,
- mohou mít velkou slovní zásobu,
- vyzrálý ústní projev,
- mohou mít obrovskou paměť,
- mohou se učit rychle a lehce,
- mohou zvládnout složitější myšlenkové operace,
- mohou vidět souvislosti, vzorce, vztahy,
- mohou dávat přednost složitým úkolům,
- mohou mít mnoho energie,
- mohou být horlivý, vznětlivý či extrémně citlivý,
- mohou mít mnoho netradičních zájmů,
- mohou mít silnou vnitřní motivaci aj.

V negativním směru se mohou projevat takto:

- nemají rádi rutinní činnosti, mechanické opakování,
- kladou citlivé otázky, vyžadují zdůvodnění,

- odmítají příkazy,
- bývají panovační,
- nejsou tolerantní k vlastní nedokonalosti i k ostatním,
- přecitlivělí na kritiku,
- hned se rozbřečí,
- nechtějí se podřídít,
- nemají zájem o kooperativní výuku,
- mohou se stát třídním šaškem,
- jsou nervózní při pomalém pracovním tempu třídy a další (Winebrennerová in Fořtík, Fořtíková, 2007).

Valentová (in Stehlíková, 2018) uvádí určité znaky nadání a upozorňuje na to, že nadané dítě vždy nevykazuje všechny znaky, které zmiňuje. Mezi tyto znaky patří:

- spravedlnost a čestnost,
- má sklon organizovat a řídit,
- je tvůrčí,
- přecitlivělost,
- perfekcionista,
- sebekritika,
- vyjadřovací schopnosti,
- morální citlivost aj. (Valentová, 2023).

4.2 Vyhledávání nadaných dětí

Podle Cihelkové (2017) existují systémy, které rozdělují intelektové nadání dítěte, viz tabulka 1. Při přípravě individuálního vzdělávacího plánu učitel nepotřebuje znát přesné IQ dítěte, podstatnější je vědět, jakým způsobem ho motivovat, jaké má zájmy, ve kterých oblastech vyniká, a naopak v čem má nedostatky. To že je dítě nadané, neznamena, že vyniká ve všech směrech nebo předmětech. Nadané děti mívají časté problémy v sociálně-komunikační oblasti, hlavně s vrstevníky, a to z důvodu, že jsou na jiné inteligenční úrovni, než průměrný žák. Samotná vysoká inteligence a potenciál jsou k ničemu, pokud nadané dítě nedokáže kooperovat s ostatními v týmu, prezentovat a obhájit svůj názor, svou práci a nedokáže tolerovat průměrné děti. Týmová spolupráce je základem téměř pro všechny obory lidské činnosti. Charakterizovat nadané dítě nebo

ho dokonce objevit je velice těžké. Každé dítě je jiné a neexistuje přesné znamení, jak ho poznat. Důležité je sledovat následující: „*Je dítě výrazně napřed v některé oblasti? Má náročné zájmy, koníčky? Má na svůj věk nezvykle bohatou slovní zásobu? Chápe dobře vztahy a pojmy a jevy? Je zvědavé a stále se na něco ptá? Je schopné položit otázku, ke které muselo dojít přes několik logických kroků? Je dobrým pozorovatelem s citem pro detail? Dává přednost náročným úkolům? Je napřed ve vývoji názorného, konkrétního a abstraktního myšlení? Je schopno uvažovat hypoteticky? Odmítá rutinní činnosti? Je netolerantní k nedokonalosti své i ostatních? Odmítá příkazy a je přecitlivělé na kritiku? Je perfekcionista“ (Cihelková, 2017, s. 12-13).*

Tab. 1. Intelektové nadání dítěte

Mírné nadání	IQ nad 120
Střední nadání	IQ nad 130
Vysoké nadání	IQ nad 145
Výjimečné nadání	IQ nad 155
Extrémní nadání	IQ nad 164

Zdroj: vlastní zpracování dle Cihelková, 2017

Jestliže objevíme shodu s těmito otázkami u některého žáka, je vhodné ho více pozorovat v další činnosti, aby se zjistilo, zda se projeví další známky nadání. Učitel může doporučit rodičům, aby žáka vzali na diagnostiku do pedagogicko-psychologické poradny, která jako jediná může potvrdit to, že dítě je nadané. Diagnostika je prvotní krok, který ovšem sám o sobě nestačí a je potřeba s tímto zjištěním začít pracovat dále ve spolupráci školy a rodičů. Na práci s nadanými dětmi je potřeba spolupracovat v rámci pedagogického týmu, přestože učitel sám o sobě, může nadanému žákovi pomoci v rozvoji svých schopností a dovedností. Jednou z možností je vytváření samostatných speciálních tříd pro tyto nadané děti. Taková speciální třída má svá nejen svá pozitiva, ale také negativa. Další možností, jak pomoci nadaným dětem je vytvoření heterogenní pracovní skupiny, ve které budou jen nadané děti. Mohou se takto setkávat po běžné výuce, jelikož fungují jako zájmový kroužek. Dle Mareše (2013) lze nadaným žákům pomoci prostřednictvím akcelerace studia a obohacování učiva. Jako další možnost lze spatřit v zapojení žáků do vědomostních soutěží, výuku v učitelském tandemu či jeho zapojení do mimoškolních aktivit. Nadaní žáci často také pomáhají s učením, plněním

úkolů a vysvětlováním druhým žákům. Vše ovšem musí probíhat přirozeně a z vlastního zájmu nadaného žáka. Pokud ve škole funguje školní časopis, tak lze zapojit nadaného žáka i do této činnosti (Cihelková, 2017).

Podle Stehlíkové (2018) lze o nadání hovořit v případě, pokud u žáka dochází k projevům nadprůměrné schopnosti, tvořivosti a zaujetí. Nadané dítě se zajímá o určitou oblast a má zájem se jí věnovat. Pokud se jedná o nadání v určité činnosti, tak s tím souvisí i určitý pocit lehkosti nebo pocit, že činnost nadanému dítěti jde sama od sebe. Tento pocit vede nadané dítě k tomu, že se k činnosti stále vrací, přičemž vynaloží minimální úsilí (Michalová, 2012). Přesto, že se nadané dítě stále o něco pokouší, protože je motivováno tím, že mu to jde samo, může se i tak hodnotit negativně. Nadané dítě může mít vysoké nároky na výsledek své práce a může být tak vůči sobě velmi kritické. Nadání může být různého druhu a je opravdu žádoucí ho rozvíjet. Jsou případy, kdy je na nadané děti vyvíjen tlak, který je naopak stresuje a působí tak opačně, tedy dítě brzdí v rozvoji svého nadání. Stehlíková (2018) se také domnívá, že potenciál nadaných dětí souvisí se sebezpoznaním a je potřeba disponovat určitými vlastnostmi jako je trpělivost, soustředění, pokora, vytrvalost a dostatek času (Stehlíková, 2018).

Děti, které jsou jako nadané, se obvykle rychle a snadno učí, mají motivaci, dosahují mimořádných studijních výsledků. Jejich potenciál ovlivňuje vzájemné působení s ostatními lidmi a tím se vytváří charakteristický postup jejich vzdělávací zkušenosti. Označit dítě za nadané má dopady na průběh jeho rozvoje. Vyučující, rodiče i vrstevníci na nadané dítě pohlížejí jinak. Mudrák (2015) uvádí, že nadání tedy není pouze individuální faktor, ale veškerá interakce mezi nadaným dítětem a jeho okolím. Není to pouze vlastnost dítěte, ale celého sociálního systému. Autor poukazuje na nejobecnější úrovně čtyř kategorií faktorů, které utvářejí vývoj nadaných dětí s jejich vzájemnou interakcí. Jsou to výsledky nadaných dětí, jejich motivace, způsob jejich přípravy a sociální prostředí, ve kterém se nacházejí (Mudrák, 2015).

4.3 Identifikace nadaných dětí

Při identifikaci nadaného dítěte je důležité rozlišovat mezi nadaným žákem a chytrým žákem. Někteří učitelé dělají chybu, když tyto dva žáky dávají na roveň, i když to není totéž. Identifikovat chytrého a nadaného žáka není lehké, jelikož se v některých případech mohou typické znaky pro nadaného i chytrého žáka překrývat. Nadané dítě může být pouze v jedné oblasti mimořádně schopné, v jiných oblastech má pak například

pouze průměrné schopnosti. Při identifikaci nadaných žáků je škola povinná řídit se pouze zprávou z pedagogicko-psychologické poradny. Dále má poté možnost si nastavit vnitřní identifikaci nadaných žáků a pověřit tím pedagogického pracovníka. Stehlíková (2018) uvádí mnoho ukazatelů, podle kterých lze poznat nadaného žáka. Patří sem velká slovní zásoba, skvělá paměť, vysoká schopnost analýzy, vysoká schopnost argumentace, kritické myšlení, vysoké nároky na sebe samotného, znalost velkého množství informací, schopnost řešit problémy, aj. Každé nadané dítě je jiné a neexistuje univerzální typ vzdělávání pro nadané děti. Je tedy vždy nutné hledat ideální řešení pro každého nadaného žáka, s ohledem na osobnost dítěte a okolnosti, ve kterých se nachází (Stehlíková, 2018).

V České republice se plošná **identifikace** nadaných dětí neprovádí. Identifikace je realizována v pedagogicko-psychologických poradnách cíleně na žádost učitele nebo rodičů. Po identifikaci nadaného žáka by mělo následovat vytvoření specifických podmínek pro jeho vzdělávání do odpovídajícího edukačního prostředí pomocí individuálního vzdělávacího plánu. Hlavním kritériem pro výběr nadaných dětí, je podávání mimořádných výkonů v dané oblasti. Identifikační proces nadaných dětí má subjektivní a objektivní fázi (Hříbková, 2009).

Osobnostní charakteristiky nadaných žáků jsou odlišné, nelze tedy stanovit přesný seznam těchto charakteristik. Tyto charakteristiky někdy způsobují nespočet osobních problémů, které se mohou odrazit v jejich chování. Jedná se o problémy související se školou, vzděláváním a studijními návyky. Nadaní žáci nemají potřebu se na základní škole učit, což může mít za následek neosvojení si schopnosti učení, a proto u těchto dětí vznikají problémy s učením, které se projeví až v pozdější fázi vzdělávacího procesu. Pokud s učením začnou až na střední škole nebo později, chybí nadaným žákům zpravidla potřebné studijní návyky. Dále je poukazováno na jejich zvýšenou přecitlivělost, nejvíce na kritiku. Často se od nadaného dítěte očekává, že jeho výkony budou dokonalé, kdy tento tlak je způsobem rodinným prostředím. Tyto děti poté mají sklon k perfekcionismu, potýkají se s problémy s nepřiměřeným sebeobrazem, nedostatkem sebedůvěry, aj. Příčinou může být také nedostatečné poznání sebe sama. Nadané děti mají často pocit, že jsou odlišné od ostatních dětí. Tento pocit může vzniknout tím, že mají jiné dovednosti, schopnosti a znalosti, než ostatní vrstevníci a tím se od nich mohou odcizit. Negativním dopadem je pak jejich hodnocení sebe sama a vznik nepřiměřeného sebeobrazu. Nadané děti se velmi často také setkávají s různými reakcemi, ze svého okolí,

kdy na jedné straně jsou obdivováni, a naopak na straně druhé na ně ostatní vrstevníci žárlí nebo jim jejich nadání závidí. Tato intervence ovlivňuje rodinné i školní prostředí, a tím ovlivňuje sociální vztahy, ve kterých mohou vzniknout problémy. Nadané dítě má často hraniční pozici v sociální skupině, často se jedná o pozici šéfa nebo někoho, kdo do sociální skupiny nezapadá. Pozice někoho, kdo do sociální skupiny nezapadá, vede k izolaci nadaného dítěte v rámci dané sociální skupiny. Nadané děti mají tendenci vyhledávat a komunikovat se staršími dětmi či s dospělými (Hříbková, 2009).

Z řad skeptiků mezi odborníky a z řad učitelů zaznívá, že nadané dítě nelze jednoznačně poznat. Pokud jde o hudební či sportovní schopnosti, tak v tom nevidí problém, to je zpravidla ihned zřejmé. Naopak diskutabilní mohou být například situace, kdy dítě začne brzy číst a má zájem o čtení natolik, že umí číst již před zahájením školní docházky. Ve společnosti je rozšířený mýtus, že brzké čtení a počítání je dětem na překážku, jelikož se budou ve škole nudit. Při identifikaci nadaných dětí v předškolním věku jsou tak velmi často zpochybňovány jejich výsledky, a to především z důvodu, že celkový vývoj jedince se mění a stabilní je právě až ve starším školním věku. Na druhou stranu, pokud je nadání diagnostikováno před nástupem do školy, tak již může být nadaný žák podporován od samého začátku jeho vzdělávacího procesu (Perleth, Schatz, Mönks in Fořtík, Fořtíková, 2007). „*Raná identifikace také působí jako dobrá prevence jevů, jako je např. underachievement. V současné době existuje pro termín v českém prostředí pojem podvýkonost a jde o prokázaný rozpor mezi potenciálem a aktuálním podávaným výkonem*“ (Fořtík, Fořtíková, 2007, s. 27-28).

Existují různé **metody měření schopností**, které lze rozdělit na objektivní a subjektivní. Mezi objektivní můžeme zařadit IQ testy, standardizované testy výkonu, didaktické testy a testy kreativity. Tyto objektivní testy jsou prováděny odborníky. Mezi subjektivní metody poté lze zařadit nominace skupinou učitelů, nominace spolužáky, rodičovská nominace, vlastní nominace, hodnocení výsledků činnosti nebo zapojení dítěte do soutěží. Tyto subjektivní metody identifikace nadaného žáka provádějí učitelé, rodiče, spolužáci, sourozenci nebo přátelé (Fořtík, Fořtíková, 2007).

Při identifikaci nadaného dítěte může dojít k omylům, které mohou být v budoucnu nezvratné. Porterová (in Jurášková, 2006) uvádí následující dva druhy pochybení. První je tzv. neúčinná identifikace, kdy dítě je mylně identifikováno jako nadané a není. Druhé

pochybení tzv. neefektivní identifikace, kdy nadané dítě není odhaleno (Porterová in Jurášková, 2006).

V identifikačním procesu se používají pojmy jako **nominace, identifikace a diagnostika**. Nominace je první etapa identifikačního procesu. Identifikace souvisí s procesem vyhledávání nadaných dětí, které mají intelektový potenciál a mohou se zařadit do speciálního vzdělávacího procesu. Autoři, jako je Machů a Jurášková vidí smysl identifikace ve správném zařazení žáka do dalšího vzdělávacího procesu. Výsledkem identifikačního procesu, který se odehrává na základní škole, je doporučení možného nadaného žáka poslat na vyšetření do PPP. S vyšetřením musí souhlasit jeho zákonní zástupce a v procesu identifikace nadaného žáka, by se s nimi mělo spolupracovat. Identifikační proces je záměrný a nezáměrný. Nezáměrná identifikace nadaného žáka probíhá v rodině. Záměrná identifikace není možná bez vytvoření systému, kterým by mohlo projít každé dítě. Současná platná legislativa staví nadané žáky na roveň žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (Kovářová, Klugová, 2009).

Valentová (2023) uvádí pozorování, jako metodu, díky které lze vyhledat nadaného žáka. Při identifikaci žáka je vhodné použít diagnostické úlohy, rozhovory, dotazníky aj. K identifikaci nadaného žáka jsou vytvořené testy, které lze použít, a díky kterému je možné odhalit třeba dosud neodhalené nadání. Nadané dítě může být chybně diagnostikováno a často zaměňováno za dítě s ADHD či s autismem. Nadané dítě se může projevat různými způsoby, může mít pozitivní či negativní vztah k učení, ke škole a celkově k systému. Nadání může ovšem mít i negativní projevy, kterými jsou: deprese, perfekcionismus, supersenzitivita či nerovnoměrný vývoj (Valentová, 2023).

4.4 Potřeby nadaných dětí

Nadané děti, tak jako všechny ostatní děti, potřebují naplnit své potřeby. Může se stát, že pokud jsou natolik zaujaté svými nápady, myšlenkami a činnostmi, často zapomínají na své fyziologické potřeby. Zpravidla se snaží uspokojit své vyšší potřeby, jako je láska, přijetí a úcta. Tyto potřeby se projevují již v dětském věku a nadané děti mají potřebu seberealizace. „*Seberealizace je definována jako potřeba naplnit své schopnosti a lidství*“ (Stehlíková, 2018, s. 88).

Lze konstatovat, že vlastnosti nadaných jedinců se shodují s lidmi, kteří mají možnost seberealizace. Tito lidé jsou autonomní, mají morální kompas a neuznávají vnější autority. Stehlíková (2018) poukazuje na to, že hranice mezi poruchou

a mimořádným nadáním může být velmi tenká. Při diagnostice se musí brát zřetel, že je tu možnost, že nadané dítě může mít zároveň poruchu, jako je porucha autistického spektra, porucha pozornosti s hyperaktivitou, obsedantně-kompulzivní porucha, duševní poruchy a další. Pro nadané děti je velmi důležité, aby se naučily zacházet s emocemi již od útlého dětství. **Emoční inteligenci** lze definovat jako schopnost se inteligentně vztahovat k vlastním emocím v následujících oblastech: sebeuvědomění, sebeovládání, sociální uvědomění a vztahové dovednosti. Schopnost vnímat sebe samého, zacházet s emocemi v různých situacích, umět se ovládat, vnímat druhé lidi a naslouchat jim, chovat se k ostatním s respektem. Tento způsob chování je projevem inteligence a vede ke spokojenějšímu životu (Stehlíková, 2018).

Stehlíková (2018) dále uvádí tři hlavní **oblasti potřeb** pro nadané žáky. První potřebou je empatický učitel, který je otevřený, chápající, zapálený pro svůj předmět, umí přiznat chybu, nestresuje žáky, má smysl pro humor a umí žáky ocenit. Nadaný žák potřebuje prohloubit své znalosti, obohatit základní učivo a diverzifikovat jej. Existují různá podpůrná opatření, jak těchto cílů dosáhnout, typický je například individuální vzdělávací plán, úprava vzdělávacího obsahu, různé metody výuky, různé stáže či možnost vytvořit skupinu nadaných v rámci školy. Druhou oblastí potřeb nadaného žáka jsou metody a formy výuky, jako je skupinová práce, projektové vyučování, individuální práce, problémové učení, prezentace, propojování školy se světem mimo školu, aj. Existují různé okolnosti, které mohou nadané dítě odradit od určité činnosti a způsobí ztrátu jeho zájmu a motivaci (Valentová, 2023). Těmito okolnostmi jsou nespravedlnost, nátlak, stres, rezignovaný učitel, opakování již probraného učiva, nedostatek klidu a času na práci, přílišná soutěživost, nelogičnost úkolů, nedostatek autonomie, aj. Nadané děti nemají rády rutinu a mechanické procvičování, potřebují postupovat dopředu a mít čas přemýšlet. Učení definic a další mechanické učení není pro nadané děti logické a může v nich potlačovat jejich přirozené myšlení. Autorka v souvislosti s potřebami nadaných dětí zmiňuje **Bloomovu taxonomii výchovných cílů**, která vychází z předpokladu, že dítě má být rozvíjeno ve všech směrech, tedy v emocionální, senzomotorické a kognitivní oblasti. Pracovat na vyšších úrovních mohou nadané děti i bez toho, aniž by si osvojily znalosti a dovednosti na nižších úrovních (Stehlíková, 2018).

Pro nadaného žáka je důležité více pochopit a rozumět než jen vědět, proto potřebuje přemýšlet, tvořit, bádát, objevovat, rozumět v souvislostech, experimentovat, být kreativní, vytvářet si vlastní názor, diskutovat, mít prostor na přemýšlení, otevřenost,

určitou autonomii, důvěru v lidskost a potenciál, možnost uplatnit originalitu a další. Třetí oblastí potřeb nadaného žáka je osobnostní a sociální výuka zahrnující i školní klima (Valentová, 2023). Stehlíková (2018) uvádí výchovu založenou na všímavosti neboli mindfulness. Mindfulness znamená být si vědom, být pozorný, všímavý k tomu, co se děje kolem nás na úrovni emocí, myšlenek, smyslových a tělesných pocitů převážně v komunikaci a interakci s ostatními lidmi. Nadaný žák rozvíjí své schopnosti poznávání, sebepoznání, seberegulaci, psychohygienu a pečuje o dobré mezilidské vztahy (Stehlíková, 2018).

Ve školách existuje velmi málo nadaných žáků. Hlavním důvodem je nezáměr učitelů a jejich chuť pomáhat. Učitelé zastávají všeobecný názor, že nadané děti se o sebe postarají samy, a že nepotřebují pomoc. Ovšem nadané děti potřebují podporu stejně jako ostatní děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Nadání je spojeno s výchovnými či vzdělávacími problémy (Valentová, 2023).

4.5 Vzdělávání nadaných dětí

Budoucí učitelé nejsou dostatečně vzdělávání pro práci s nadanými žáky, což je také jednou z příčin nedostatečně fungující podpory nadaných žáků ve vzdělávacím systému, a to nejen u nás. Učitel by se měl neustále vzdělávat různými kurzy, ve kterých se snaží poukázat na problematiku vzdělávání nadaných žáků. Podpora péče o nadané žáky má stejné postavení jako podpora vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Důležitými oblastmi tedy jsou (Hříbková, 2009):

- vytvoření různé nabídky činností, ve kterých mohou projevit talent a nadání,
- vytvoření postupů, jak rozlišit nadání, talent a východiska, jak řešit případné problémy těchto žáků,
- zapojit problematiku nadaných a talentovaných žáků do současného systému vzdělávání,
- poskytovat podporu a vytvářet vhodné podmínky pro účast v různých soutěžích talentovaných i nadaným žákům.

Vzdělávání nadaných dětí je legislativně upraveno vyhláškou č. 73/2005, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Informace o vzdělávání mimořádně nadaných dětí, je také ukotvena v § 17 zákona č. 561/2004 Sb. Tento legislativní systém by měl být

nápomocný při vyhledávání a identifikaci nadaných dětí a zároveň by jim měl napomáhat k bezproblémovému vzdělávání (Hříbková, 2009).

Při organizaci výuky zahrnující vzdělávání nadaného žáka, by nejdříve měla být vytyčena základní pravidla, podle kterých se následně vytvoří obsah vzdělávání. Změna by měla být v nabídce učebních aktivit, a to dle individuálních potřeb nadaného žáka. Pro nadané děti je důležité spojování různých schopností a využití kreativity při vyučování. Neméně důležité je také stimulovat představitel nadaného žáka a vytvářet optimální prostředí pro jeho rozvoj. Nahrazení problémových poznávacích a afektivních stránek osobnosti nadaného žáka, individuální přístup jsou také nutnou součástí těchto pravidel. Machů (2006) dále připomíná, že je důležité nezapomínat ani na negativní charakteristiky nadaných dětí. Jedná se o ztrátu učební motivace, problémy se sociálními vztahy či nerovnoměrný vývoj dítěte. To, že je dítě nadané ovšem neznamená, že se umí učit: Je tedy dobré se před začátkem řešení individuálních úkolů, věnovat také nadaným žákům a pomoci jim nalézt nejvhodnější učební styl, či jim ukázat, jak pracovat s textem atd. Mnoho pedagogů na tuto školící část zapomíná a často ji považují za nedůležitou (Porterová, Jurášková in Machů, 2006).

Obsah výuky by měl být přizpůsoben potenciálu nadaného žáka. „*Nadaní špatně tolerují dril, mechanické činnosti a jednoduché, podprahové úkoly. Potřebují podněty, které jsou na hranici, nebo až za hranici jejich potenciálu. Učivo pro nadané se urychluje (tzv. akcelrace) a prohlubuje (tzv. obohacení)*“ (David, Rimmová in Machů, 2006, s. 41).

Mít ve třídě nadaného žáka, považuje Valentová jako pozitivní přínos pro celou třídu. U nadaných dětí poté doporučuje uplatňovat neautoritativní přístup, vést žáka ke stanoveným cílům a respektovat ho a jeho specifickou osobnost. Autorka rovněž doporučuje kooperativní aktivity a poskytnout nadanému žákovi dostatek prostoru k samostatnému myšlení a rozhodování. Začít by měl učitel u sebe tím, že vytvoří systém práce s nadaným žákem, který bude funkční. Dále by měl pedagog rozvíjet své schopnosti a možnosti dalšího vzdělávání se. Pedagog v rámci výuky nadaného žáka, zpravidla získává podporou z PPP, která nadaného žáka diagnostikuje. Při 2. stupni podpůrných opatření pro nadaného žáka se zpracovává individuální vzdělávací plán. Při tomto stupni je žákovi poskytována i finanční podpora na pomůcky, které používá. Mezi tyto pomůcky patří mikroskop, mapy, glóbus, encyklopedie, tablety, odborné knihy, učebnice pro nadaného žáka, aj. Výuku nadaného žáka je nutné přizpůsobit, používá se tzv. urychlující

varianta (akcelerace) a obohacující varianta. Valentová (2023) popisuje, co je obohacení a co není obohacení učiva (Valentová, 2023).

Tab. 2. Pravidla obohacujících aktivit

Co je obohacení?	Co rozhodně není obohacení?
Rozšíření učiva či náhrada tradiční učební aktivity.	Více práce v hodině.
Používá kreativní a produktivní myšlení.	Používá reproduktivní myšlení.
Rozvíjí vyšší úroveň myšlení, podporuje představivost a generalizaci.	Tvrdá práce v hodině založená na učení jmen, míst, faktů...
Všestranně rozvíjí osobnost, je založeno na vzdělávacích potřebách nadaných.	Nabídka nadstandartních separovaných informací, které nemají užitek.
Rozvoj samostatného kritického myšlení.	Práce na základě algoritmických postupů.
Učit se věci, které vychází z určité podstaty a mají praktické vyústění.	Učit děti jen proto, aby byly aktivizované.

Zdroj: Kaplan in Machů, 2006

Základem obohacení je dle Machů (2006) práce s úkoly na vyšší úrovni. V souvislosti s tím, musí být zvoleny vhodné vyučovací metody, ve kterých je nadaný žák schopen zapojit vyšší úroveň myšlení. Nejedná se o speciální metody, ale o metody, které podporují samostatnost, kritické myšlení a vlastní odhalování pravidel a postupů. Takový přístup je podněcující pro všechny žáky (Gearheart in Machů, 2006).

Za nejefektivnější způsob, jak naplnit cíl, kterým je **individuální přístup** k nadanému žákovi je **tzv. kontrakt** (Winebrennerová in Machů, 2006). Kontrakt je dohoda mezi učitelem a nadaným žákem. Takovému kontraktu předchází diagnostický rozhovor, aby se učitel dozvěděl, v čem nadaný žák vyniká, a kde má naopak slabší místa. Důležitou součástí je naučit nadaného žáka pracovat s materiály, které budou součástí jeho individuálního plánu. Jako osvědčenou aktivitu, autorka vidí, referát před třídou, publikování do školních novin nebo prezentaci na nástěnkách školy. Po stanoveném tematickém celku je nutné zhodnotit dosavadní práci a poskytnou si vzájemnou zpětnou vazbu. Řádná kontrola může rozvíjet učební návyky nadaného žáka. Následně se uzavře nová dohoda (Machů, 2006).

4.6 Inkluze

S tématem nadaný žák též úzce souvisí problematika inkluzivního vzdělávání, níže je tedy nutné přiblížit důležité otázky a spojnice s oblastí nadaných žáků a jejich rozvojem při společném vzdělávání.

Inkluze a **inkluzivní vzdělávání** je aktuálně velmi diskutovaným tématem, a to nejen napříč politickou reprezentací, ale také odbornou pedagogickou i širokou veřejností. Inkluzi lze chápat jako zařazování všech dětí, a to bez výjimek, do běžné školy čili do hlavního vzdělávacího proudu. Zjednodušeně lze říci, že díky inkluzi se v rámci jedné třídy setkávají „normální“ děti s dětmi se speciálně vzdělávacími potřebami. Zde je důležité si ovšem uvědomit, že děti se speciálními vzdělávacími potřebami nejsou pouze tělesně handicapované děti, smyslově postižené děti či autisti, ale také právě děti, které jsou mimořádně nadané. Díky inkluzi tak mohou být ve třídě dostatečně uspokojovány a rozvíjeny také vzdělávací potřeby nadaných dětí. V rámci tohoto vzdělávání je ovšem důležité si uvědomit, že jsou mnohdy kladeny opravdu vysoké nároky na pedagoga, který má nadané dítě ve třídě. Pro efektivní výuku je proto nezbytná pomoc asistenta pedagoga, případně pravidelné odborné konzultace se speciálními pedagogy (Cihelková, 2017).

Inkluzi lze tedy definovat jako začlenění nebo přijetí jedince do celku. Vychází z přirozeného faktu, že všichni jsme součástí jedné společnosti, že každý z nás je jedinečný, a že rozdíly mezi lidmi jsou přirozené (Cihelková, 2017). V širším slova smyslu zahrnuje inkluze všechny aspekty života, od vzdělávání a zaměstnání, až po volnočasové aktivity a základní lidské potřeby. **Inkluzivní vzdělávání**, známé také jako společné vzdělávání, je proces, jehož cílem je podporovat rovné příležitosti dětí ve vzdělávání a vytvořit tak podpůrný systém, který umožní všem dětem učit se společně, bez rozdělování (Hečková, 2020).

Inkluze v ČR je proces, který začal před několika lety a stále se vyvíjí. ČR se k inkluzivnímu přístupu dlouhodobě hlásí prostřednictvím mezinárodních úmluv a deklarací. Bohužel v diskusích, které se zaměřují především na problémy a negativa, se snadno zapomíná na to, že inkluze je dlouhodobým a přirozeným vývojem, který je nepochybně v mnoha ohledech přínosný pro celou společnost. V civilizovaných a demokratických společnostech se neřeší, zda inkluzi ano či ne, ale jak. Jaké kroky a opatření lze učinit, aby inkluze probíhala přirozeně, hladce a bez velkých komplikací (Hečková, 2020).

S tzv. **inkluzivní novelou** školského zákona č. 82/2015 Sb., která vstoupila v platnost 1. září 2016, se změnily nároky dětí následovně:

1. *“Děti se posuzují podle svých individuálních potřeb nikoliv jen podle diagnóz.*
2. *Na podpůrná opatření mají děti právo.*
3. *Zákon definuje všechna podpůrná opatření.*
4. *Rozhodnutí školského poradenského zařízení jsou právně závazná.*
5. *Školám se financují podpůrná opatření v plné výši“ (Hečková, 2020).*

Je dlouhodobým trendem, že děti se speciálními vzdělávacími potřebami, které představují asi 10 % populace (v ČR asi 100 000), přecházejí ze speciálních škol do škol základních. Více než tři čtvrtiny z nich (tj. přibližně 75 000) se v současnosti vzdělávají v běžných školách. Síť speciálních škol zůstala nedotčena a dochází do nich hlavně děti s těžkým zdravotním postižením. Mnohé z nich je navštěvují, protože jejich příbuzní věří, že je to pro ně nejlepší možná volba, a některé naopak proto, že neměly jinou možnost (Hečková, 2020).

Studie tzv. Ukazatele inkluze

Tato studie se zaměřuje na to, jak mohou inkluzivní školy reagovat na různorodost žáků, především pak na jejich individualitu a dále pak určit nástroje, které může inkluzivní škola použít. Inkluzi lze definovat z pohledu různých autorů. Například Hájková a Strnadová 2010 (in Slowík 2018) upozorňují na to, že směrem ke školám je vyvíjen tlak na jejich inkluzivní uspořádání. Častým problémem v rámci inkluze, je zařazování menšin do běžných škol, kdy jsou v praxi velmi špatně ostatními spolužáky a učiteli přijímáni. Z tohoto důvodu nedochází k inkluzi v rovině emocionální a sociální. Zásadní je rovněž přístup k inkluzi samotné. Analýza ukazatele inkluze zdůrazňuje její hlavní myšlenku, která spočívá v tom, že inkluze ve vzdělávání je pouze jednou ze součástí inkluze ve společnosti. Nejedná se o konkrétní definici pojetí inkluze, ale o součást většího celku. Z tohoto důvodu ukazatel inkluze nepracuje s ohraničeným prostředím školy, ale také s jeho širším okolím (Slowík, 2018).

5 Analýzy, studie v ČR a zahraničí

Níže je představeno několik výzkumů, které se zaměřují na otázky vzdělávání nadaných žáků.

5.1 Výzkum nálepkování nadaných žáků

Do výzkumu bylo zapojeno 12 běžných základních škol na Zlínsku, Brněnsku, Olomoucku a v Praze, kde bylo sledováno 24 nadaných žáků a 15 učitelů. S 11 učiteli byly vedeny rozhovory. Sběr dat probíhal od roku 2020 do roku 2022. Výzkum probíhal v terénu prostřednictvím pozorování výuky. Na problém nevhodného nálepkování nadaných žáků nahlížel učitel inkluzivně smýšlející, který má určité didaktické kompetence. Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit edukační strategie vedoucí k nevhodnému nálepkování nadaných žáků. Dále se práce zaměřila na zjištění toho, proč je nálepkování nevhodné a v jakých hodinách se s ním výzkumník setkal (Klimecká a kol., 2022).

5.1.1 Výsledky výzkumu

Výzkumníci zjistili 5 hlavních tematických kategorií popisujících edukační strategie vedoucí k nevhodnému nálepkování nadaných žáků. Některé se dále dělí na dílčí kategorie. Hlavními kategoriemi jsou:

- „*úkoly pro rychlíky*
- *supervýzvy*
- *MINDi na olympiádu*
- *asistent učitele*
- *skupinová práce s kapitány*“ (Klimecká a kol., 2022, s. 28).

Učitelé se snažili zefektivnit výuku nadaných žáků a jejich nálepkování nadaných žáků se stávalo v dobré víře. Zjištěné edukační strategie v podstatě odpovídají doporučením podle MŠMT, jak pracovat s nadanými žáky ve výuce. Jedná se o obohacování, přípravy na různé soutěže, zadávání individuálních úkolů, aj. Z výsledků plyne, že za nálepkování je zodpovědný učitel, který má potřebné dovednosti k rozvíjení nadaných žáků. Každý učitel ovšem disponuje takovými dovednostmi v odlišné míře. Překvapením bylo, že většina učitelů dává přednost selekci nadaného žáka bez pádného

důvodu. Hranici mezi vhodným a nevhodným nálepkováním nelze jednoznačně určit. Nevhodnost odhalených edukačních strategií spočívá v tom, že:

- vyčlenění nadaného žáka z třídního kolektivu a upozorňováním na jeho jinakost.
- edukační postupy, které se používají přímo nebo nepřímo a vedou k nálepkování.
- vyčleněním více nadaných žáků.
- možné problémy v sociálním klimatu třídy, změna postavení nadaného žáka.

Nálepkování nadaných žáků je potřebné, ale při identifikaci nadaného žáka si musíme dát pozor na vhodné a nevhodné nálepkování. Péče o nadané žáky skrývá mnoho komplikací v případě, pokud se nepostupuje profesionálně. Nevhodní nálepkování je třeba v praxi eliminovat (Klimecká a kol., 2022).

5.1.2 Desatero pro eliminaci nálepkování nadaných žáků

Doporučení byla vytvořena na základě čistě subjektivních osobních a profesních zkušeností autorů metodiky. Jedná se o doporučení pedagogů z praxe. Desatero je propojeno s celou publikací, bez přečtení celé práce může dojít ke špatné interpretaci.

Desatero:

1. *„Neupozorňujeme zbytečně a přímočaře na nadání žáků.*
2. *Přemýšlejme nad důsledky diferencovaných edukačních strategií.*
3. *Pomocí úkolů pro nadané rozvíjme osobnost nadaných žáků.*
4. *Nabídněme „všechno pro všechny“.*
5. *Hrajme fair play.*
6. *K segregaci nadaných žáků mějme pádný důvod.*
7. *Směřujme ke konstruktivistické výuce.*
8. *Aplikujme formativní hodnocení.*
9. *Využívejme bohatost edukačních strategií.*
10. *Spoluvytvářejme funkční školní koncepci nadání“ (Klimecká a kol., 2022, s. 56-58).*

Cílené označování nadaných žáků je ze své podstaty na první pohled nevhodné. Všichni žáci si totiž v rámci výuky zaslouží individuálně se rozvíjet, tedy i ti nadaní. Nevhodnému nálepkování nadaných žáků by měl učitel předcházet, přestože bez něj nelze identifikovat nadaného žáka. Nálepkování je součástí procesu péče o nadaného žáka, identifikací jeho vzdělávacích potřeb. Učitelé používají edukační strategie, které jsou

určeny k rozvíjení nadaného žáka, ale nevhodným využitím mohou nadanému žákovi připravit osobnostní a sociální konflikty či překážky, které jej negativně ovlivní. Autoři metodiky chtěli, aby učitelé a ostatní pracovníci, kteří se starají o nadané žáky, mysleli dopředu a promysleli svou strategii při práci s nadanými žáky (Klimecká a kol., 2022).

5.2 Šetření České školní inspekce

Tematické šetření proběhlo ve školním roce 2021/2022. Ve zprávě jsou představeny přístupy a postupy základních a středních škol při vzdělávání nadaných žáků a mimořádně nadaných žáků. Tyto sledované přístupy a postupy poskytují další podněty k dalšímu rozvoji vzdělávání nadaných dětí. Šetření bylo realizováno přímo ve školách (hospitační činnost, prezenční aktivity), dále také bylo doplněno dotazováním, které proběhlo elektronickou formou. ČŠI se soustředila hlavně na to, jakým způsobem je ve škole nastavena organizace vyhledávání a identifikace nadaných žáků. Nedílnou součástí je také podpora nadaných, metody práce, formy vzdělávání vhodné pro výuku nadaných žáků. ČŠI posuzovala i externí spolupráci s dalšími subjekty, které by naplňovaly záměr podpořit a rozvíjet nadané a mimořádně nadané žáky (Pavlas a kol., 2022).

5.2.1 Hlavní zjištění ČŠI

- Podpora a vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných není ve školách stále systematicky rozvíjející a neklade se na ní velký důraz (novela školského zákona účinného k 1. 9. 2016 tzv. inkluzní novela).
- Od inkluzivního zákona mají stejné postavení žáci se speciálními vzdělávacími potřebami žáci nadaní či mimořádně nadaní. Mají právo na stejnou podporu.
- Převažuje podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Podpora pro nadané a mimořádně nadané žáky není dostatečná a systematická, i když ve školách se situace zlepšuje.
- ČŠI na tuto situaci upozorňuje dlouhodobě.
- Východiskem je podpora společného vzdělávání v různorodých třídách podle úspěšných vzdělávacích vzorců ve světě.
- Rozvoj vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků mají školy ustanoveno v ŠVP, ale nedokážou podporu nadaných žáků soustavně použít v praxi. Školy, respektive pedagogičtí pracovníci nevnímají potřebu věnovat se nadaným a mimořádně nadaným žákům, kteří se vyskytují v tak malém procentu, a důležitější jim přijde vzdělávání žáků se SVP.

- Na základních školách identifikováno 5 % nadaných žáků.
- Na základních školách je identifikováno 0,08 % žáků mimořádně nadaných.
- Školy mají problémy při identifikaci nadaných a mimořádně nadaných žáků, tento proces je pro učitelé náročný.
- Pouze 4 % učitelů na základních školách absolvovali za poslední 2 roky školení k této problematice.
- Nezáměr učitelů se vzdělávat v této oblasti je znepokojující.
- Spolupráce s ŠPZ je nedostačující.
- Nadaným a mimořádně nadaným žákům chybí individuální přístup. Tito žáci jsou posíláni na různé soutěže a olympiády, kde mohou uplatnit své schopnosti a vědomosti. Tento přístup bohužel ale nerozvíjí jejich potenciál, je nedostatečný.
- Dostatečně není využit potenciál sítí na podporu vzdělávání nadaných jako například Národní pedagogický institut ČR.
- Z výsledků vyplývá, že kvalita identifikace nadaných a mimořádně nadaných žáků je nízká, protože žáci jsou posuzováni především podle studijních výsledků.
- Není kladem důraz na širší pojetí nadání a universální studijní dovednosti (Pavlas a kol., 2022).

5.2.2 Doporučení pro školy

- Změnit vnímání nadaných žáků a mimořádně nadaných jako investici do naší budoucnosti.
- Zefektivnit vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků.
- Aktivně vyhledávat, identifikovat, podporovat a rozvíjet tyto žáky.
- Identifikovat nadaného žáka a pracovat s ním i bez „papíru“.
- Plánovat vzdělávání a systematicky rozvíjet potenciál nadaných a mimořádně nadaných žáků včetně pravidelného vyhodnocení výsledků.
- Využít možnost tandemové výuky a vytváření různorodých tříd.
- Rozlišovat různé charakteristiky a potřeby žáků a v souvislosti s tím, s žákem pracovat.
- Zajistit péči o nadané žáky personálně, dostat toto téma více do podvědomí učitelů a častěji a pravidelně je v tomto tématu vzdělávat.
- V rámci inkluze věnovat kvalitní péči nadaným dětem.

- Nadání může být spojeno s různými druhy poruch, proto je důležité, aby učitelé byli pozorní při identifikaci nadaných a mimořádně nadaných žáků.
- Rozšířit spolupráci s ŠPZ a ostatními učiteli, vychovateli a dalšími pedagogickými pracovníky.
- Sdílet nové poznatky či návrhy na zlepšení systému vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků s ostatními učiteli.
- Škola by měla vyhodnocovat kvalitu poskytování péče o nadané a mimořádně nadané žáky.
- Neustále sledovat vývoj péče o nadané a mimořádně nadané žáky.
- Rozšířit spolupráce s dalšími externími subjekty podporující nadané a mimořádně nadané žáky.

ČŠI vytvořila deset základních pravidel, jak začít podporovat nadané žáky okamžitě. ČŠI uvádí, že: „*Zásadní je úhel pohledu. Důležité je dívat se na všechny žáky ve výuce jako na potenciálně nadané. K tomu, aby výuka více stimulovala jejich nadání, není zapotřebí souhlas nikoho dalšího, dokonce ani žáků samotných. Není potřebné žádné razítko. Jen o nich začít přemýšlet jako o potenciálně nadaných, nic víc. A v neposlední řadě nečekat, až budou ve škole optimální podmínky, až se dostatečně všichni vzdělají nebo až bude někdo systémově školy podporovat*“ (Pavlas a kol., 2022, s. 42).

5.2.3 Základní pravidla pro okamžitou podporu nadaných žáků

1. Mít na paměti, že každý má potenciál a existuje mnoho druhů nadání a talentů.
2. Pomáhat, porozumět, podporovat své žáky v sebepoznání a sebepojetí.
3. Aktivace nadání žáků každou hodinu, nečekat na diagnostiku.
4. Výukovou aktivitu vždy začít aktivizací rozumu a emocí.
5. Vytvářet příjemné prostředí ve třídě.
6. Podpora, ocenění, povzbuzení, inspirace, rozvoj nadání, kontakt s lidmi, to vše nadaní žáci potřebují.
7. Z nadání vybudovat téma, o kterém se bude často mluvit a dostane se do podvědomí všech.
8. Spolupráce pedagogů na podpoře nadaných žáků, které jim pomůže rozvíjet i sebe.
9. Umožnit kontakt nadaným žákům s jinými nadanými žáky.
10. Více komunikovat o tom, že je někdo nadaný s jejich rodiči (Pavlas a kol., 2022).

5.3 Přehledová studie periodik v ČR

Přehledová studie tuzemských periodik o vzdělávání mimořádně nadaných žáků v letech 2016-2021. Periodika byla vybrána z let 2016-2021 na téma vzdělávání. Celkem jich bylo 31 a z toho 7 se věnovalo nadaným žákům. Po bližší analýze textu bylo vybráno 55 textů, které řešili problematiku nadaných žáků. Vybrané texty roztřídili autorky do 6 kategorií. První kategorií je sociální začlenění nadaného žáka, druhá vzdělávací systém nadaných žáků v ČR, třetí identifikace a diagnostika nadaného žáka, čtvrtá výuka nadaného žáka, pátá poznávací procesy nadaného žáka a šestá projevy nadaného žáka. Přesto, že je množství textů, které se věnují problematice nadaných dětí, je jejich péče a podpora nedostatečná. Čím dál více je to aktuálnější téma, kterému je potřeba se věnovat. Situace je taková, že stále většina pedagogů neumí s nadanými žáky pracovat. S metodami, jak pracovat s nadanými žáky se nesetkali v práci ani při studiu. Srovnatelný stav potvrzuje MŠMT i ČŠI (Kadrnožková, Janyšková, 2022).

Diskuze se především zaměřuje na možnosti diferenciaci nadaných žáků, jaké to má výhody a nevýhody. Výhodou různorodé třídy je to, že může být rozvíjen potenciál každého žáka, ale učitel musí použít správné metody. Diferenciaci nadaných žáků z dlouhodobého hlediska může být velice riziková, protože nadaní žáci se mohou cítit vyloučení z kolektivu. Na druhou stranu při využití správných metod, akceleraci či obohacení mohou rozvíjet potenciál nadaného žáka. Odborníci se zjevně neshodují na tom, jakým způsobem by mělo probíhat vzdělávání nadaných žáků. Příklad by si mohli vzít z mezinárodní praxe, která přináší dobré výsledky. I přesto, že téma vzdělávání nadaných žáků je teoreticky stále aktuálnější na odborném poli, tak v praxi se naráží na mnoho problémů a nedostatečné péči o nadané žáky. Situaci komplikují sami učitelé, protože nejsou dostatečně vzděláni v této oblasti. Autorky se domnívají, že na základních školách chybí pozice koordinátora nadaných žáků. Cílem jejich studie bylo zamyslet se nad stavem české odbornosti, jak moc se věnují nadaným žákům. Jedná se především o teoretické studie. Texty postrádají přesah do praxe. Komplexně chybí studie o zkušenostech z praxe. Měl by být kladem důraz na to, aby se prováděla šetření, která se soustředí na výukové metody nadaných žáků a vliv diferenciaci nadaných žáků na základních školách (Kadrnožková, Janyšková, 2022).

5.4 Zahraniční studie a jejich výsledky

Zahraniční studie upozorňují na rozdíly v přístupech k nadaným dětem v České republice a ostatních zemích. Od koncepce tzv. mimořádně nadaných dětí se v zahraničí odkloňuje. Výsledky říkají, že nadaný je každý jedinec a záleží na mnoha faktorech, zda bude nadaný identifikovaný a bude mít možnost rozvíjet své schopnosti. Nadání je vlastně cokoli, čím člověk vyniká nad ostatními (Dudová, Martoch, Martochová, 2012).

5.4.1 Studie ve Spojeném království

Inspekce na základní škole ve Spojeném království provedla studii Stanville Primary School, Birmingham Nadání žáci: sledování pokroků z června 2013 o změnách ve studiu nadaných žáků zdůrazňuje příklady dobré praxe, které prokazují, že potíže při vzdělávání nadaných žáků mohou být odstraněny a je možné využít celý potenciál nadaného žáka. Ve škole používají vlastní systém SIMS, kde mohou sledovat vývoj žáků. Hodnocení učitelů pomáhá odhalit nadané žáky. Touto metodou identifikovali již 16 % jejich žáků. Tento program má odhalit nadané žáky ve více oblastech jako je sport, umění, sociální či prezenční dovednosti, a nejen intelektově nadané žáky. Od roku 2015 mají nové národní vzdělávací osnovy (Machů, Facová, Orel, 2016).

5.4.2 Výzkum na Novém Zélandu

Výzkum společnosti Gallup na Novém Zélandě uskutečnila 23letou studii, ve které se účastnilo 1000 dětí. Děti byly sledovány od 3 let až do 26 let. Cílem výzkumu bylo zjistit, jak je to ve skutečnosti s talentem a zda se mění v průběhu života. Z výsledků studie vyplynulo, že osobnost dítěte vykazuje stejné znaky po celou dobu výzkumu. V průběhu života se osobnost dítěte přizpůsobuje změnám, ale nejhlubší osobnostní vlastnosti bývají poměrně stabilní od útlého věku až po dospělost. Stejně zůstávají naše zájmy i nadšení. Vzhledem k tomu z výsledků vyplynulo, že podstata naší osobnosti je patrná již dříve, než se myslelo (Dudová, Martoch, Martochová, 2012).

Empirická část

Cílem diplomové práce je **popis a analýza způsobu práce s nadanými žáky na běžné základní škole**. Dílčím cílem práce je tvorba didaktických materiálů pro výuku nadaných žáků v předmětu občanské výchovy pro 8. ročník základní školy s využitím mezipředmětových vztahů, které následně realizuji v pilotní výuce v dané třídě. Pilotáž vyhodnotím a provedu reflexi. Na základě zhodnocení a reflexe pilotáže navrhnu změny a úpravy vytvořených didaktických materiálů, aby odpovídaly cílům vzdělávání nadaných žáků.

Ke sběru dat jsem si vybrala následující metody kvalitativního výzkumu: **zúčastněné pozorování a polostrukturované rozhovory s učiteli**.

V rámci praktické části práce byla nejdříve získávána data prostřednictvím metody zúčastněného pozorování, kdy jsem byla součástí výuky jednotlivých tříd a pozorovala, jak žáci v rámci výuky pracují. Při pozorování jsem se zaměřila především na žáky, kteří jsou z pohledu jejich vyučujících nadaní. Rovněž jsem v rámci výzkumu také použila metodu polostrukturovaného rozhovoru, kdy jsem zjišťovala potřebné informace přímo od třech pedagožek, u kterých jsem byla přítomna v rámci jejich vyučovacích hodin. Na základě těchto zjištěných informací jsem poté vytvořila didaktické materiály, vhodné především pro výuku nadaných žáků a zároveň je ověřila v praxi.

6 Zúčastněné pozorování

Za metodu sběru dat byla vybrána metoda zúčastněného pozorování, a to z důvodu, že se jeví jako nejvhodnější pro studium školní třídy. Právě zúčastněným pozorováním nejsou narušovány sociální interakce, které probíhají ve třídě a ani vzdělávací proces celkově. Jako zúčastněný pozorovatel jsem měla příležitost být účastníkem interakcí ve školní třídě, s mou nízkou mírou účasti na aktivitách, které jsem sledovala. Sledovala jsem jevy, které by dotazovaný žák v rozhovoru nejspíše nezmínil. Takové pozorování mi pomohlo více pochopit různé situace a celý kontext (Švaříček, Šed'ová a kol., 2007).

Výzkumné šetření jsem začala pozorováním ve výuce 8. třídy běžné základní školy v hodinách občanské výchovy. Pozorovala jsem vzdělávací proces celé třídy a také nadané žáky. Měla jsem skvělou příležitost žáky pozorovat více než jednu vyučovací hodinu, a to celý projektový den ve dvou třídách. Pozorování je časově náročné pro všechny zúčastněné strany, nicméně jsem tímto získala plno důležitých dat, ze kterých jsem vycházela při tvorbě materiálů do pilotní výuky pro nadané žáky.

6.1 pozorování v 8. A

ZÁZNAMOVÝ ARCH PRO POZOROVÁNÍ
Škola, třída, předmět Běžná základní škola, 8.A, občanská výchova, projektový den, 5. vyučovacích hodin
Počet žáků (přítomno/celkem) 21/25
Cíl hodiny (projektového dne) Výukové cíle pro daný projektový den lze stanovit podle Bloomovy taxonomie následovně: Zapamatovat si: <ul style="list-style-type: none">• Žák defínuje základní pojmy vybraného projektu.• Žák sestaví seznam zdrojů, ze kterých bude čerpat informace pro zpracování projektu. Porozumět: <ul style="list-style-type: none">• Žák diskutuje o vybraném tématu ve skupině.• Žák vysvětluje a podává souhrnnou zprávu o obsahu projektu.

Aplikovat:

- Žák naplánuje skupinovou práci na projektu a rozdělí její dílčí činnosti.
- Žák navrhne, jak bude vypadat grafické a obsahové zpracování projektu.
- Žák interpretuje zpracovaný projekt a předvede názornou ukázkou k projektu.

Analyzovat:

- Žák si uvědomuje rozdíly mezi definicemi, které používá v projektu.
- Žák prověřuje a porovnává informace, které souvisí s tématem projektu.

Hodnotit:

- Žák argumentuje, z jakého důvodu si zvolil dané téma.
- Žák kriticky hodnotí ostatní žáky, jejich práci a ústní projev.

Tvořit:

- Žák rozvíjí svůj mluvený přednes prostřednictvím prezentace projektu před třídou.
- Žák navrhuje plán prezentování projektu celé skupiny.
- Žák zkoumá správnost informací použitých v projektu.

Téma a průběh hodiny (projektového dne), organizační formy práce

Téma

- Volnočasové aktivity – 4 druhy tance, spánek, osobnost Lana Del Rey, basketbal, florbal, španělská La Liga.

Organizační formy

- Projektová výuka, skupinová a kooperativní výuka.

Motivace

- Žáci si sami vybrali své téma a skupinky vytvořili podle svého výběru, paní učitelka vytvořila příjemnou atmosféru, pochválila žáky za jejich zajímavý výběr tématu.

Střídání činností – průběh dne

Každá skupina představí vybrané téma, vysvětlí, proč si ho vybrali a na co se zaměřili. Následuje prezentace výstupů z celého dne, hodnocení a výběr nejlepšího projektu, který se bude prezentovat před pedagogickým sborem. Projekty budou poté umístěny na nástěnku ve třídě.

První část projektu

- Žáci rozmýšleli grafické zpracování, příprava obsahu projektu z donesených materiálů a internetu, k práci mohou používat telefon s internetem za daných

pravidel, které jim paní učitelka určila, některé skupiny používají umělou inteligenci.

Druhá část projektu

- Samotná realizace projektu, některé skupiny kooperují mezi sebou, jiní ve skupině pracují převážně odděleně – skupina 4 druhy tance, tak každá žákyně zpracovává jiný tanec.

Třetí část projektu

- Kompletace obsahového a grafického zpracování, některé skupiny doplňují svou prezentaci o video ukázky, praktické ukázky, u kterých zapojují své spolužáky, příprava přednesu bez papíru a prezentace před třídou.

Čtvrtá část projektu

- Prezentace dokončeného projektu před tabulí před celou třídou, hodnocení projektu ostatními spolužáky viz hodnotící tabulka 3 a vyhodnocení nejlepšího projektu, který bude poté prezentován pedagogickému sboru. Projekty budou poté vystaveny na nástěnce ve třídě.

Práce žáků v hodině

- Žáci aktivně pracují, jejich zájem je viditelný.
- Některé skupiny jsou pečlivější.
- Skupinová práce probíhá v příjemné a přátelské atmosféře.
- Hluk ve třídě je větší než obvykle, ale všichni pracují.
- Pomůcky a materiál si donesli sami žáci a některé materiály dodala paní učitelka.
- Spolupráce s paní učitelkou, tisk doplňujícího materiálu, který potřebovali k projektu.
- Žáci ve skupině jsou schopni se domluvit na rozdělení dílčí práce.

Práce s nadaným žákem

Nadaná žákyně je ve skupině s dalšími žákyněmi, které jsou také na dobré úrovni, co se týče prospěchu. Každá žákyně v této skupině upřednostnila individuální přístup k práci, jejich téma 4 druhy tance spočívá v podstatě v samostatné práci, ale přesto ve skupině komunikovali a pomáhali si. Žákyně v její skupině byli na podobné úrovni schopností a dovedností.

Doplňující informace pozorovatele, reflexe

Žádný žák nevybočoval chováním z kolektivu. Atmosféra byla ve třídě příjemná a uvolněná. Z průběhu celého dne bylo zřejmé, že 2 vyučovací hodiny na zpracování projektu jsou málo, ovšem 3 vyučovací hodiny jsou zase již moc. Žáci, kteří přidělenou práci vypracovali rychle a zbrkle, se v průběhu vyučovací hodiny nudili a vyrušovali. Na toto jejich chování reagovala paní učitelka, která je musela usměrňovat kvůli hluku ve třídě. I přes zvýšený hluk pracovali žáci se zaujetím. V rámci hodiny byly zajímavé praktické ukázky, které byly prezentovány při první prezentaci. Do ukázky byli zapojeni spolužáci pro vysvětlení některých pojmů z fotbalu. Dále byly prezentovány praktické ukázky tanců, které byly doplněny o videoukázky. Žáci tímto dali projektu přidanou hodnotu, kterou sami vymysleli a realizovali. Neměli problém s tím, aby udělali něco zajímavého navíc, což vypovídá o tom, že je takováto práce bavila.

Prezentace probíhala až 5. vyučovací hodinu, což nebylo vhodně zvolené, jelikož všechny pracovní skupiny, svou práci od prezentovat nestihly. Vzhledem k tomu, že prezentaci stihly pouze 2 skupiny, tak nebylo možné všechny tyto skupiny celkově vyhodnotit. Pokračování v prezentacích a jejich vyhodnocování proto bude pokračovat v pondělí při hodině občanské výchovy. Paní učitelka dala prostor skupinám se vyjádřit a říct co chtěli, nedávala jim žádné časové omezení. Z rozhovorů se žáky bylo zřejmé, že některé skupiny mrzelo, že nestihly prezentovat svou práci, jelikož si na ni dali opravdu záležet. Pozorování dokládám fotkami pořízenými během projektu.

Hodnocení probíhalo písemnou formou, kde žáci hodnotili své spolužáky. Byli hodnoceni v ústním projevu, a dále pak v obsahově a graficky zpracovaném projektu. Hodnocení je rozpracováno vzhledem k nedokončeným prezentacím, poté bude známkováno na hodnotící škále od 1–10. Na základě vyhodnocení bude vybrán ten nejlepší projekt, který bude dále prezentovat třídu před ostatními učiteli.

Reflexe

Vyučující na začátku projektového dne vytvořila vhodnou atmosféru pro vyučování, klima ve třídě tedy lze hodnotit jako otevřené a podmiňující žáky ke vzdělávání. Žáci se se mnou již setkali a moje účast je při práci nerušila. Byla jsem v pozici pozorovatele, ale přesto jsem občas přirozeně s žáky komunikovala. Zajímala jsem se o jejich téma práce, pokládala jim otázky, aj. S žáky jsem diskutovala a zajímala se o jejich názory. U každé skupiny jsem se chvíli zdržela a pozorovala, jak pracují. Všichni žáci společně kooperovali. Paní učitelka kontrolovala, v jaké fázi vytváření projektu žáci

jsou. Žákům jsem dopomohla vyhledat, upravit a dotisknout doplňující materiály k projektu, o které mě požádali. Přestože měla vyučující k dispozici notebook, bylo zřejmé, že s ním neumí pracovat, tudíž jsem se práce na počítači ujala já a mohla ji tak pomoci. V rámci celého dopoledne paní učitelka několikrát odběhla a já zůstala s žáky sama. Neměla jsem problém udržet ve třídě klid a žáci mě respektovali. Žáky jsem v práci povzbuzovala, občas jim poradila, jak mohou svou práci vylepšit, aj. V průběhu čtvrté hodiny, bylo zřejmé, že všechny skupiny žáků své práce nestihnou odprezentovat. Vyučující jsem na to upozornila, přes to se nezačalo dříve. Z pozorování výuky bylo však zřejmé, že prezentace mohly začít dříve, jelikož se některé skupiny již viditelně nudily. Vyučující v rámci hodiny dokázala žáky zaujmout, byla přívětivá, ale zároveň si dokázala udržet profesní odstup. Žáci se v rámci vyučování chovali přiměřeně situaci, nikdo nevykazoval nevhodné či hrubé chování. Bylo zajímavé pozorovat, jak žáci ve skupině spolu fungovali. Skupiny byly tvořeny podle preferencí žáků, takže převážně v rámci skupiny byli vždy blízcí kamarádi ze třídy. Prezentace žáků byla kvalitně odvedena, snažili se zvládnout mluvení před třídou. Některé žákyně jsem tam uklidňovala, protože byly nervózní. Byla jsem jim oporou před tabulí a pomáhala jsem jim připravit video ukázky aj. Na jejich pokyn jsem jim pouštěla videa na počítači a dataprojektoru. Paní učitelka seděla v poslední lavici uprostřed a prezentace sledovala z pozice žáka. Cíl projektového dne z mého pohledu nebyl splněn. Práce žáků nebyla vhodně rozvržena. Co se týče skupinové práce, tedy, že žáci společně kooperují a rozdělují si dílčí úkoly, tak ta také nebyla naplněna. Z pozorování bylo zřejmé, že někteří žáci v rámci skupiny pracovali samostatně. Paní učitelka si toho byla vědoma, ale nějak to neřešila. Tato ne úplně dobře nastavená spolupráce v rámci skupin se poté projevila ve finální prezentaci, kde každý žák prezentoval to „své“ a zabralo to více času. Lze tedy tvrdit, že se nejednalo o společnou práci skupiny. Nakonec vyhrál projekt osobnost Lana Del Rey, který byl opravdu povedený.

Tab. 3. Hodnocení projektu

Název projektu	Grafické zpracování	Obsah (množství informací)	Ústní projev

Zdroj: vlastní

6.2 Pozorování v 8.B

ZÁZNAMOVÝ ARCH PRO POZOROVÁNÍ
Škola, třída, předmět Běžná základní škola, 8.C, občanská výchova, projektový den, 5. vyučovacích hodin
Počet žáků (přítomno/celkem) 18/25
<p style="text-align: center;">Cíl hodiny (projektového dne)</p> <p>Výukové cíle pro daný projektový den lze stanovit podle Bloomovy taxonomie následovně:</p> <p>Zapamatovat si:</p> <ul style="list-style-type: none">• Žák definuje základní pojmy vybraného projektu.• Žák sestaví seznam zdrojů, ze kterých bude čerpat informace pro zpracování projektu. <p>Porozumět:</p> <ul style="list-style-type: none">• Žák diskutuje o vybraném tématu ve skupině.• Žák vysvětluje a podává souhrnnou zprávu o obsahu projektu. <p>Aplikovat:</p> <ul style="list-style-type: none">• Žák naplánuje skupinovou práci na projektu a rozdělí její dílčí činnosti.• Žák navrhne, jak bude vypadat grafické a obsahové zpracování projektu.• Žák interpretuje zpracovaný projekt a předvede názornou ukázkou k projektu. <p>Analyzovat:</p> <ul style="list-style-type: none">• Žák si uvědomuje rozdíly mezi definicemi, které používá v projektu.• Žák prověřuje a porovnává informace, které souvisí s tématem projektu. <p>Hodnotit:</p> <ul style="list-style-type: none">• Žák argumentuje, z jakého důvodu si zvolil dané téma.• Žák kriticky hodnotí ostatní žáky, jejich práci a ústní projev. <p>Tvořit:</p> <ul style="list-style-type: none">• Žák rozvíjí svůj mluvený přednes prostřednictvím prezentace projektu před třídou.• Žák navrhuje plán prezentování projektu celé skupiny.• Žák zkoumá správnost informací použitých v projektu.

Téma a průběh hodiny (projektového dne), organizační formy práce

Téma

- Cesta kolem světa.
- Itálie – výstupem na konci projektového dne je papírová krabice, pec, pizza a ukázka jídla, papírová forma projektu.
- Německo – výstupem na konci projektového dne je vyrobené fotbalové hřiště, dres a papírová forma projektu, vytvořená hra Kahoot na opakování o Německu.
- Brazílie – výstupem na konci projektového dne je papírová forma projektu a ukázka jídla.
- Japonsko – výstupem na konci projektového dne je papírová forma projektu, ukázka jídla, ukázka oblékání a líčení.
- Česká republika – výstupem na konci projektového dne je papírová forma projektu a ukázka upečené bábovky.

Organizační formy

- Projektová výuka, skupinová a kooperativní výuka, praktická výuka.

Motivace

- Žáci si sami vybrali své téma a skupinky vytvořili podle svého výběru, paní učitelka vytvořila příjemnou atmosféru, pochválila žáky za jejich zajímavý výběr tématu.

Střídání činností – průběh dne

Každá skupina představí vybranou zemi, její historii, kulturu, sport, významné osobnosti, poté prezentace výstupů z celého dne, hodnocení a výběr nejlepšího projektu, který se bude prezentovat před pedagogickým sborem. Projekty budou poté umístěny na nástěnku ve třídě.

První část projektu

- rozmýšleli žáci grafické zpracování, příprava obsahu projektu z donesených materiálů a internetu, k práci mohou používat telefon s internetem za daných pravidel, které jim paní učitelka určila, některé skupiny používají umělou inteligenci, rozloží si čas na výrobu typického jídla daného státu a rekvizit.

Druhá část projektu

- samotná realizace projektu, některé skupiny kooperují mezi sebou, první část skupiny vyrábí rekvizity a pokračuje v obsahovém a grafickém provedení

projektu a druhá část skupinky vytváří typické jídlo pro danou zemi ve školní kuchyňce. Itálie – pizza, Česká republika – bábovka, Japonsko – sushi, Brazílie – masové taštičky, Německo si vybralo vytvořit hru Kahoot a nevařit. Některé skupiny vytváření hru Kahoot.

Třetí část projektu

- kompletace obsahového a grafického zpracování, některé skupiny doplňují svou prezentaci o video ukázky, praktické ukázky, u kterých zapojují své spolužáky, příprava přednesu bez papíru a prezentace před třídou.

Čtvrtá část projektu

- prezentace dokončeného projektu před tabulí před celou třídou, hodnocení projektu ostatními spolužáky, výběr nejlepšího projektu a ochutnávka vyrobených pochutin, které žáci vytvořili. Skupina, která zpracovává Itálii, vytvořila papírovou pizzu, pec i krabici. Skupina, která zpracovávala Německo, tak vytvořila hru Kahoot na informace o Německu pro celou třídu. Každá skupina prezentovala projekt před třídou. Samotná prezentace byla doplněna praktickou ukázkou nebo vytvořenou hrou k tématu projektu.

Práce žáků v hodině

- Žáci si vybrali téma sami, takže pracují s radostí.
- Ve skupině se dohodli, kdo bude vařit jídlo.
- Vše na vaření si žáci donesli.
- Ve třídě byl hluk, ale ne nějak nadměrný.
- Ve skupinkách měli rozdělenou dílčí práci na projektu.
- Každý žák pracoval, nebyl tam nikdo, kdo nic nedělal.
- V podstatě všechny skupinky měli projekt propracovaný.
- Každá skupinka ho měla v nějakém bodě rozdílný.

Práce s nadaným žákem

Paní učitelka zde má žákyni Lucku a žáka Sama. Každý byl v jiné skupině. Přirozeně a nenásilně měli ve své skupině důležité slovo. Sam vymyslel ve své skupině, že vytvoří kvíz v Kahootu. Lucka vymyslela koncepci projektu ve své skupině.

Doplňující informace, které poskytl učitel

Paní učitelka vede tuto třídu od 6. ročníku a mají velice dobré vztahy. Celkově je tato třída hodnocena skvěle. Je tam několik rušivých žáků, kteří se projevují problémovým

chováním při výuce. Ve třídě je 5 žáků, kteří mají podpurná opatření, takže usměrňování.

Doplňující informace pozorovatele, reflexe

Atmosféra byla ve třídě přátelská a příjemná. Paní učitelka má se svou třídou nadstandartní vztahy v dobrém slova smyslu. Tato třída je po škole známá tím, že je jedna z nejlepších. Bylo zřejmé, že vaření, pečení a další činnosti ve školní kuchyni žáky bavili. Na pomoc tam měla paní učitelka další dozor, protože třída byla nějakou dobu rozdělena v rámci skupin na dvě části. Část žáků pracovala v kuchyni a část pracovala na grafickém a obsahovém zpracování projektu. Žáci byli v průběhu práce ukázněni, spolupracovali s paní učitelkou i ve skupině. Při práci jsem žáky pozorovala, komunikovala s nimi. Mou přítomnost brali žáci pozitivně, nebylo to poprvé, co jsem u nich byla.

Prezentace projektů začala již uprostřed 4. vyučovací hodiny, přesto se všechno nestihlo a projekty se odprezentovali následující školní den. Některé žáky mrzelo, že nestihli odprezentovat. V rámci poslední vyučovací hodiny žáci i paní učitelka ochutnávali jídlo, které bylo uvařeno, upečeno či připraveno v rámci každého projektu. Samozřejmě jsem také ochutnala a musím říct, že to bylo výborné.

Hodnocení projektu probíhalo po prezentaci každé skupiny. Prezentace byla zábavná, žáci měli hezký slovní projev. Projekt hodnotili žáci a po dokončení prezentací další školní den bude vybrán jeden projekt z celé třídy, který bude prezentován před pedagogickým sborem.

Reflexe

V této třídě byla příjemná atmosféra. Žáci své projekty obohatili o různé aktivity. V této třídě jsem již také byla, takže žáci mě brali automaticky jako učitele. Zprvu jsem pozorovala skupinovou práci opodál a aktivně se zajímala o jednotlivé děti, o kterých jsem diskutovala s vyučující pedagožkou. Žáci v rámci skupiny společně bezproblémově spolupracovali. Každý měl dílčí činnost na projektu nebo byla skupina rozdělena na dvě části. Jedna část pracovala na grafické a obsahové části projektu a druhá část pracovala v kuchyni a vytvářela pokrm. Rozvržení práce na projektu bohužel i v této třídě nevyšla. Paní učitelka dala pokyn k prezentaci příliš pozdě. Prezentace všech projektů se nestihla a tím pádem nebyl splněn cíl projektového dne. Pozorování proběhlo při volnější činnosti, které odpovídala uvolněnější atmosféra ve

třídě. V rámci výuky žáci rozvíjeli své schopnosti a dovednosti v rámci skupiny. Přesto, že žáci měli pevně stanovené téma, mohli si předem vybrat danou zemi.

6.3 Rozhovory s učiteli

Zúčastněné pozorování jsem doplnila o polostrukturované rozhovory se třemi učiteli na běžné základní škole, abych získala další důležitá data a informace ke způsobu práce s nadanými žáky. Vytvořila jsem si 4 základní oblasti témat, ze kterých budu při rozhovoru vycházet. Ke každé oblasti jsem vytvořila několik otázek. Rozhovory jsem řídila pomocí těchto hlavních otázek. V průběhu rozhovorů jsem měla další navazující a doplňující otázky. Rozhovory jsem vedla průměrně hodinu až hodinu a půl a zaznamenávala je písemnou formou. Bezprostředně po jejich uskutečnění jsem provedla jejich obsahovou analýzu, na základě, které byly zpracovány do jednotlivých příběhů (Švaříček, Šed'ová a kol., 2007).

Rozhovory byly strukturovány do **čtyř oblastí**.

- **První oblast** se týká identifikace nadaného žáka, která má další podotázky (vyhledávání a potřeby nadaného žáka).
- **Druhá oblast** se týká přípravy práce s nadanými žáky, která má také další podotázky (příprava práce, zdroje inspirace, typy úloh pro nadaného žáka).
- **Třetí oblast** se týká již samotné práce s nadanými žáky, která je tvořena dalšími rozvíjecími otázkami (zkušenosti, individuální přístup k nadanému žákovi).
- **V poslední oblasti** se věnuji čerpání metodiky práce a nadanými žáky, která pokračuje podotázkami (metodika, přístup, podpůrná opatření u nadaného žáka).

Z vedených rozhovorů s učitelkami bylo položeno i mnoho dalších otázek než jen ty, které mám nastíněné v příloze č. 1, a to dle momentální reakce a situace. Považuji za velmi důležité, že rozhovory byly vedeny v přátelském duchu a příjemné atmosféře. Vzhledem k anonymitě provedených polostrukturovaných rozhovorů měly všechny paní učitelky prostor a možnost mluvit zcela upřímně. Dalším aspektem této otevřenosti byl fakt, že se s vyučujícími znám osobně, ne pouze po profesní stránce. Nicméně pro kvalitní sběr dat je velmi důležité, aby nepřevládal subjektivní pohled na danou problematiku, který může být ovlivněný mým osobním postojem.

6.3.1 Analýza rozhovoru s Lucií

První polostrukturovaný rozhovor jsem vedla s paní učitelkou Luckou, které je 35 let a její praxe ve školství je 13 let. Pracuje na vybrané základní škole na 2. stupni v rámci 6. až 9. ročníku. Její aprobace je chemie a občanská výchova. Momentálně učí chemii, občanskou výchovu, přírodopis a fyziku. Po absolvování studia začala vykonávat svou praxi na této základní škole, kde je dodnes. Jedinou výjimkou je strávený půl rok na soukromém gymnáziu, kde pochopila, jaké jsou její limity. Na výuku na gymnáziu nestačila, měla velké nedostatky a necítila se tam dobře. Lucie to popisuje jako důležitou zkušenost, a nakonec se vrátila na vybranou základní školu tam, kde začínala učit.

Identifikace nadaného žáka

Paní učitelka Lucie pracuje na 2. stupni vybrané základní školy a nadaného žáka tudíž může identifikovat nejdříve v až 6. ročníku. Lucie uvedla, že ovšem již v 6. ročníku by měla být zpráva z pedagogicko-psychologické poradny. Pokud nadaný žák ovšem není stále identifikovaný a ona zjistí z jeho práce v hodině a dle dosahovaných výsledků, že se opravdu jedná o nadaného studenta, již ho do PPP neposílá, a to z důvodu neupozornění na systémovou chybu v rámci školy, kdy žák nebyl identifikován již dříve. Z toho je zřejmé, že nejdůležitější rok, kdy diagnostikovat nadaného žáka je první třída, protože nadaného jedince lze poznat již v období předškolního vzdělávání. Do této problematiky jsme ovšem hlouběji nešly, protože zjišťovat, na čí straně je chyba, je komplikovaný proces a pro školu jako takovou navíc vzniká nepříjemná situace. Může nastat i situace, že ačkoliv bylo upozorněno na nadaného žáka a doporučeno vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně, tak rodiče nadaného žáka nemusí projevit zájem to řešit. V tomto případě škola, případně paní učitelka nic nez může. Ze své podstaty a přesvědčení, že nadanému nediodagnostikovanému žákovi se může věnovat nad rámec běžného vzdělávání dobrovolně, pokud v něm vidí potenciál nadaného žáka. Lucie definovala postup identifikace nadaného žáka následovně: v 6. ročníku se učitel a žák poznávají, v 7. ročníku už dokážu odhadnout nadaného žáka, v 8. ročníku si potvrdím, že žák je nadaný a v 9. ročníku už je pozdě na změnu práce se žákem. Pokud pozná, že má některý žák nadání a není diagnostikovaný v PPP, tak se ho přesto pokouší rozvíjet, dává mu práci navíc, v některých hodinách dává nadstavbu běžnému učivu, při testech má tento žák možnost odpovídat na doplňující a složitější otázky v rámci předmětu. Snaží se ho zaujmout a zapojit do práce. Nadaný žák to vše dělá dobrovolně, nikdy ho k ničemu

nenutí. Samozřejmě je to o každém učiteli, jaký k této situaci zaujme přístup. Pedagožka Lucie zdůrazňuje, že je schopna rozlišit mezi nadaným žákem a tzv. běžným jedničkářem.

Vyhledávání nadaných žáků

Vyhledávání je neoptimálnější z pozice třídního učitele, říká Lucie, protože třídní učitel zná své žáky mnohem lépe než učitel pouze některých předmětů. Přesto se stává, že i tento vyučující objeví nadaného žáka. Pokud si je jistá svým odhadem, tak se poradí s třídním učitelem žáka, sdělí informaci rodičům žáka a navrhne jim možná řešení. Z rozhovoru vyplynulo, že Lucii nikdy nenapadlo poslat žáka do pedagogicko-psychologické poradny ohledně nadání. V této době neučí žádného diagnostikovaného nadaného žáka, ale přesto uvedla žákyni Natálku, o které s jistotou tvrdí, že je nadaná. Přistupuje k Natálce individuálně a na její přístup reaguje pozitivně. Metodu vyhledávání nadaných žáků nejmenovala, jen uvedla, že prostřednictvím pozorování a citu. Nadaný žák je specifický tím, že potřebuje úkoly v hodině nad rámec učiva, složitější zadání, diskuzi, potřebuje vědět, proč to či ono dělá, nemá rád papouškování, věci musejí dávat smysl, porozumění a logiku. Jedním slovem, nadaný žák potřebuje v rámci výuky zaměstnat. Vzdělávat by se měl nadaný žák individuálně, o což se Lucie snaží v rámci svých možností. Přesto, že není Natálka diagnostikována, snaží se jí Lucie obohatit výuku nad rámec učiva. Poskytuje k tématu více informací a úkoly navíc. Vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně zaručuje žákovi takový přístup, který mu pomůže zvládnout učivo, tím jsou myšlené snížené očekávané výstupy. Rozdíl je v tom, že nadaný žák učivo zvládá, nepotřebuje úlevy, tak není důvod ho posílat do pedagogicko-psychologické poradny. Nesmí se ale zapomínat na to, že nadaný žák také potřebuje podporu stejně jako žák, který má podpurná opatření kvůli různým poruchám chování a učení. Nutnost pedagogické intervence je potřebná v obou případech. V předmětu jako je občanská výchova je obtížné odhalit nadaného žáka. Chybou je, že se tomuto předmětu přikládá velmi malá důležitost, přitom se v něm vyučují témata, která jsou důležitá. Občanská výchova se hojně využívá ke třídnickým hodinám a řešení sociálních vztahů ve třídě.

Příprava práce s nadanými žáky

Příprava práce zabere čas navíc, proto musí být učitel ochotný ten čas obětovat. Lucie si vyhledává složitější úlohy na internetu, čerpá z olympiád, různých učebnic, příruček a jiných dokumentů. Co se týče nadstavby běžného učiva, tak se zaměřuje i na

exkurze v rámci svého předmětu. Dokonce mi sdělila, že měla jet na exkurzi, ale z důvodu nemoci nedagnostikované nadané žákyně, kterou učí, změnila datum exkurze, protože věděla, že o to moc stojí a že tuto žákyni to obohatí o spoustu nových informací. Při přípravě materiálů pro nadané žáky se drží stejného tématu jako má třída, ale s vyšší obtížností, aby nadaný žák byl zmobilizován. Takové úlohy používá nejen jako třídní učitelka, ale i v běžných hodinách.

Práce s nadanými žáky

Lucie pracuje s nedagnostikovanou nadanou Natálkou, kterou se snaží v rámci jejich možností rozvíjet a posouvat dál, jinak diagnostikovaného nadaného žáka neučí. Na její individuální přístup ke zmiňované Natálce reaguje pozitivně. Z Natálky má Lucie pocit, že má zájem o úkoly navíc, vyšší obtížnost a učitele bere jako odborníka, u kterého oceňuje jeho předání informací. Nejen zadáváním práce navíc, ale i dalšími způsoby se snaží zapojit nadanou Natálku do běžné výuky. Přímo tato žákyně ráda vede skupinu při skupinové práci, jelikož při tom má možnost být kreativní, dává důraz na důslednost a preciznost. Dále sděluje postřehy z praxe. Tvrdí, že „*Nadaný žák pozná, zda je hodina připravena kvalitně nebo narychlo těsně před vyučováním*“. Tímto způsobem motivuje žákyně učitelku. Nadaný žák i tato nadaná žákyně vyžadují zpětnou vazbu. Učitele toto motivuje ke složitějším přípravám na hodinu, projevuje zájem o žákyni, kterou těší zájem učitele a oceňuje individuální přístup. Práce s nadanými žáky obohatí obě strany a Lucie ráda pracuje s nadanými žáky. Pokud nadaný žák nedostane to, co potřebuje, tak v tu chvíli ho učitel ztratí a už nebude chtít spolupracovat. „*Téma nadaných dětí bylo dlouho v pozadí, ale mám pocit, že se o nich začíná víc mluvit a více se jim začali věnovat na prvním stupni. Takže generace, kde bude více objevených nadaných dětí, teprve přijde*“, říká Lucie.

Čerpání metodiky práce s nadanými žáky

V souvislosti s metodikou práce s nadanými žáky mají učitelé k dispozici nabídku školení ze strany vedení základní školy. Různé materiály k této problematice jsou dodávány přes školní server a další inspiraci dostávají učitelé při společných poradách pedagogického sboru. Lucie si rozšířené materiály připravuje sama a v současné době nemá oficiálně nadaného žáka. Nadaní žáci jsou evidováni ve školním systému. V rámcovém vzdělávacím programu je v části D věnována pouze krátká kapitola Vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných.

Z toho vyplývá, že škola je povinná, pokud má žák diagnostikováno nadání, mu přizpůsobit podmínky vzdělávacího procesu. Co se týká systému péče o nadané a mimořádně nadané žáky se v RVP uvádí, že každá škola ve svém ŠVP stanoví pravidla, průběh tvorby, realizace a vyhodnocování plánu pedagogické podpory. Poté pokračuje tím, co škola vše může, ale už jí neukládá povinnost. Při rozhovoru, zda se řídí těmito dokumenty, tak odpověděla, že neví, co je stanoveno v ŠVP jejich školy. Ve škole je určen výchovný poradce a speciální pedagog, kteří mají společně spolupracovat a rámci vzdělávání nadaných žáků. Spolupráce mezi pedagogy funguje v předávání materiálu k výuce, ale s další interakcí mezi učiteli ohledně nadaných žáků se zatím ještě nesetkala. Uvedla, že se řeší především žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Lucie si myslí, že se stále více mluví o nadaných žácích a toto téma se dostává více do popředí než dříve. Mnoho lidí, včetně pedagogů si neuvědomují, že nadaní žáci mají také své problémy stejně jako ti žáci, co mají snížené výstupy, kterým je věnována většina pozornosti, ale nadaní žáci mají také právo na individuální přístup. V případě, kdy není doporučení z pedagogicko-psychologické poradny, tak Lucie využívá osobního přístupu a svého instinktu k práci s nadanou žákyní. Z dostupných informací, které má k dispozici, tak na 2. stupni nejsou využita žádná podpůrná opatření pro nadané a mimořádně nadané žáky. Jako zajímavou informaci mi řekla, že *„Mám syna v první třídě a je taky nadanej, paní učitelka je úžasná a věnuje se mu. Za to jsem fakt ráda, přijde si potom důležitéj“*.

6.3.2 Analýza rozhovoru s Lenkou

Poslední rozhovor jsem vedla s paní učitelkou Lenkou, které je 35 let a již 10 let pracuje na běžné základní škole, kde začínala po studiu. Její aprobace je český jazyk a občanská výchova. Momentálně vyučuje především český jazyk a dějepis na 2. stupni od 6. až do 9. třídy, také je třídní učitelkou třídy 8.C.

Identifikace nadaného žáka

Lenka popisuje, že nadaný žák je zvědavý, pokládá hodně otázek, je komunikativní, sleduje dokumenty na dané téma jeho zájmu a celkově sleduje oblast, která ho zajímá. Účastní se různých olympiád, má zapálení pro věc a chce vyhrát kvůli sobě a své vnitřní motivaci. Bývá velice ambiciózní, soupeří s ostatními spolužáky a při výkladu doplňuje informace o daném tématu. Nadané žáky záměrně nevyhledává, ale pozná žáka, který má „to něco navíc“ od běžného jedničkáře. Snaží se takového žáka usměrnit a případně zaměstnat při hodině. Nemá tedy žádnou metodu vyhledávání, pouze spoléhá na svůj

instinkt a zkušenosti. Podle paní učitelky nadaný žák potřebuje hlavně interakci s učitelem. Co se týče zadaných úkolů, tak „*musí přijít věci na kloub*“, hledá v tom smysl a logiku, říká Lenka. Důležité je, takové žáky chválit a udržet jejich vnitřní motivaci, neodmítat jejich návrhy, pokud získají nějaké ocenění, tak to dělají pro sebe, a ne pro ostatní. Bývají aktivní a rychlí. Vzdělávat by se měl nadaný žák samostudiem a sledováním dokumentů nad rámec běžného učiva. Ve škole není prostor se věnovat nadaným žákům. Lenka projevovala lítost nad tímto současným stavem, říká „*je to smutný, ale tohle je reálné školství*“. Možná kdyby bylo ve třídě méně žáků, možná by to šlo se jim věnovat, ale v počtu 25 žáků a více je to nemožné. Další překážkou je pro ni ve třídě 5 žáků, kteří mají podpůrná opatření, tedy snížené minimální výstupy z důvodu diagnostikované určité poruchy. V takové situaci je to prostě nemožné se věnovat nadaným žákům. Chápe, že je to na jejich úkor, ale takhle to ve školství funguje.

Příprava práce s nadanými žáky

Lenka si myslí, že má ve své třídě v 8. C nadaného Sama a nadanou Lucii, ani jeden žák není diagnostikován jako nadaný, přesto si je jistá, že v sobě „něco mají“. Žákyně Lucie je nadaná hlavně v matematice a angličtině, hodně čte, dokonce půjčuje knihy paní učitelce Lence, protože její výběr četby neodpovídá jejímu věku. Sečtělost je znát na jejím mluveném projevu, který je sebevědomý a kultivovaný. Popisuje, že v praxi je schopná vést sama hodinu, a ještě ostatní spolužáky vyzkoušet na hodině angličtiny. Žáka Sama charakterizuje jako všeobecně nadaného. Dle jejího názoru, je už pozdě posílat žáka, o kterém si myslím, že je nadaný do PPP. Tato diagnostika se má provádět především na prvním stupni základní školy. Tvrdí, že jeho nadání se projeví na střední škole. Sama a Lucky si všimla již v 6. třídě, ale nenapadlo jí nikdy promluvit s rodiči a poslat je do pedagogicko-psychologické poradny na vyšetření. Vzhledem k tomu, že byli již v 6. třídě, tak věří zhodnocení pedagogů z prvního stupně.

Práce s nadanými žáky

Pokud by měla ve třídě nadaného žáka, který by měl doporučení z pedagogicko-psychologické poradny, které by pro ni a školu bylo závazné, tak by se mu musela nějakým způsobem věnovat. Tato situace za její dlouhé působení na základní škole nenastala a upřímně přiznává, že je to spousta práce navíc a pokud to po ní vedení nežádá, tak nemá čas se takovým žákům věnovat. Zaměstnává nadané žáky pouze v případě, že mají zadanou práci rychle hotovou, tak aby nevyrušovali. Předem si nic nepřipravuje,

v hodině improvizuje podle možností a momentální situace, většinou dává stejný typ úloh, jaké zpracovávají ve vyučovací hodině. Spoustu práce zaberou běžné přípravy na hodiny. Setkala se také s tím, že pokud nadaný žák nemá doporučení z pedagogicko-psychologické poradny, tak nechápe, proč by musel plnit nějaké úkoly navíc. Nemá takové návyky z prvního stupně a není na to zvyklý. Za ty roky nadaný žák již z pohodlně, nechce se mu dělat nic navíc, a hlavně k tomu nevidí důvod. V případě zájmu ze strany nadaného žáka, mu paní učitelka dává prostor na prezentaci připravené samostatné práce. Hodnotí ho slovně a nechá nadaného žáka ohodnotit i svými spolužáky, aby měl zpětnou vazbu. Při zajímavých tématech, která jsou doplněna o obrázky, videa či kvízy, tak spolužáci udrží pozornost. Nadaný žák se snaží udržet kontakt s ostatními spolužáky a těm se to líbí. Říká, že *„na základce je to špatný pro ty nadané děti, o nadaných dětech se nemluví, berou se jako samozřejmost, řeším jen cizince a neustále jen problémový děti“*.

Zajímavá byla zmínka o tom, jak žák Sam, který se dle paní učitelky jeví jako nadaný, přesto že není diagnostikován v pedagogicko-psychologické poradně, přemýšlí. Žáci dostali kvíz, kde měli kroužkovat správné odpovědi podle písmen, v závěru tato zakroužkovaná písmena měla dát dohromady tajenku, větu, která vycházela ze správných odpovědí. Sam bez zpracování otázek a kroužkování správných odpovědí okamžitě věděl tajenku, jen mu stačilo vidět ten text. Takto funguje Sam často.

Čerpání metodiky práce s nadanými žáky

Lenka se domnívá, že metodika pro práci s nadanými žáky je někde umístěna, ale netuší, kde a ona žádnou nemá k dispozici. Za celou dobu působení na základní škole neměla doporučení z pedagogicko-psychologické poradny pro nadaného žáka. Upřímně ani neví, zda a jak je upravena práce s nadanými dětmi v RVP či ŠVP na její základní škole. Není si vědoma, že by byl na škole určený pedagog, který by se věnoval nadaným dětem a skoro s jistotou tvrdí, že na jejich škole žádný *„papírový nadaný žák“* není. S kolegy si mezi sebou řeknou, pokud je nějaký žák v něčem dobrý, ale tím to končí. Žádná školení nebyla vedením školy nabídnuta ani uskutečněna, co se týče práce s nadanými žáky. Rozhovor ukončuje větou, že *„na poradách se jen řeší problémový a cizinci pořád dokola“*.

6.3.3 Analýza rozhovoru s Monikou

Druhý rozhovor jsem vedla s paní učitelkou Monikou, které je 35 let a učí druhým rokem na jiné běžné základní škole než učitelka Lucie a Lenka. Její aprobace je dějepis a základy společenských věd. V současné době vyučuje dějepis, český jazyk, přírodopis a občanskou výchovu na 2. stupni. Je tedy v pozici začínajícího učitele, který sbírá zkušenosti.

Identifikace nadaného žáka

Při identifikaci nadaného žáka sleduje jeho aktivitu v hodině, jak často se hlásí, má potřebu doplňovat ji při výkladu učiva. Pokud žák projeví zájem o rozšíření obsahu učiva, tak ho neodmítne v rámci další spolupráce. Záměrně nadané žáky nevyhledává, ale všímá si, pokud některý žák vyčnívá mezi vrstevníky. Vzhledem k situaci začínajícího učitele, který se musí soustředit na to, aby se stal dobrým a kvalitním učitelem, tak chce a dává prostor nadaným žákům. Tím že nadané žáky nevyhledává, tak nemá stanovený způsob či metodu, jak odhalit nadaného žáka a dále uvádí, že nemá dostatek zkušeností a informací k identifikaci nadaného žáka. Necítí se kvalifikovaná k této činnosti, ale přesto se snaží v rámci svých možností. Nadaný žák podle Moniky potřebuje práci navíc, aby se během výuky nenudil, případně ho zapojit do kooperace s učitelem. Žák může vyhledávat rozšiřující informace k danému tématu vyučovací hodiny. Zájem nadaného žáka by měl přetrvávat i v čase mimo vyučování, dohledávat informace ve volném čase, zajímat se o danou problematiku, jít více do hloubky tématu, které momentálně probírají při vyučování. Pokud si takový žák něco najde, zpracuje, připraví, tak dostane prostor k prezentaci v hodině před třídou. Pokud má nějaký žák vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny, tak je výsledek zaveden v systému, kde se na to může podívat jakýkoliv učitel.

Příprava práce s nadanými žáky

Monika má v 9. třídě nadanou žákyni, která není diagnostikována v pedagogicko-psychologické poradně jako nadaný žák. Zájem žákyně je zjevný stejně jako její schopnosti a vědomosti. Sama si říká o úkoly navíc, zpracovává prezentace na dané téma a poté prezentuje před třídou. Materiály pro nadané žáky získává od svých zkušenějších kolegů, z internetových zdrojů, různých pracovních sešitů a učebnic. Přednost dává Monika samostatné práci, referátům, prezentaci před třídou, kreativitě při tvorbě aktivit pro své spolužáky. Nechává nadanou žákyni vypracovat téma více do hloubky.

Práce s nadanými žáky

Samotná práce s nadanou žákyní má svá úskalí, ale pozitiva převládají. Již druhým rokem tuto žákyni učí a dovolí si tvrdit, že ji zná. Z úkolů, které dostává navíc, je žákyně nadšená, ráda diskutuje a poučuje Moniku. Motivace předat své vědomosti třídě a paní učitelce je silná, dokonce tak silná, že často vykřikuje, protože to prostě musí říct, proto ji Monika musí často usměrňovat v chování. Zapojuje žákyni do výuky tím, že ji často vyvolává, vyzývá ji, aby doplnila její výklad, nebo jí dá možnost, aby zjistila více informací na internetu. Tento projev zájmu ze strany Moniky vnímá žákyně pozitivně. Tato spolupráce obohacuje obě dvě zúčastněné. Paní učitelka si ráda rozšíří své vědomosti o nové poznatky. Nadaná žákyně má radost ze zájmu paní učitelky. Jako důležité vnímá Monika to, že žákyni neřekne ne, umožní jí se rozvíjet v rámci jejich hodin a bere ji vážně. Práce s touto žákyní přináší určité pozitivní výsledky.

Zajímavé mi přijde vyprávění, kdy si nadaná žákyně připravila prezentaci na téma Mengele v předem dané časové dotaci 10 minut k tématu koncentračních táborů. Monika byla v údivu z její přípravy, která obsahovala 25 slajdů. „*Ty krásno, to je hustý, to není na chvílku*“. Žákyně mluvila s jistotou, obsah prezentace uměla nazpaměť a uměla reagovat na dotazy učitelky. Nebyl dodržen časový limit, což bylo paní učitelce hned jasné, když viděla prezentaci, přesto ji to nechala dokončit. Celou hodinu si vedla sama formou přednášky. Monika uznává, že spoustu informací o daném tématu nevěděla, prezentace se jí moc líbila a požádala žákyni o její zapůjčení pro možnosti další výuky v ostatních třídách. S tématem a návrhem na tuto prezentaci přišla žákyně sama. Byla hodnocena známkou za práci v hodině. Třída ji nemá v oblibě, tvrdí Monika, protože se snaží své spolužáky poučovat. K jejímu překvapení spolužáky tato hodina bavila a zaujala je. Prezentaci měla bohatou na obrázky, v průběhu výkladu žákyně a paní učitelka vedly dialog. Někteří spolužáci pokládali spolužačce otázky k tématu. V této třídě má Monika ještě jednu žákyni, která není tak průbojná a nemá zájem dělat nic navíc, ačkoliv schopnosti i výsledky má nadprůměrné. V nějaké pasivní formě se tyto dvě žákyně předhánějí a žákyně, která nechce dělat nic navíc, za takové aktivity často kritizuje nadanou žákyni. Pokud se chce nadaná žákyně vyjádřit k tématu, tak jí Monika dává prostor, nezastavuje jí, jen ji usměrňuje v rámci času, aby stihla probrat dané učivo. Nabízí žákyni možnost si připravit na další hodinu nějaké téma, zajímavost, tím je myšlena návstava základního učiva. Žákyně se účastní pravidelně různých olympiád v českém jazyce, angličtině, dějepise. V dějepise se dostala až do krajského kola. Na jaře

budou probíhat testy IQ od Mensy a tato nadaná žákyně se do nich přihlásila, účast je dobrovolná.

Čerpání metodiky práce s nadanými žáky

Po krátkém přemýšlení Monika zmiňuje, že si myslí, že škola nemá žádnou vnitřní metodiku pro práci s nadanými žáky. Jako začínajícímu učiteli se k ní tato informace ještě nedonesla. Ve všeobecné rovině se snaží řídit doporučeními v RVP a ŠVP. Není ji známo, že by ve škole byl určen nějaký pedagog, který by měl na starosti vzdělávání nadaných žáků. Každý učitel si připravuje materiály a metody výuky pro nadané žáky sám. Spolupracuje s ostatními pedagogy dle potřeby. Podněty a postřehy si předávají na poradách pedagogického sboru nebo individuálně. Jestliže má pocit, že učí nadaného žáka, tak se poradí s kolegy, kteří dotyčného žáka také učí a po domluvě vyrozumí rodiče o domnění, že jejich dítě je nadané a nabídnou možnosti, jak pokračovat dál. Podpůrná opatření pro rozvoj nadání žáka nepoužívá, ale její kolegyně na matematiku má diagnostikovanou nadanou žákyni, u které jsou využita podpůrná opatření.

Monika uvádí, že jejich škola nemá tolik nadaných žáků, ale převládají u nich naopak žáci, kteří mají podpůrná opatření v rámci, kterých je nutné snížit očekávané výstupy stanovené školním vzdělávacím programem. Osobně si myslí, že nejsou dostatečně proškoleni na práci s nadanými žáky. Stálo by za úvahu, aby vedení školy zařadilo minimálně školení a každý pedagog se zajímal o nadané žáky více individuálně. Monika uvedla, že už víckrát získala od nadané žákyně přínosné informace, v podstatě se také stále učí a nové poznatky používá do výuky s ostatními žáky. Závěrem uvedla: *„Místo toho, aby učitel učil, tak mu přibývá zbytečný papírování, a proto se nikdo nechce věnovat chytrým dětem, je to práce navíc, o kterou nikdo nestojí. Situace je v tomto ohledu nic moc“*. Zhodnotila zbytečnou byrokracii u žáků, kteří mají různá podpůrná opatření.

6.4 Shrnutí rozhovorů (komparativní analýza)

Všechny tři paní učitelky se shodly na tom, že záměrně nadané žáky nevyhledávají. Důvodem je zřejmě nedostatečná systematičnost vzdělávání nadaných žáků přímo v praxi. Učitelé často nevědí, jak s nadanými žáky pracovat. Dle tvrzení učitelek, by nadaní žáci měli být vyhledáváni co nejdříve, nejideálněji na prvním stupni. Žáci, kteří se dostanou již na 2. stupeň učí vybrané učitelky, které už nezkoumají, proč není žák diagnostikovaný jako nadaný, když je na 2. stupni. Problémem může být to, že učitelé nemají povinnost se nadaným dětem věnovat. Všechny učitelky se shodovaly také na tom,

že na vše je málo času. Dále z uvedených dat vychází, že ve třídě je velký počet žáků, který by měl být nastaven schůdněji tedy, menší množství žáků, aby byla možnost vůbec uvažovat o nějakém individuálním přístupu k nadanému žákovi.

Schopnost identifikovat nadaného žáka mají všechny tři učitelky. Dle jejich tvrzení, jsou schopny podrobněji charakterizovat nadaného žáka. I když si všimnou nadaného žáka, nemohou se mu v rámci výuky individuálně věnovat. Přesto, že žádná z vyučujících neučí diagnostikovaného nadaného žáka, všechny tvrdí, že mají ve svých třídách nadaného žáka. Z uvedených dat je zřejmé, že se často řeší výchovné i vzdělávací problémy s žáky se SVP a na nic jiného již nezbývá čas. V praxi je velice náročné vyhledávat, identifikovat a podporovat nadané žáky v jejich rozvoji. Na zhoršení situace se podílí inkluze, díky které vznikly vysoce heterogenní třídy. Nelze odsuzovat různé přístupy dotazovaných učitelek, zda se nadaným žákům věnují málo, nemají čas a chuť nebo motivaci. Důležité je vycházet z toho, že ani jedna neučí diagnostikovaného nadaného žáka, proto pokud se věnují žákovi, o kterém si myslí, že je nadaný, tak je to jejich dobrá vůle. V současnosti přibývá učitelů, kteří se nadaným žákům věnují a využívají jejich potenciál chytře. Vidí v nadaných žácích prospěch i podporu tak, jako paní učitelka Monika, která říká: *„Ráda využiju žákyni a její prezentaci na dané téma v hodině, ušetřím čas, který bych věnovala přípravě, a navíc se dozvím nové informace. Další plus je, že mohu použít její práci v jiné třídě“*. Nadaní žáci mají specifické charakteristické vlastnosti, které jsou umocněny jejich inteligencí. Nejen, že často vyčnívají z třídního kolektivu, ale také vykazují problémy v sociálních kontaktech a v komunikaci. Nadaný žák může mít nadání, které je spojené s nějakou poruchou, či jsou typické problémy ve vzdělávacím procesu. Nadaní žáci potřebují stejnou péči jako žáci se SVP, souhlasí paní učitelky shodně. Učitel má mnoho složitých úkolů a jedním z nich je stmelovat třídu a vytvářet příjemné klima. Nadaní žáci myslí jinak než průměrné děti a někdy si nemusí se svými vrstevníky rozumět, a právě to může vést k výchovným problémům.

Paní učitelky si jsou vědomy, že individuální výuka s nadanými žáky není ideálně nastavená, ovšem v rámci svých možností a kompetencí se snaží nadanému žákovi pomoci, a to i v případě, že není diagnostikovaný z PPP. Nejméně se nadanému žákovi věnuje paní učitelka Lenka, která si stojí za tím, že na práci s ním není čas a říká: *„Kdybych se měla věnovat každému, tak se z toho zblázním. Nemáme to jako povinnost, tak proč bych to dělala, i tak máme hodně práce“*. Naopak zkušená paní pedagožka Lucie

se pokouší nadaného žáka obohatit o nadstavbu běžného učiva, připravit mu složitější test i občas udělat složitější přípravu na hodinu. „*Ráda připravím žákům nadstavbu běžného učiva, protože mě těší jejich zájem o věc*“. Začínající učitelka Monika nemá mnoho zkušeností, ale umožní nadané žákyni se rozvíjet v rámci možností, které má. Při práci s nadanými žáky je hlavní neodmítat jejich návrhy, aktivně jim naslouchat a poskytovat jim zpětnou vazbu, shodují se. Učitelka Lenka většinou zadává úkoly nadanému žákovi spíše z jiných důvodů, než je rozvoj jeho potenciálu. Bývá to z důvodu, že vyrušuje v hodině a zadané úkoly si nepřipravuje, převážně improvizuje.

Závěrem se všechny tři paní učitelky shodly na tom, že momentální situace není neoptimálnější a nadaní žáci jsou „zanedbávání“ na úkor ostatních žáků se SVP. Vzhledem k inkluzi, která probíhá od školního roku 2016/2017 se situace podpory vzdělávání nadaných žáků zkomplikovala. Pokud má paní učitelka ve třídě několik žáků se sníženými výstupy, tak není v jejich silách stihnout se věnovat nadanému žákovi.

7 Tvorba a pilotáž didaktických materiálů nejen pro nadané žáky

Následující kapitola se zaměřuje na tvorbu a využití didaktických materiálů, které jsou určeny nejen pro nadané žáky, ale také pro práci s celou třídou, tedy i pro žáky s běžnými vzdělávacími výsledky.

Při tvorbě didaktických materiálů jsem vycházela z metody kritického myšlení (RWCT). Proces učení bude probíhat ve třech fázích. První fáze: Evokace. Druhá fáze: Uvědomění. Třetí fáze: Reflexe. Tato metoda kritického myšlení podporuje vlastní myšlení dítěte a vede k aktivnímu učení. Ve vytvořených didaktických materiálech převažuje badatelská výuka, která je orientovaná na aktivní přístup k práci, kooperaci ve skupině a na bádání a propojování souvislosti.

Cílem vytvořených didaktických materiálů je integrovat poznatky z jiných předmětů a propojit je v souvislostech s občanskou výchovou, porozumět propojení historie se současností, rozvíjet kritické myšlení a sebereflexi, jít více do hloubky problému. Dalším cílem u nadaných žáků je aktivovat vyšší stupeň myšlení. Předpokladem pro vytvoření didaktických materiálů je určitá vyšší úroveň znalostí. Tyto materiály mají prohlubovat znalosti nadaných dětí a rozvíjet jejich potenciál.

V rámci tvorby didaktických materiálů, byla pilotně zrealizována a ověřena následující témata: **konflikt, stát a jeho formy, prezidenti republiky, hospodaření domácnosti, já občan, ústava, globální problémy, misinformace, dezinformace a fake news, výhody a nevýhody členství v Evropské unii a téma politické strany**. Následný průběh a výsledky z realizace pilotáže budou poté představeny v další kapitole.

7.1 Příprava na výuku, téma Konflikt

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Vzdělávací obor: Výchova k občanství

Vzdělávací obsah: Člověk ve společnosti

Časová dotace: 45 minut (samostatná práce a diskuze)

Vzdělávací cíl hodiny:

- Žák respektuje názor jiného člověka, vede debatu na dané téma a dokáže obhájit svůj názor.
- Žák uznává stanovené morální hodnoty.
- Žák uplatňuje při konfliktu vhodné způsoby chování.

Očekávané výstupy:

- VO-9-1-04 žák uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích
- VO-9-1-05 žák objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám
- VO-9-1-06 žák rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní a extremistické projevy chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům lidské nesnášenlivosti

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

- VO-9-1-04p žák respektuje mravní principy a pravidla společenského soužití
- VO-9-1-04p žák uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích a rozlišuje projevy nepřiměřeného chování a porušování společenských norem
- VO-9-1-05p žák rozpoznává hodnoty přátelství a vztahů mezi lidmi a je ohleduplný ke starým, nemocným a postiženým spoluobčanům
- VO-9-1-06p žák je seznámen s nebezpečím rasismu a xenofobie

- VO-9-1-05p žák respektuje kulturní zvláštnosti, názory a zájmy minoritních skupin ve společnosti

Učivo:

- **lidská setkání** – přirozené a sociální rozdíly mezi lidmi, rovnost a nerovnost, rovné postavení mužů a žen; lidská solidarita, pomoc lidem v nouzi, potřební lidé ve společnosti
- **vztahy mezi lidmi** – osobní a neosobní vztahy, mezilidská komunikace; konflikty v mezilidských vztazích, problémy lidské nesnášlivosti
- **zásady lidského soužití** – morálka a mravnost, svoboda a vzájemná závislost, pravidla chování

Klíčové Kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova

Mezipředmětové vztahy: Občanská výchova – Dějepis

Vyučovací hodina je připravena pro nadané žáky jako nástavba běžného učiva, jedná se o opakování tématu konflikt propojené s dějepisem. Pro lepší představu a znázornění budou mít žáci k dispozici mapu světa.

Evokace (10 minut)

Napište synonyma k pojmu konflikt

Volné psaní na téma konflikt (10 vět)

Uvědomění (25 minut) – pracovní list

Konflikty dělíme na dva základní typy:

- **VNITŘNÍ KONFLIKT** – vysvětlí vlastními slovy
 - **VNĚJŠÍ KONFLIKT** – vysvětlí vlastními slovy a uved' typy vnějších konfliktů a jejich příklady
- 1) Konflikt má různé fáze – napište, jak konflikt začíná a jak může skončit? Můžete čerpat z vlastní zkušenosti.
 - 2) Jaké jednání je vhodné v konfliktní situaci?

- 3) V rámci probrané látky „globální společenské problémy“ uveďte konflikty, které znáte z historie naší země, Evropy i světa.
- 4) Uvedený konflikt rozveďte – kdy se stal, kdo s kým a z jakého důvodu, další informace, které o daném konfliktu víte.
- 5) Jak bys řešil/a konflikt ty?
- 6) Víš, co znamená politika appeasementu? Kdo ji v historii prosazoval, vůči komu? Jaký to mělo dopad na svět? Myslíš, že to byla správná cesta?
- 7) Víš, jaký konflikt probíhá v současné době v Evropě nebo ve světě?

Reflexe (10 minut)

Následuje diskuze nad zadanými úkoly. Důležité je vytvořit si svůj vlastní názor, dokázat prezentovat svůj názor a argumentovat. Nezáleží na počtu nadaných žáků ve třídě. Diskuze by byla vedena s jedním i s více žáky. Přizpůsobila bych tomu vyučovací hodinu, zadala samostatnou práci ostatním žákům, případně kdo by měl zájem, by se mohl zapojit do diskuze také.

7.2 Příprava na výuku, téma **Stát a jeho formy**

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Vzdělávací obor: Výchova k občanství

Vzdělávací obsah: Člověk, stát a právo

Časová dotace: 45 minut

Vzdělávací cíl hodiny:

- Žák porovnává různé formy státu, jeho výhody i nevýhody.
- Žák uplatňuje svá práva a respektuje práva ostatních.
- Žák přemýšlí v globálním měřítku, uvědomuje si komplikovanost vytvoření demokratického státu.

Očekávané výstupy:

- VO-9-4-01 žák rozlišuje nejčastější typy a formy států a na příkladech porovná jejich znaky
- VO-9-4-03 žák objasní výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů
- VO-9-4-05 žák přiměřeně uplatňuje svá práva a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

- VO-9-4-02p žák uvede základní prvky fungování demokratické společnosti

Učivo:

- **právní základy státu** – znaky státu, typy a formy státu; státní občanství ČR; Ústava ČR; složky státní moci, jejich orgány a instituce, obrana státu

Klíčové Kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova

Mezipředmětové vztahy: Občanská výchova – Dějepis

Vyučovací hodina je připravena pro nadané žáky, jako nástavba běžného učiva. Jedná se o opakování tématu konflikt s propojením s Dějepisem. Pro lepší představu a znázornění uvidí projekci fotografie pustého ostrova.

Evokace (10 minut)

Projekce/Vizualizace – fotka ostrova

Učitel: Představte si, že se zřítilo letadlo na pustém ostrově, přežilo 150 lidí. Pravděpodobnost, že Vás někdo najde je malá. Musíte tedy začít nějak společně žít, fungovat a zajistit si základní potřeby jako je voda, jídlo, nocleh a další potřebné věci.

Uvědomění (25 minut)

Pracovní list – formy vládnutí – úkolem žáků je přiřadit k jednotlivým popisům formu vládnutí a poté napsat výhody a nevýhody této formy. Spolupráce se svým spolužákem. Vybrat jednu možnost, kterou považujete za nejlepší a vysvětlit proč. Společně zkontrolujeme pracovní list, poté žáci prezentují své výsledky třídě, diskutujeme o výhodách a nevýhodách příslušných forem vládnutí.

FORMY VLÁDNUTÍ

PRACOVNÍ LIST

Úkoly pro práci ve dvojicích:

1. Napište ke každé možnosti alespoň jednu výhodu a jednu nevýhodu. Nakonec zakroužkujte tu možnost, kterou považujete za nejlepší, a vysvětlíte proč.
2. Možnosti společenského uspořádání se nazývají formy vládnutí. Fungují v malých komunitách (vy na ostrově) i ve velkých společnostech (celé státy, jako např. ČR). Přiřaďte správně názvy jednotlivých forem vládnutí k jednotlivým popisům: přímá demokracie, monarchie, zastupitelská demokracie, diktatura.

<p>A: Jednotlivec nebo skupina, která se prokáže být nejsilnější, vede vaši komunitu a má neomezenou moc nade všemi. Demokratická práva (např. svoboda projevu, svoboda tisku) jsou přísně omezena nebo zrušena. Existuje pouze jedna nebo žádná politická strana, volby jsou nesvobodné nebo se vůbec nekonají. Komunita se řídí pouze rozhodnutími osob, které vládnou, a nemá právo přicházet s vlastními návrhy nebo vládnoucí osoby kontrolovat.</p>	Název:
	Výhody:
	Nevýhody:
<p>B: Moc vychází od vás všech, tedy z lidu. Vládu nevykonáváte přímo vy, ale vládnete nepřímo. Prostřednictvím voleb do lidových shromáždění (například parlamentu) si vybíráte své zástupce, kteří přeneseně vykonávají státní moc. Všechna důležitá rozhodnutí státu provádějí vámi zvolení zástupci lidu. Pokud nejste s jejich rozhodnutími spokojeni, můžete v příštích volbách zvolit někoho jiného a rozhodnout se pro jiný politický směr.</p>	Název:
	Výhody:
	Nevýhody:

<p>C: Každý jednotlivec se přímo podílí na politickém rozhodování vaší komunity. Hlasujete pomocí referendum o všech důležitých otázkách týkajících se vašeho soužití.</p>	Název:
	Výhody:
	Nevýhody:
<p>D: Zvolíte si vládcu a ten vládne vaší komunitě zpravidla až do své smrti. Pokud tato osoba vážně onemocní a zestárne nebo zemře, stane se jejím nástupcem její potomek.</p>	Název:
	Výhody:
	Nevýhody:

Reflexe: (10minut)

Diskuze s žáky nad tématem. Žáci mají prostor vyjádřit svůj názor na různé formy vlády a propojit získané vědomosti v souvislosti se současnou formou vlády v České republice.

7.3 Příprava na výuku, téma **Prezidenti republiky**

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Vzdělávací obor: Výchova k občanství

Vzdělávací obsah: Člověk jako jedinec

Časová dotace: 90 minut (2 vyučovací hodiny na sebe navazující)

Tyto didaktické materiály byly použity při pilotáži v upraveném rozsahu po dohodě s vyučujícím, který mi umožnil jejich využití v praxi.

Vzdělávací cíl hodiny:

- Žák analyzuje text a porozumí mu.
- Žák charakterizuje významné osobnosti naší historie.
- Žák si je vědom možného vlivu osobnosti na světové dění.
- Žák objasní význam vůle pro dosažení cíle.

Očekávané výstupy:

- VO-9-2-01 žák objasní, jak může realističtější poznání a hodnocení vlastní osobnosti a potenciálu pozitivně ovlivnit jeho rozhodování, vztahy s druhými lidmi i kvalitu života
- VO-9-2-02 žák posoudí vliv osobních vlastností na dosahování individuálních i společných cílů, objasní význam vůle při dosahování cílů a překonávání překážek

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

- VO-9-2-01p žák chápe význam vzdělávání v kontextu s profesním uplatněním
- VO-9-2-04p žák formuluje své nejbližší plány

Učivo:

- **podobnost a odlišnost lidí** – projevy chování, rozdíly v prožívání, myšlení a jednání; osobní vlastnosti, dovednosti a schopnosti, charakter; vrozené předpoklady, osobní potenciál
- **vnitřní svět člověka** – vnímání, prožívání, poznávání a posuzování skutečnosti, sebe i druhých lidí, systém osobních hodnot, sebehodnocení; stereotypy v posuzování druhých lidí

- **osobní rozvoj** – životní cíle a plány, životní perspektiva, adaptace na životní změny, sebezvědomí; význam motivace, aktivity, vůle a osobní kázně při seberozvoji

Klíčové Kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova

Mezipředmětové vztahy: Občanská výchova – Dějepis

Evokace: (10 minut)

Brainstorming – na tabuli učitel zapisuje vše, co žáky napadne, když se řekne prezident.

Uvědomění: (60 minut)

- 1) Žák dostane vytištěný článek z novin o prezidentovi T. G. Masarykovi nebo E. Benešovi. Oba články jsou z Práva psané historikem Petrem Zídkem. Žák si článek přečte a analyzuje ho metodou kritického myšlení I.N.S.E.R.T. Metoda je založená na **principu**, kdy si žáci **sami prochází** odborný text a pozorně jej sledují. Během toho si bokem zaznamenávají pojmy a věci do následujících 4 kategorií:

- ✓ známé věci
- + nové věci
- - tvrzení, se kterými nesouhlasí
- ? informace, o kterých by se chtěli dozvědět víc

- 2) Žák má charakterizovat T. G. Masaryka nebo E. Beneše, podle toho, jaký text žák dostal.

Reflexe: (20 minut)

Poté proběhne diskuze o analyzovaném textu a také jejich poznámek a výpiscích. Výsledkem by mělo být systematické uspořádání informací a zasazení nových informací do kontextu učiva. První republika byla jakou formou vládnutí? Vyjmenuj znaky formy vládnutí, jakou jsi zvolil. Hrál prezident roli v první republice a v dalších letech? Charakterizujte T. G. Masaryka a Beneše. Porovnejte s dnešní úlohou prezidenta a jeho odpovědností tehdy a dnes.

7.4 Příprava na výuku, téma **Já občan „Volnost, rovnost, bratrství“**

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Vzdělávací obor: Výchova k občanství

Vzdělávací obsah: Člověk, stát a právo

Časová dotace: 45 minut

Vzdělávací cíl hodiny:

- Žák objasní heslo „Volnost, rovnost, bratrství“.
- Žák zná svá práva a povinnosti.
- Žák vyjmenuje důležité dějinné události, které souvisí s právy lidskými i občanskými.

Očekávané výstupy:

- VO-9-4-03 žák objasní výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů
- VO-9-4-05 žák přiměřeně uplatňuje svá práva včetně práv spotřebitele a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

- VO-9-4-04p žák vyjmenuje základní práva a povinnosti občanů

Učivo:

- **právní základy státu** – znaky státu, typy a formy státu; státní občanství ČR; Ústava ČR; složky státní moci, jejich orgány a instituce, obrana státu
- **lidská práva** – základní lidská práva, práva dítěte, jejich ochrana; úprava lidských práv a práv dětí v dokumentech; poškozování lidských práv, šikana, diskriminace

Klíčové Kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova

Mezipředmětové vztahy: Občanská výchova – Dějepis

DEKLARACE PRÁV LIDSKÝCH A OBČANSKÝCH schválena ve Francii 26. 8. 1789

Úvod

Představitelé francouzského lidu, kteří se ustavili v Národní shromáždění, po uvážení, že neznalost, opomenutí či nevděčnost k lidským právům jsou jedinými příčinami všech zvrácených věcí a k tomu všemu rozhodli se vyložit ve Slavnostní deklaraci přirozená, nezadatelná a posvátná práva člověka, aby tato Deklarace, stále na očích všem členům společnosti, připomínala jim bez ustání jejich práva a povinnosti...

V důsledku toho Národní shromáždění v přítomnosti a pod záštitou Nejvyšší bytosti uznává a proklámává následující lidská a občanská práva:

- I. - Lidé se rodí a zůstávají svobodní a rovnoprávní. Sociální rozlišení může se zakládat pouze na společenském užitečnosti.
- II. - Cílem každého politického sdružení musí být zachování přirozených a neproměnlivých lidských práv, jimiž jsou svoboda, vlastnictví, osobní bezpečnost a odpor proti útlaku.
- III. - Jediným zdrojem veškeré suverenity je Národ. Žádná instituce, žádný jednotlivec nemůže vykonávat pravomoc, která by od něj výslovně nepocházela.
- IV. - Svoboda slova a množství činů vše, co neškodí druhému. Požívání přirozených práv člověkem nemá tedy jiná omezení než ta, jež zajišťují požívání stejných práv ostatním členům společnosti. Tato omezení může stanovit jedině zákon.
- V. - Zákon má právo zabránit pouze činům společensky škodlivým. Vše, co není zákonem zapovězeno, nemůže být zakázáno a nikdo nemůže být nucen, aby činil to, co zákon nenaučilo.
- VI. - Zákon je výrazem obecné vůle. Všichni občané mají právo podílet se osobně či prostřednictvím svých zástupců na jeho vytváření. Musí být stejný pro všechny, ať už chrání či trestá. Všem občanům, kteří jsou si před ním rovni, jsou stejně dostupné veškeré hodnosti, místa a veřejné úřady podle jejich schopnosti přičemž jediným rozlišením je jejich činnost a talent.
- VII. - Nikdo nemůže být obšlován, zatčen ani vězněn, kromě případů stanovených zákonem a podle forem zákonem předepsaných. Ti, kdož vymáhají, prosazují, vykonávají či nechávají vykonávat swelovinné příkazy, musí být potrestáni. Avšak každý občan potnírný před soudem postížený na základě zákona musí okamžitě poslechnout, jinak se proviní odporem vůči veřejné moci.
- VIII. - Zákon může stanovit pouze tresty nezbytné a zjevně nutné a nikoho nelze trestat než na základě zákona stanoveného a veřejně vyhlášeného před přičinem a legálně aplikovaného.
- IX. - Každý je pokládán za nevinného až do té doby, kdy je mu vina dokázána. Jediné považováno za nutné jeho zatčení, pak veškeré krutosti, které není při zajišťování jeho osoby nezbytné, musí být zákonem přísně potlačovány.
- X. - Nikdo nesmí být pronásledován pro své názory, jakož i náboženské vyznání, nenanušují-li jejich veřejně projevů řád stanovený zákonem.
- XI. - Svoboda šíření myšlenek a názorů je jedním z nejneocenějších lidských práv. Každý může tuž svobodně mluvit, psát, tisknout, a v výjimkou toho, že by se jednalo o zneužití této svobody v případech stanovených zákonem.
- XII. - Pro zaručení lidských a občanských práv je zapotřebí veřejné moci. Tato moc je tedy zřízena ku prospěchu všech a nikoli pro soukromý užitek těch, jímž je svěřena.
- XIII. - K udržování veřejné moci a na výjádře právních je nezbytná společná daň. Musí být rozdělena stejně mezi všechny občany uměrně jejich majetkovým poměrem.
- XIV. - Občané mají právo usnášet se sami nebo prostřednictvím svých zástupců o nezbytnosti veřejné správy, občasně jí schvalit, sledovat její použití a stanovit její výši, způsob rozložení a vymáhání i délku trvání.
- XV. - Společnost má právo požadovat na každém veřejném úředníku, aby kladl za své činnosti ústy.
- XVI. - Společnost, v níž není zajištěna záruka práv ani rozhodnuto o oddělení jednotlivých forem moci, naprosto postrádá ústavu.
- XVII. - Vlastnictví je nedotknutelné a posvátné právo. Nikdo ho nesmí být zbaven než s výjimkou případu, že ho využívá legálně zjištěná veřejná nezbytnost a za podmínky, že obdrží spravedlivé a předem odhadnuté odškodnění.

Tuto hodinu lze použít ve třídě, kde jsou nadaní žáci, ale zúčastnit se mohou všichni. Pokud se budou účastnit pouze nadaní žáci, tak budou pracovat samostatně. Záleží na mnoha proměnných.

Evokace: (10 minut)

Brainstorming na tabuli – napište do jednoho sloupečku základní práva občanů a do druhého sloupečku základní povinnosti občanů.

Uvědomění: (25 minut)

Vysvětlete vlastními slovy heslo „Volnost, rovnost, bratrství“.

Žáci budou rozděleni do skupin po čtyřech a dostanou vytištěnou Deklaraci lidských a občanských práv z roku 1789. Vytisknut bude pouze text, a ne popis a označení toho, co to je. Úkolem žáků je si přečíst vytištěný materiál. Poté by měli žáci pojmenovat tento dokument a zařadit ho historicky na časovou osu. Z textu vyberou 3 pro skupinu nejdůležitější věci a zdůvodní jejich výběr. Cílem je, aby skupina nad daným tématem diskutovala, žáci zaujali určitý postoj, byli schopni vyjádřit svůj názor, metodou kritického myšlení dojdou závěrů. Na konci hodiny budou skupiny prezentovat a argumentovat svá rozhodnutí. Ostatní žáci mají prostor pro otázky a případné připomínky. Prezentující skupina bude odpovídat

Reflexe: (10 minut)

Po prezentaci všech skupin následuje diskuze řízená učitelem. Na ukázkou mám pro žáky originál Deklarace ve francouzštině. Téma propojíme s Listinou základních práv a svobod České republiky, kterou mám připravenou k nahlédnutí v papírové i v digitálně podobě. Budeme diskutovat nad aktuálností obsahu Deklarace. Diskuze s žáky nad souvislostmi Francouzské revoluce, která byla významná pro celou Evropu i pro každého z nás.

7.5 Příprava na výuku, téma **Hospodaření domácnosti**

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Vzdělávací obor: Výchova k občanství

Vzdělávací obsah: Člověk, stát a hospodářství

Časová dotace: 90 minut (2. vyučovací hodiny na sebe navazující)

Tyto didaktické materiály byly použity při pilotáži v upraveném rozsahu po dohodě s vyučujícím, který mi umožnil jejich využití v praxi.

Vzdělávací cíl hodiny:

- Žák zodpovědně sestaví rodinný rozpočet a chová se jako řádný hospodář.
- Žák rozlišuje zbytné a nezbytné výdaje.

Očekávané výstupy:

- VO-9-3-02 žák sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zváží nezbytnost jednotlivých výdajů v hospodaření domácnosti, objasní princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu domácnosti

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

- VO-9-3-02p žák stručně popíše sociální, právní a ekonomické otázky rodinného života a rozlišuje postavení a role rodinných příslušníků
- VO-9-3-02p žák sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zváží nezbytnost jednotlivých výdajů v hospodaření domácnosti

Učivo:

- **hospodaření** – rozpočet domácnosti, úspory, investice, úvěry, splátkový prodej, leasing; rozpočet státu, typy rozpočtu a jejich odlišnosti; význam daní

Klíčové Kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana

Evokace: (10 minut)

Brainstorming – rozpočet domácnosti

Žáci říkají vše, co je k tématu napadne a učitel zapisuje na tabuli všechny nápady, i ty nesmyslné. Žáci se musí cítit v bezpečí, aby mohli říct vlastní názor a měli zájem zapojit se do aktivity. Tyto nápady budou žákům k dispozici jako inspirace pro další práci v hodině.

Uvědomění: (60 minut)

- Aktivita 1: Najdi druhou polovinu

Rozstříhaný papír na dvě půlky. Na jedné straně je pojem schodkový rozpočet a na druhé straně je napsána definice a žáci mají za úkol spojit správné dvojice. Dalšími pojmy budou přebytkový rozpočet, vyrovnaný rozpočet, insolvence a exekuce. Nadané děti dostanou stejné pojmy, ale složitější dvojice. Takto se bude pokračovat u dalších pojmů, místo pouhých definic budou přiřazovat příčiny a důsledky.

- Aktivita 2: Rodinný rozpočet

Kooperace žáků ve skupinách po čtyřech. Na konci práce musí žáci ve skupině navrhnout řešení případného přebytku peněz nebo naopak schodku, kdy jim peníze nestačí. Poté budou prezentovat třídě, jak situaci řešit, můžou navrhnout více řešení. Každé řešení musí dokázat obhájit argumenty a být schopni reagovat na dotazy ostatních žáků. Společně si vždy řekneme, jestli je to dobré nebo špatné řešení. Do každé skupiny bych zařadila nadaného žáka, pokud je to možné. Pokud to situace umožňuje, lze aplikovat pouze u nadaných žáků a v tomto případě pracují samostatně.

7.6 Příprava na výuku, téma Ústava

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Vzdělávací obor: Výchova k občanství

Vzdělávací obsah: Člověk, stát a právo

Časová dotace: 45 minut

Vzdělávací cíl hodiny:

- Žák pracuje s textem a analyzuje ho.
- Žák vyhledává pomocí klíčových slov v textu jeho původ a souvislost s tématem.
- Žák prostřednictvím bádání objasní význam zjištěných informací.

Očekávané výstupy:

- VO-9-4-01 žák rozlišuje nejčastější typy a formy států a na příkladech porovná jejich znaky
- VO-9-4-02 žák rozlišuje a porovnává úkoly jednotlivých složek státní moci ČR i jejich orgánů a institucí, uvede příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě obcí, krajů a státu
- VO-9-4-03 žák objasní výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

- VO-9-4-02p žák uvede základní prvky fungování demokratické společnosti
- VO-9-4-02p žák chápe státoprávní uspořádání České republiky, zákonodárných orgánů a institucí státní správy

Učivo:

- **právní základy státu** – znaky státu, typy a formy státu; státní občanství ČR; Ústava ČR; složky státní moci, jejich orgány a instituce, obrana státu

Klíčové Kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova

Mezipředmětové vztahy: Občanská výchova – Dějepis

Evokace: (10 minut)

Učitel připraví kartičky, na kterých jsou napsané jednotlivé pojmy k tématu. Dva pojmy vždy vytvářejí logickou dvojici. Žáci jsou rozděleni do skupin a každá skupina má stejné kartičky, snaží se vyhledat k pojmům správnou dvojici.

Uvědomění: (20 minut)

Žáci jsou rozděleni do skupin a každá skupina dostane vytištěný úryvek textu z knihy. Po přečtení textu musí doplnit do pracovního listu následující: Jakého období a jaké země se text týká? Hlavní myšlenka/myšlenky textu? Na základě, jaké události vznikla tato událost/situace, její příčiny? K práci mohou používat tablet nebo telefon s internetem.

Osudové kostky však byly již vrženy: jinými, jinde a jinak. Po „kolosálním skandálu“, jak Windischgrätz označil debaty v říšském sněmu 8.–10. ledna, se cesta k možnému „dorozumění s národy“ ztrácela v nedohlednu. Vláda začala neprodělně připravovat svou vlastní „konstituci“ a kolem 22. ledna již bylo zasvěceným známo, že sněm bude rozpuštěn. Jednotliví ministři přijížděli do Kroměříže stále fidejci, příležitostně odpovídali jen na některé interpelace a do debat o základních právech už nezasahovali. Tím více se ovšem o podobě příštího politického systému diskutovalo v uzavřeném kruhu kolem dvora, kde se střetávaly názory „reformních ideologů“ Stadion, Bacha, Brucka a dalších s ultrakonzervativci Windischgrätzova stříhu. Ti trvali na zachování „starobylé historické formy“ a příkladně zastoupení aristokracie, zatímco „reformisté“ realisticky uznávali nemožnost prostého návratu zpět a hledali času přiměřené, i když nejméně „bolestné“ řešení sociální a politické krize společnosti a státu. Když se za toto řešení postavil také Schwarzenberg a získal pro ně i mladého panovníka, bylo rozhodnuto a v prvních březnových dnech také vše připraveno.

Zasedání sněmu 6. března 1849 skončilo až kolem deváté hodiny večer, a když se již většina poslanců chystala ke spánku, objevili se v bytech některých z nich spěšně poselové s pozváním k ministru Stadionovi, který přijel večerním vlakem z Vídně. U Stadionova se vybraná skupina asi 20 poslanců – mezi nimi byli mj. Pinkas, Brauner, Mayer, Lasser – dověděla, že vláda má v úmyslu následujícího dne rozpustit sněm a vyhlásit vlastní zákony. To bylo i pro ty nejmírnější poslance středu příliš. Ale všechny snahy o kompromis a záchranu sněmu třeba jen jako poradního orgánu s velice omezenou kompetencí byly marné. Když přicházeli poslanci ve středu 7. března 1849 za hojné asistence publika – ve městě se konal právě výroční trh – k branám zámku, našli svá místa obsazena dvěma prapory vojáků. A na vratech si mohli přečíst zcela čerstvý císařský manifest – jeden z nejkrytečtějších politických dokumentů v dějinách. Panovník v něm s lítostí konstatoval, že se nenaplnily jeho naděje, že se sněm utápěl v „planém a nevhodném teoretizování“, a proto jej vzhledem k vážnosti poměrů musí jako zbytečný rozpustit; ale nejlepší bylo, když nakonec zval ve smyslu

KROMĚŘÍŽSKÝ SNĚM 1848-1849

svého osobního hesla VIRIBUS UNITIS všechny ke spolupráci, aby „spojenými silami“ byl zjednán klid, pořádek a nový blahobyť.

Škoda promarněné příležitosti a ztracených charakterů, které byly v následujících desetiletích nuceny přistípkat, anebo stále více se přizpůsobovat „okolnostem“, určeným jinými. Cesta k opravdovému naplnění ideálu lidské svobody, rovnosti a bratrství je dlouhá... Až jednou vznikne jakási historická charta, shrnující ušlechtilé činy lidstva na této cestě, nemělo by se alespoň jedním paragrafem zapomenout na to, že

„ÚSTAVODÁRNÝ SNĚM VE VÍDNI A KROMĚŘÍŽI 1848–1849

SE ZASLOUŽIL O LIDSTVO“.

Reflexe: (15 minut)

Objasníme si původ textu a jeho obsah. S žáky povede učitel diskusi nad textem a žáci mohou vyjádřit svůj názor a propojit získané informace se současností.

7.7 Příprava na výuku, téma **Globální problémy**

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Vzdělávací obor: Výchova k občanství

Vzdělávací obsah: Mezinárodní vztahy, globální svět

Časová dotace: 45 minut

Vzdělávací cíl hodiny:

- Žák uvede globální problémy současného světa.
- Žák vyjádří svůj osobní názor na globální problémy.
- Žák popíše hlavní příčiny a možné důsledky globálních problémů.
- Žák analyzuje text a prostřednictvím kritického myšlení vyhodnotí obsah textu.

Očekávané výstupy:

- VO-9-5-01 žák popíše vliv začlenění ČR do EU na každodenní život občanů, uvede příklady práv občanů ČR v rámci EU i možných způsobů jejich uplatňování
- VO-9-5-02 žák uvede některé globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj osobní názor a popíše jejich hlavní příčiny i možné důsledky
- VO-9-5-03 žák objasní souvislosti globálních a lokálních problémů

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

- VO-9-5-01p žák uvede příklady základních práv občanů ČR v rámci EU a způsoby jejich uplatňování

Učivo:

- **evropská integrace** – podstata, význam, výhody; Evropská unie a ČR
- **globalizace** – projevy, významné globální problémy

Klíčové Kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova

Evokace (10 minut)

Brainstorming na téma globální problémy. Učitel píše na tabuli nápady, které žáky napadají. Žáci se nepřekřikují a cílem je vymyslet co nejvíce nápadů, poté je větší pravděpodobnost, že tam bude dobrý nápad, žáci navzájem poslouchají.

Uvědomění (25 minut)

Žáky rozdělím do skupin. Každý žák dostane pracovní list s článkem a otázkami, který zpracuje samostatně. Žákům vysvětlím práci s textem. Poté budeme ve skupinkách diskutovat o tom, zda souhlasí s autorem článku. Každá skupina napíše společné shrnutí (asi 10 řádků) o tom, o čem tento článek byl. Mají možnost si článek znovu přečíst. Výsledná shrnutí si řekneme nahlas všichni společně, vždy bude mluvit jeden za skupinu.

Začni číst text a na okraji řádků dělej jednu z těchto poznámek:

Metoda I.N.S.E.R.T.

✓	Udělej fajfku na konec řádku, jestliže informace v textu potvrzují, co jsi věděl(a), nebo sis myslel(a), že víš.
-	Udělej mínus, jestliže je informace, kterou čteš, v rozporu s tím, co víš.
+	Udělej plus, jestliže informace, kterou se dozvíš, je pro tebe nová a zároveň důvěryhodná.
?	Udělej otazník, jestliže se objeví informace, které nerozumíš, která tě mate nebo o které by ses chtěl(a) dozvědět více.

Dalším úkolem bude, aby si žáci ve skupině z textu vypsali slova, označení, pojmenování, která neznají nebo jim nerozumějí. Tyto pojmy si vysvětlíme a zasadíme do kontextu.

Reflexe (10 minut)

Shrneme práci ve skupině, zhodnotíme hodinu pomocí následujících otázek.

Jak jste se při dnešní výuce cítili?

Změnilo se vaše smýšlení o globálních problémech?

Jaké vědomosti jste získali?

Jaké své dovednosti jste posílili?

Jakému tématu byste se chtěli příští hodinu věnovat?

7.8 Příprava na výuku, téma **Výhody a nevýhody členství v Evropské unii**

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Vzdělávací obor: Výchova k občanství

Vzdělávací obsah: Mezinárodní vztahy, globální svět

Časová dotace: 45 minut

Vzdělávací cíl hodiny:

- Žák uvede výhody a nevýhody členství v EU.
- Žák popíše současné problémy EU a vysvětlí souvislosti s každodenním životem občanů ČR.

Očekávané výstupy:

- VO-9-5-01 žák popíše vliv začlenění ČR do EU na každodenní život občanů, uvede příklady práv občanů ČR v rámci EU i možných způsobů jejich uplatňování
- VO-9-5-02 žák uvede některé globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj osobní názor a popíše jejich hlavní příčiny i možné důsledky
- VO-9-5-03 žák objasní souvislosti globálních a lokálních problémů

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

- VO-9-5-01p žák uvede příklady základních práv občanů ČR v rámci EU a způsoby jejich uplatňování

Učivo:

- **evropská integrace** – podstata, význam, výhody; Evropská unie a ČR
- **globalizace** – projevy, významné globální problémy

Klíčové Kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské,

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova

Mezipředmětové vztahy: Občanská výchova – Dějepis

Evokace (10 minut)

Žáci dostanou kartičky, na kterých budou vlajky všech členských států EU a názvy těchto států. Úkolem bude přiřadit správnou vlajku ke správnému názvu. Kdo si troufne na těžší variantu, tak může použít pouze vlajky a před třídou vyjmenovat státy podle vlajek. Provedeme společnou kontrolu.

Uvědomění (25 minut)

Žáky rozdělím do dvou skupin. Jedna skupina bude mít za úkol napsat výhody členství v EU a druhá skupiny napíše nevýhody členství v EU. Každá skupina dostane možné návrhy výhod a nevýhod, které doplní o své vlastní návrhy. Jako skupina se musí shodnout na tom, které návrhy zapíší na pracovní list. Bude následovat diskuze mezi skupinami, žáci svou přípravu prezentují. Učitel vede diskusi, dává slovo, usměrňuje, vyzývá, a nakonec proběhne shrnutí.

Reflexe (10 minut)

Učitel zhodnotí společně s žáky jejich prezentaci, ústní projev, obsahovou náplň, a to jakým způsobem argumentovali své návrhy. Budeme diskutovat, zda souhlasí s tvrzeními, které prezentovali jako skupina. Jaký mají názor na EU? Jaká aktuální témata EU řeší?

- Bojuje proti ruské agresi, další balík sankcí
- Kandidáti usilují o vstup do EU: Ukrajina, Moldavsko, Gruzie
- Česká republika – předsednictví v Radě EU (2009)
- Energetická krize
- Chorvatsko – od 2023 přijetí eura
- Green Deal (Naše hlavní téma: rozvíjet ekonomiku tak, aby nebyla příčinou, nýbrž řešením ekologických problémů)

7.9 Příprava na výuku, téma **Politické strany**

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Vzdělávací obor: Výchova k občanství

Vzdělávací obsah: Člověk, stát a právo

Časová dotace: 45 minut

Vzdělávací cíl hodiny:

- Žák stručně popíše rozdíl mezi levicí a pravicí.
- Žák respektuje odlišný názor druhého člověka.
- Žák vyjmenuje politické strany a určit jejich směr.

Očekávané výstupy:

- VO-9-4-03 žák objasní výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů
- VO-9-4-04 žák vyloží smysl voleb do zastupitelstev v demokratických státech a uvede příklady, jak mohou výsledky voleb ovlivňovat každodenní život občanů
- VO-9-4-05 žák přiměřeně uplatňuje svá práva včetně práv spotřebitele a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

- VO-9-4-02p žák uvede základní prvky fungování demokratické společnosti

Učivo:

- **principy demokracie** – znaky demokratického způsobu rozhodování a řízení státu; politický pluralismus, význam a formy voleb do zastupitelstev

Klíčové Kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, digitální

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova

Mezipředmětové vztahy: Občanská výchova – Dějepis

Evokace (5 minut)

Učitel promítne na tabuli barvené spektrum. Zeptá se žáků, jestli vidí svou oblíbenou barvu? Jaká to je? Jak se tomu, co vidíme na obrázku, říká? (škála, spektrum). Závěr: podobnou škálu máme v politice, a i tam si každý vybírá to, co se mu nejvíce líbí, jedna barva nemusí být nutně lepší než druhá.

Každý občan má nějaký názor na určitý problém ve společnosti. Řešení problémů může mít více podob. Tato řešení problémů nabízí ve svých programech politické strany.

Uvědomění (30 minut)

Žáci jmenují české politické strany, které znají, poté se je pokusí přiřadit na osu politického spektra, poté se spojí do skupin, prodiskutují společně, sdělí si důvody, proč strany přiřadili na určité místo. Následně učitel promítne řešení. Pokud je k dispozici interaktivní tabule s programem, mohou být loga rovnou umístěována na osu společně s žáky. Je nutné upozornit na to, že spektrum/škála politických stran je do jisté míry subjektivně ovlivněná vnímáním stran.

Pravice	Levice
Svoboda	Rovnost
Stát nemá odstraňovat sociální nerovnosti	sociální nerovnosti odstraňuje stát
Individualismus – důraz na jednotlivce	Důraz na kolektiv – společnost jako takovou
Svobodné podnikání	Vyšší daně pro bohaté
Sociální nerovnosti jsou zasloužené	Sociální nerovnosti musíme řešit, protože většinou nejsou zasloužené
Minimální zásah do trhu (jak lidé nakupují a prodávají)	Maximální zásah do trhu (jak lidé nakupují a prodávají)
Rovnost příležitostí	Rovnost výsledků
Snížení inflace	Snížení nezaměstnanosti

Reflexe (10 minut)

Žáci přemýšlí nad tématem formou volného psaní. Během 3 minut napíší myšlenky, které je napadají k tématu. Následně budeme o jejich myšlenkách diskutovat v řízené diskusi učitelem. Porovnáme současné politické strany s těmi z historie.

7.10 Příprava na výuku, téma **Misinformace, dezinformace a fake news**

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Vzdělávací obor: Výchova k občanství

Vzdělávací obsah: Mezinárodní vztahy, globální svět

Časová dotace: 45 minut

Tyto didaktické materiály byly použity při pilotáži po dohodě s vyučujícím, který mi umožnil jejich využití v praxi.

Vzdělávací cíl hodiny:

- Žák rozliší dezinformaci od misinformace.
- Žák vysvětlí pojem fake news.
- Žák si je vědom nebezpečí internetu a sociálních sítí.
- Žák vyhledává důvěryhodné zdroje na internetu.

Očekávané výstupy:

- VO-9-5-01 žák popíše vliv začlenění ČR do EU na každodenní život občanů, uvede příklady práv občanů ČR v rámci EU i možných způsobů jejich uplatňování
- VO-9-5-02 žák uvede některé globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj osobní názor a popíše jejich hlavní příčiny i možné důsledky
- VO-9-5-03 žák objasní souvislosti globálních a lokálních problémů

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

- VO-9-5-01p žák uvede příklady základních práv občanů ČR v rámci EU a způsoby jejich uplatňování

Učivo:

- **globalizace** – projevy, významné globální problémy

Klíčové Kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní, digitální

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova

Mezipředmětové vztahy: Občanská výchova – Dějepis

Evokace (10 minut)

Věřte – nevěřte – Na tabuli budou napsané 3 věty a žáci mají za úkol zjistit pomocí internetu, zda jsou pravdivé či nepravdivé. Žáci si musí informace ověřit z více důvěryhodných zdrojů.

- *Dezinformace je nepravdivá informace.*
- *Misinformace jsou šířeny za nějakým cílem a skrývají v sobě velkou hrozbu.*
- *„Fake news“ většinou slouží k okamžitému zpochybnění informací, není to ale jakkoliv definovaný či uznávaný termín.*

Uvědomění (30 minut)

Žáci dostanou pracovní list s karikaturou a otázkami do dvojice. Jejich úkolem je analyzovat karikaturu na základě otázek a úkolů. Po zpracování pracovního listu budou žáci ve dvojicích prezentovat svou analýzu ostatním žákům. Doplňující otázky bude učitel psát na tabuli. Spolužáci i učitel mohou na jejich odpovědi reagovat či doplňovat.

1. Co zobrazuje karikatura?
2. Jak a jakými prostředky (figury, objekty, symboly) je téma znázorněno? Popiš.
3. Vyjadřuje karikatura nějakou myšlenku nebo názor? Má nějaký význam?
4. Co si myslíte o karikatuře? Jak hodnotíte karikaturu?
5. Napadají tě nějaké otázky ke karikatuře?

Reflexe (5 minut)

Diskuze vedená učitelem. Shrnutí tématu a zodpovězení dalších otázek. Žákům jsou pokládány otázky, které souvisí s historií ČR, uvedou příklady politických stran v naší historii a jiné informace.

Použité zdroje pro tvorbu výukových materiálů:

BROM, Zdeněk, Dagmar JANOŠKOVÁ, Monika ONDRÁČKOVÁ, Dagmar ŠAFRÁNKOVÁ, Hana MARKOVÁ a Jitka ŠEBKOVÁ. Občanská výchova 7: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia. 2. upravené vydání. Plzeň: Fraus, 2019. ISBN 978-80-7489-471-8.

LUNEROVÁ, Jitka; ŠTĚRBA, Radim a SVOBODOVÁ, Monika. Výchova k občanství. 4. aktualizované vydání. Duhová řada. Brno: Nová škola, 2015. ISBN 978-80-7289-703-2.

URBAN, Michal a KRUPOVÁ, Tereza. Občanská výchova 8: pro základní školy a víceletá gymnázia: [nová generace]. Plzeň: Fraus, 2013. ISBN 978-80-7238-899-8.

URBAN, Michal, Tomáš FRIEDEL, Tereza KRUPOVÁ, Dagmar JANOŠKOVÁ a Monika ONDRÁČKOVÁ. Občanská výchova 9: pro základní školy a víceletá gymnázia. 2., upravené vydání. Plzeň: Fraus, 2021-. Škola s nadhledem. ISBN 978-80-7489-649-1.

URBAN, Otto. Kroměřížský sněm: 1848-1849. Vyd. 2. rozš. Praha: Argo, 1998. ISBN 80-7203-190-2.

ZÍDEK, P. 2023. Edvard Beneš byl prezident, který dvakrát prohrál. Právo, roč. 33, č. 18, s. 17. ISSN 1211-2119.

ZÍDEK, P. 2023. T. G. Masaryk zakladatel prezidentské tradice. Právo, roč. 33, č. 12, s. 7. ISSN 1211-2119.

Internetové zdroje:

- Deklarace práv člověka a občana. [online]. [vid. 12.11.2023]. Dostupné z: <https://krestanem.cz/jaky-je-skutecny-vyznam-tzv-vsevidouciho-oka/deklarace-prav-cloveka-a-obcana/>
- Deklarace práv a člověka 1789. [online]. [vid. 12.11.2023]. Dostupné z: [Deklarace Práv Člověka A Občana - 1789 - Hledat Obrázky \(bing.com\)](#)
- Odpovědné občanství. Demokracie vs. totalitní režimy. [online]. [vid. 23.02.2024]. Dostupné z: <https://odpovedneobcanstvi.cz/materialy2/>
- Odpovědné občanství. Dělbba moci v demokratickém právním státě. [online]. [vid. 12.02.2024]. Dostupné z: <https://odpovedneobcanstvi.cz/tema-2/>
- Odpovědné občanství. Evropská unie. [online]. [vid. 23.02.2024]. Dostupné z: <https://odpovedneobcanstvi.cz/evropska-unie/>

- Odpovědné občanství. Internet jako globální prostředek. [online]. [vid. 12.02.2024]. Dostupné z: <https://odpovedneobcanstvi.cz/tema-internet-jako-globalni-prostredek/>
- Politický kompas. [online]. [vid. 28.02.2024]. Dostupné z: [politický kompas - Hledat \(bing.com\)](#)
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) – edu.cz. edu.cz – Jednotný metodický portál MŠMT [online]. Copyright © 2020 [vid. 23.02.2024]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

8 Pilotáž vybraných didaktických materiálů

S paní učitelkou Lucií jsem se domluvila na realizaci pilotáže vybraných didaktických materiálů. Před pilotáží se Lucie seznámila s připravenými materiály a pilotáž jsme si společně naplánovaly a vedly v tandemu. Lucie mi byla při výuce oporou. Předem jsem si všechny didaktické materiály připravila a namnožila. Zhodnotily jsme společně situaci ve třídě, že by nebylo dobré vyčleňovat z kolektivu žáky, o kterých si paní učitelka myslí, že jsou nadaní. Dalším důvodem rozhodnutí zadat výukové materiály celé třídě byl fakt, že v podstatě není žádný žák diagnostikován jako nadaný žák. Mým záměrem nebylo narušovat pozici nediodagnostikovaného nadaného žáka, ale zjistit, zda jsou mnou vytvořené didaktické materiály využitelné v praxi, a to nejen pro tyto žáky. Na začátku vyučovací hodiny Lucie vytvořila příjemnou atmosféru v každé třídě a vysvětlila žákům, co je dnes čeká. Poté jsem dostala slovo a řekla jsem všechny potřebné informace, jak s připraveným materiálem pracovat. Realizovala jsem pilotáž vytvořených didaktických materiálů, pro nejen nadané žáky ve třídách 8.A, 8.B i v 8.C. V rámci možností, které mi poskytla paní učitelka Lucie, jsem realizovala část didaktických materiálů, které byly aktuální a navazovaly na probíhající výuku. Realizováno bylo téma prezidenti republiky, hospodaření domácnosti a misingformace, dezinformace a fake news.

8.1 Pilotáž v 8.A

První pilotáž proběhla v 8.A, kde jsme měli téma osobnost, a použila jsem materiály s prezidenty republiky. Didaktické materiály jsem měla naplánované na 2 vyučovací hodiny, ale musela jsem je přizpůsobit situaci. Z tohoto důvodu jsem zvolila následující postup. Po domluvě s paní učitelkou jsme se shodly, že zapojíme celou třídu, Žáci pracovali ve dvojicích a každá dvojice dostala jeden text. Některé dvojice měly ke zpracování T. G. Masaryka a některé Beneše. Výběr osobnosti byl náhodný. Zkopírovaný článek jsem rozdala žákům včetně pracovního listu, kde měli zadání, jakým způsobem pracovat s textem. Vysvětlila jsem jim smysl této práce a jak analyzovat článek metodou insert. Snažila jsem se žáky slovně motivovat k práci. Některé informace jsem opakovala a odpovídala na dotazy žáků. Po celou dobu jsem obcházel třídu a pozorovala žáky při práci, pokud si nevěděli rady, tak jsem se jim snažila pomoci. Žákům se hodně ulevilo, když zjistili, že práce nebude hodnocena známkou, ale jen anonymně vyhodnocena ve výzkumném projektu. Určitým způsobem tato informace mohla ovlivnit kvalitu jejich práce. Tato hodina probíhala 5. vyučovací hodinu, přesto že, žáci byli celkem unavení, tak aktivně pracovali. Většina žáků byla překvapena z jiného způsobu

práce, než jsou zvyklí. V průběhu zpracovávání jsem pro ulehčení práce žákům doporučila si barevně rozlišit označený text pro lepší přehlednost. Pro některé žáky byla práce s textem náročná, což je přirozené. Vzhledem k heterogenitě třídy jsem očekávala, že budou mít někteří žáci potíže s některými úkoly. Podle mého názoru to bylo více o lenosti něco dělat a přemýšlet než o neschopnosti tento úkol zvládnout. Po celou dobu jsem korigovala čas a v první půlce mi bylo jasné, že nestihneme reflexi podle mých představ. Žáky jsem průběžně upozorňovala na to, kolik času zbývá, aby mohli práci dokončit. Na konci hodiny jsem materiály vybrala a měli jsme necelých 10 minut na reflexi. Vyvolávala jsem žáky a pokládala jim otázky k textu. Reflexe proběhla, ale ne v takovém rozsahu, jak jsem plánovala. Nicméně jsem zjistila od žáků, zda jim vyhovuje tento způsob práce s textem. Třetina třídy projevila zájem o takovou formu výuky i do budoucna. Jiní žáci by upřednostnili jiný text, ale způsob zpracování se jim líbil. Další připomínkou bylo, že by na takovou práci potřebovali více klidu. Dále někteří žáci zmiňovali, že se dozvěděli mnoho nových informací a text zhodnotili jako zajímavý. Polovina žáků se zpracováním neměla žádný větší problém. Celkově hodina proběhla v přátelské a příjemné atmosféře. Ukázkou zpracování didaktických materiálů přikládám do příloh.

Sebereflexe

Během této vyučovací hodiny jsem se snažila dosáhnout stanovených cílů, které se týkaly porozumění textu o prezidentech republiky a schopnosti charakterizovat významné osobnosti naší historie. Jedním z pozitivních prvků byla aktivita, která žáky zapojila do analýzy článku o prezidentech T. G. Masarykovi a E. Benešovi. Metoda I.N.S.E.R.T. umožnila žákům systematicky pracovat s textem a identifikovat důležité informace. Diskuse, která následovala, přinesla zajímavé názory a podnítila hlubší porozumění tématu. Přestože hodinu hodnotím jako úspěšnou, byly v ní i některé oblasti, které jsou potřeba zdokonalit. Pro mě z reflexe žáků vyplývá, že musím aktivity více přizpůsobit tempu žáků a upravit tak jejich časovou dotaci. Jednou z oblastí, kterou bych mohla vylepšit, je možná efektivnější organizace diskuze. Bylo by užitečné lépe strukturovat otázky, abych zajistila, že se diskuze zaměří na hlavní poznatky a souvislosti s učivem. Celkově jsem byla spokojena s průběhem hodiny a s úrovní zapojení žáků do učiva. S těmito poznatky budu pracovat při plánování dalších vyučovacích hodin a budu se snažit ještě více zapojit žáky do procesu učení a zlepšit organizaci a strukturu diskuzí.

8.2 Pilotáž v 8.B

Druhá pilotáž vytvořených didaktických materiálů proběhla v 8.B., a to 6. vyučovací hodinu na téma hospodaření domácnosti. Na vyučovací hodinu jsem se připravila a seznámila

s obsahem i paní učitelku, která se mnou odučila pilotáž v tandemu. Po dohodě s Lucií jsem realizovala upravenou verzi didaktických materiálů, protože jsem měla k dispozici pouze jednu vyučovací hodinu. V původní tvorbě mám hospodaření domácnosti naplánované na 2 vyučovací hodiny. Vzhledem k časové náročnosti jsem obsah přizpůsobila. Na začátku vyučovací hodiny paní učitelka vytvořila příjemnou atmosféru a v návaznosti na probíranou látku finanční gramotnosti uvedla, čemu se budeme v hodině věnovat. Poté jsem dostala slovo já. Představila jsem žákům, jak a s čím budeme dnes pracovat. Žáci byli rozděleni do skupin. Rozdala jim pracovní list rodinný rozpočet, a vysvětlila jim úkol dnešní hodiny. Již jsem se na své praxi v rámci studia přesvědčila, že žáci nemají ponětí o tom, co vše je zahrnuto ve výdajích a kolik co stojí. Žáci projeví radost ze skupinové práce a zajímavého tématu. V průběhu hodiny jsem žákům odpovídala na dotazy a kontrolovala jejich práci. Celá třída velmi dlouho přemýšlela nad tématem a žáci měli spoustu otázek. K zadanému úkolu přistupovali žáci zodpovědně. Práci jsme ovšem za jednu vyučovací hodinu nestihli. Žáci si dělali na pracovní list spoustu poznámek, proto bylo vhodné to přepsat na čisto, až budou mít hotovo. Pracovní listy jsem na konci hodiny vybrala a domluvily jsme se s paní učitelkou, že pilotáž doděláme další hodinu.

Další vyučovací hodina začala zopakováním základních informací a rozdělením rozdělané práce. Žáci dokončili skupinovou práci a měli jsme dostatek času na reflexi a sdílení výsledků a poznatků z vytvořených materiálů. Ukázkou zpracovaných didaktických materiálů přikládám do příloh. Časová dotace byla nedostačující. Spolupráce probíhala bez problému v příjemné atmosféře.

Sebereflexe

Během této vyučovací hodiny jsem se zaměřila na téma hospodaření domácnosti a snažila jsem se dosáhnout stanovených cílů. Jedním z pozitivních aspektů bylo zapojení žáků do aktivit, zejména do práce ve skupinách na sestavování rodinných rozpočtů. Tato aktivita podněcovala spolupráci, komunikaci a kritické myšlení žáků. Bylo také povzbuzující sledovat, jak žáci prezentují svá řešení a argumentují pro své návrhy před třídou. Nicméně jsem si všimla několika oblastí, které bych mohla zlepšit. Aktivita na sestavování rodinných rozpočtů byla pro žáky poněkud časově náročnější, tudíž je potřeba upravit časovou dotaci. Žáci nad tématem přemýšleli déle, než jsem očekávala, což vedlo k tomu, že jsme se v rámci vyučování trochu zdrželi. V budoucnu bych mohla lépe plánovat časové rozvržení a také zkrátit některé části aktivity, abych zajistila, že se všechny úkoly vejdou do stanoveného časového rámce. Dalším

aspektem, který bych mohla zlepšit, je kladení většího důrazu na propojení tématu hospodaření domácnosti se státním rozpočtem České republiky. Přestože jsem v závěrečné reflexi navázala na tento koncept, mohla jsem v průběhu hodiny více zdůraznit souvislosti mezi těmito dvěma tématy a ukázat žákům jejich praktický význam. Celkově však hodnotím hodinu jako úspěšnou. Žáci se zdáli být zapojeni do tématu a aktivit, a podle jejich reakcí a odpovědí jsem měla dojem, že dosáhli stanovených cílů. S těmito poznatky a zkušenostmi budu pracovat při plánování dalších vyučovacích hodin.

8.3 Pilotáž v 8.C

Třetí pilotáž proběhla v 8.C čtvrtou vyučovací hodinu na téma misinformace, dezinformace a fake news. Na začátku vyučovací hodiny paní učitelka vysvětlila, co budeme dělat, že si žáci zkusí jiný typ úlohy. Po úvodu jsem dostala slovo já. Žákům jsem vysvětlila práci s karikaturou, rozdala jim pracovní listy. Uvedla jsem je do problematiky tématu, pravdivosti informací a používání internetových zdrojů. Každý žák pracoval samostatně. Na první úkol měli omezený čas, jelikož jsem jim umožnila používat telefon s internetem. Po vypršení limitu telefon schovali do tašek a pokračovali se zpracováním úkolů. Ke karikatuře byly položeny otázky, na které měli žáci odpovídat a hlavně přemýšlet. Žádný názor na karikaturu není špatný. Cílem je, aby o věcech přemýšleli v širších souvislostech, dokázali si vytvořit názor a prezentovat ho ostatním. Po celou dobu jsem obcházela třídu a byla připravena odpovídat na jejich dotazy. Jakým způsobem zpracovat pracovní list pochopili bez větších problémů. Na reflexi jsem si nechala 15 minut. Společně jsme si opravili první cvičení, které žádný žák neměl správně. Přesto, že byli schopni vyhledat internetové zdroje, kde je definováno, co jaký pojem znamená, nebyli schopni pochopit smysl věty a její obsah. Zdroje, které uvedli, byli v mnoha případech v pořádku, ale často se objevoval zdroj z wikipedie, která není považována za zdroj s relevantními informacemi. Společnou reflexí jsme si vysvětlili spolehlivost wikipedie, jak poznat bezpečný zdroj informací, nebezpečí internetu, aj. Poté jsme diskutovali o tom, co vyjadřuje karikatura a žáci měli prostor říct svůj názor. Žáky jsem požádala o zhodnocení tohoto úkolu. Většina žáků uvedla, že tento úkol byl vcelku těžký, ale na druhou stranu nemají problém s takovým typem úkolů. Někteřím žákům se tato aktivita líbila. Shodli se také na tom, že takové aktivity jsou zajímavější než běžná frontální výuka. Z pozorování jejich práce bylo vidět, že nejsou moc ochotní přemýšlet a mají problém pracovat s textem. Hodina byla vedena v přátelské atmosféře a žáci projevíli radost z toho, že se jich ptám na jejich názor. Časová dotace mi tentokrát vyšla akorát. Tato třída je specifická tím, že jsem zde nerealizovala pozorování. Nebylo to ale poprvé, co jsem v této třídě působila.

V průběhu pilotáží jsem sledovala žákyni Natálku z 8.A a žáka Sama, který je z 8.B. Žákyně Lucka nebyla přítomna. Tito žáci jsou učitelkami označeni za nadané žáky, ale bez diagnostického vyšetření. U Natálky se projevovaly některé typické vlastnosti nadaného žáka. S vypracováním materiálů neměla sebemenší problém. Práci ve dvojici vypracovala sama a jediná postupovala podle napsaného postupu, jak analyzovat text metodou insert. Její práci příkládám pro ukázkou v příloze č. 5. Sam pracoval ve skupině č. 4 na rodinném rozpočtu. Projevoval se vtipnými poznámkami a byl aktivní v pokládání otázek. Jeho otázky byly promyšlené a dávaly smysl. Byl zvědavější než ostatní žáci a zajímal se o problematiku financí.

Sebereflexe

Během této vyučovací hodiny jsem se zaměřila na téma misinformace, dezinformace a fake news v rámci výchovy k občanství. Cíle byly jasně definovány a zaměřily se na porozumění vlivu internetu a sociálních sítí, schopnosti vyhledávat důvěryhodné zdroje a diskuzi o globálních problémech současnosti. Evokace pomocí první aktivity "Věřte – nevěřte" poskytla žákům prostor k interaktivnímu zkoumání a ověřování informací. Následně žáci pracovali s karikaturou, což byla efektivní metoda pro vizuální analýzu a diskuzi. Tato část hodiny umožnila žákům prozkoumat různé aspekty tématu a vyjádřit své názory. V závěrečné reflexi jsem vedla diskuzi, která umožnila shrnout hlavní myšlenky a dát žákům prostor k vyjádření svých dojmů a otázek. To byla příležitost pro reflektování toho, co se během hodiny naučili. Celkově jsem použila strukturovanou a interaktivní vyučovací hodinu, která podporovala klíčové kompetence žáků a umožnila jim lépe porozumět problematice misinformací, dezinformací a fake news ve světě.

9 Diskuze

V této části diplomové práce budu srovnávat výsledky svého výzkumu s těmi z vybraných studií a také s teorií, kterou jsem prezentovala v první části práce. Navíc provedu posouzení omezení a limity mého výzkumného projektu a navrhuji případné změny a doporučení. V průběhu mého výzkumu jsem se nejprve zaměřila na pozorování práce s nadanými žáky. Kromě toho jsem realizovala polostrukturované rozhovory s učiteli a závěrem jsem vytvořila didaktické materiály, které jsou určeny nejen nadaným žákům. Rovněž jsem realizovala pilotáž vybraných didaktických materiálů v 8. ročníku běžné základní školy.

Z výsledků mého kvalitativního výzkumu vyplývá, že je věnován stále větší prostor nadaným žákům v odborném poli, ale podpora a péče o nadané žáky v praxi není dostačující a systematická.

V rámci výzkumu jsem se setkala jak s vyučující, která pracuje s nadanými dětmi nad rámec svých povinností, tak i s učitelkou, která naopak nadanému dítěti nevěnuje čas navíc a nerozvíjí jej nad rámec povinného učiva. To může být dáno tím, že nejsou dostatečně proškoleni v práci s nadanými žáky a zároveň mohou být přetížení jinými povinnostmi. Podpora pro nadané a mimořádně nadané žáky není dostatečná a systematická, i když ve školách se situace zlepšuje. Z výzkumného šetření vyplynulo, že vyučující sice nemají problém nadané žáky v průběhu školní docházky poznat, ovšem problémem je to, že se toto děje až na druhém stupni základní školy, kdy už je pozdě vytipované nadané děti posílat do PPP. Díky tomu je počet identifikovaných nadaných žáků nižší, než se očekávalo. Vyhovující není ani spolupráce s ŠPŽ. Česká školní inspekce vydává doporučení, která mají zkvalitnit podporu nadaných dětí.

Z analýzy rozhovorů s učiteli plyne, že záleží na osobnosti učitele a jeho přístupu k nadání a nadaným dětem. Pokud má učitel pozitivní přístup k nadání, tak mu nezáleží na tom, zda je žák diagnostikován jako nadaný nebo není, ale má vůli a chuť mu věnovat čas a péči navíc. Na druhou stranu nelze soudit učitele za to, že se nadaným dětem nevěnují, protože inkluze ve vzdělávání jim zásadně ztížila práci v heterogenních školních třídách. Přesto, že žák se SVP by měl být vzděláván stejně jako nadaný žák, tak je péče a podpora věnována především žákům se SVP. V každé třídě bývá více žáků, kteří mají snížené výstupy a učitel tak není schopen zvládnout poskytovat kvalitní podporu při vzdělání všem dětem. Neschopnost řádně poskytnout podporu a péči nadaným žákům může mít v dlouhodobém měřítku negativní vliv

na celou společnost, protože nadané a mimořádně nadané děti jsou pro ekonomiku státu v budoucnu důležité.

Z realizovaných pilotáží didaktických materiálů dále vyplynulo, že mnoho žáků, nejen nadaných, projevilo zájem o jiné metody výuky, které jsou náročnější a využitelné pro život. Žáci na druhém stupni jsou poměrně dobře přizpůsobiví, a pokud po nich budeme chtít, aby pracovali na složitějších úkolech, tak je to možné, protože každé dítě má v sobě určitý potenciál. V naší společnosti panuje trend snižovat nároky na žáky a ulevovat jim v množství a složitosti obsahu učiva.

Hlavními limity mého výzkumu je fakt, že jde o kvalitativní výzkum, tedy jsem neměla dostatečně reprezentativní vzorek proto, abych mohla dojít k zobecnění závěrů. Mnou získaná data platí pouze v rámci vybrané běžné základní školy, ale mohou posloužit jako podnět k dalšímu rozsáhlejšímu výzkumu zkušeností z praxe. Dalším limitem mého výzkumu je skutečnost, že na vybrané běžné základní škole, kde je skoro 600 žáků je na druhém stupni identifikováno minimum nadaných žáků.

10 Závěr

Celá práce byla rozdělena do dvou hlavních částí, tedy teoretické a empirické. V teoretické části jsou popsány faktory, které mohou predikovat, zda dítě bude nadané. Zásadní roli přitom hraje genetika a prostředí, ve kterém nadané dítě vyrůstá. Neméně důležité je vyhledávání a identifikace nadaných dětí, dále jejich potřeby v rámci vzdělávacího procesu a samotná práce s nadanými žáky. V práci s nadanými žáky, by měl být kladen větší důraz na rozvoj učitelských kompetencí ve zvládnutí podpory při vzdělávání těchto žáků.

Cílem předložené diplomové práce bylo popsat a provést analýzu způsobu práce s nadanými žáky na běžné základní škole, kdy k naplnění cíle přispěla rovněž tvorba didaktických materiálů pro výuku nejen nadaných žáků, a to v předmětu občanské výchovy pro 8. ročník základní školy s využitím mezipředmětových vztahů. Cíl předložené práce byl z mého pohledu naplněn.

V teoretické části práce byla popsána problematika práce s nadanými žáky na běžné základní škole za pomoci relevantních odborných publikací. Následně v rámci empirické části, která probíhala metodou zúčastněného pozorování a rozhovorů s vyučujícími bylo zjištěno, že v rámci kolektivu sice jsou přítomni nadaní žáci, které vyučující identifikovaly, ovšem nebyli posláni do PPP, tudíž nemají žádné oficiální potvrzení o svém nadání, z čehož plyne, že učitelé se těmto žákům nemusejí věnovat nad rámec svých povinností. V rámci výuky nadaných dětí byly vytvořeny didaktické aktivity, které přímo podporují rozvoj nadaných žáků. Přínosná je ovšem i pro ostatní děti. Část didaktických materiálů byla ověřena v praxi pilotáží. V rámci empirické studie byly s dětmi využity mnou zpracované didaktické materiály, které jsem poté ponechala pedagožkám k dispozici.

V rámci práce byla provedena pilotáž aktivit podporující nejen nadané žáky a její vyhodnocení. V rámci možností lze dané cíle hodnotit za splněné. Při ověřování v praxi se ukázalo, že myšlenka a zpracování didaktických materiálů pro základní školy je krokem správným směrem. K tomuto tvrzení přispívá fakt, že řada žáků projevila zájem o tyto didaktické materiály. Na základě dalších podnětů pro vývoj výukových materiálů je možné se poučit, na co klást důraz při tvorbě didaktických materiálů tvořených pro nadané žáky na základních školách, co udělat jinak a lépe, čeho se vyvarovat aj. Pozorování žáků ve třídě, rozhovory s učiteli i pilotáž didaktických materiálů pro mě byla zajímavá a obohacující zkušenost.

Volbu věkové skupiny, tedy i ročníku, ve kterém jsem popsala a následně analyzovala způsob práce s nadanými žáky na běžné základní škole, jsem si zvolila sama, dle svých vlastních preferencí. Žáci témata přijali většinou kladně a pochopili je dobře. Použila jsem metody výuky, které nejsou příliš časté z různých, především pak časově náročných, důvodů. Badatelská výuka a metoda kritického myšlení jsou důležité pro rozvoj klíčových kompetencí. Vytvořené didaktické materiály nejen pro nadané žáky jsou vytvořeny tak, že je možné je využít částečně nebo v upravené podobě. Využití didaktických materiálů na základní škole slouží k rozvoji a vytváření kompetencí u žáků. Paní učitelka Lucie, která se mnou realizovala pilotáže, mi umožnila nejen pozorování ve třídě, ale také mi poskytla rozhovor a celkově mi byla vstřícným partnerem. Témata, která jsem zvolila do vytvořených didaktických materiálů, označila pedagožka za zajímavá a potřebná.

Výsledky ověřování v praxi vyzněly poměrně příznivě. Dokládají to jak vyjádření samotných žáků, tak i vypracované didaktické materiály. Pozitivně je možno posuzovat nejen shromážděná data, ale i celý průběh realizace praktické části diplomové práce. Ve většině případů převládalo kladné hodnocení ze strany učitelky Lucie, která mi pomohla s realizací praktické části. Hodnotila také kladně moji myšlenku, tedy snahu rozšířit výuku o složitější úlohy, analýzu a porozumění textu nebo propojování více souvislostí z historie se současností. Nepříliš šťastné se ukázalo zjištění, že na vybrané běžné základní škole na 2. stupni nejsou momentálně přítomni diagnostikovaní nadaní žáci. Můžeme pouze usuzovat, proč tomu tak je. Nicméně zkušený a kompetentní učitel se snaží podporovat všechny žáky a zvládne diferencovat učivo podle jejich individuálních specifíků a nerozvíjí žáky nad rámec očekávaných výstupů jen na základě doporučení ze školského poradenského střediska. Spolupráce s žáky a paní učitelkou byla bezproblémová. Ověřování didaktických materiálů v praxi ukázalo, že učitel má různé možnosti, pokud jde o začlenění témat do výuky, časovou dotaci, formu, obsah a metody práce nejen s nadanými žáky na základní škole. Vytvořené didaktické materiály rozšiřují běžný okruh učiva.

Potěšily mě vesměs kladné ohlasy žáků ze tříd, kde byly realizovány pilotáže vytvořených výukových materiálů, které zazněly bezprostředně po pilotní výuce. Paní učitelka Lucie již využila vytvořené didaktické materiály v dalších třídách, a to pracovní list s karikaturou na téma misinformace, dezinformace a fake news v rámci etické výuky. Další didaktický materiál, který použila v jiné třídě je pracovní list na téma hospodaření domácnosti. Ověřování didaktických materiálů v praxi by mělo přispět k aktivnímu rozvoji žádoucích klíčových kompetencí žáků.

Při tvorbě materiálů a jejich pilotáží jsem se utvrdila v tom, že je nutné se snažit při práci s žáky, aby výuka byla poutavá, různorodá a nutila je přemýšlet. Vytvořené materiály jsou pro mne stavebním kamenem a základem příprav výuky Občanské výchovy. Materiály jsem též poskytla učitelům ve třídách, kde byly provedeny pilotáže. V současné době lze nalézt plno nápaditých a inspirativních materiálů do výuky na internetu, ze kterého jsem i já při přípravě hodin částečně čerpala. Nicméně jsem mnoho materiálů vymyslela a vytvořila také sama. Ve vytvořených materiálech byla navíc občanská výchova záměrně propojena s dějepisem. Jedním z důvodů je, že mám aprobaci dějepis a základy společenských věd a v propojení těchto předmětů vidím velký přínos právě například pro nadané děti, které tak mohou získat více informací a učit se v souvislostech. Podstatným důvodem je také fakt, že z mého pohledu je nutné stále propojovat minulost s přítomností.

Při vytváření diplomové práce jsem se přesvědčila, že mé nadšení být učitelkou stále trvá. Mám chuť a vůli předávat získané vědomosti dětem a rozvíjet jejich potenciál a zároveň se sama stále vzdělávat, jak v aktuálních oborových tématech mé aprobace, tak v pedagogicko psychologických otázkách ohledně přístupu a práce s žáky s odlišnými specifiky ve vzdělávání.

Seznam použitých zdrojů

- CIHELKOVÁ, Jana. Nadané dítě ve škole: náměty do výuky pro celou třídu. Praha: Portál, 2017. ISBN 9788026212485.
- ČÁP, Jan. Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-x.
- FOŘTÍK, Václav a FOŘTÍKOVÁ, Jitka. Nadané dítě a rozvoj jeho schopností. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-297-3.
- HÁJEK, Bedřich. Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-233-1.
- HAVLÍK, Radomír, KOŤA, Jaroslav. Sociologie výchovy a školy. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-327-7.
- HŘÍBKOVÁ, Lenka. Nadání a nadaní: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 9788024719986.
- JANDOUREK, Jan. Průvodce sociologií. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2397-6.
- JEDLIČKA, Richard. Psychický vývoj dítěte a výchova: Jak porozumět socializačním obtížím. Havlíčkův Brod: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0096-5.
- JURÁŠKOVÁ, J. Základy pedagogiky nadaných. Praha: IPPP, 2006. ISBN 80-86856-19-4.
- KANTOROVÁ, Jana a GRECMANOVÁ, Helena. Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I. Vzdělávání. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-7409-024-0.
- KLIMECKÁ, Eva a kol. Jak předcházet nevhodnému nálepkování nadaných žáků. Zlín: vydáno elektronicky, 2022. ISBN 978-80-7678-095-8.
- KOVÁŘOVÁ, Renata a KLUGOVÁ, Iva. Edukace nadaných dětí a žáků. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. ISBN 978-80-7368-430-3.
- MACHŮ, Eva, FACOVÁ, Věra a OREL, Miroslav. Identifikace a vzdělávání nadaných a talentovaných dětí – dobrá praxe pro Evropu. Zlín: KPPP a ZDVPP Zlín, 2016. ISBN 978-80-906400-3-0.
- MACHŮ, Eva. Rozpoznávání a vzdělávání rozumově nadaných dětí v běžné třídě základní školy: příručka pro učitele a studenty učitelství. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-3979-5.
- MAREŠ, Jiří. Pedagogická psychologie. Praha: Portál, 2013. ISBN 9788026201748.
- MICHALOVÁ, Zdeňka. Předškolák s problémovým chováním: projevy, prevence a možnosti ovlivnění. Praha: Portál. 2012. ISBN 978-80-262-0182-3.

MUDRÁK, Jiří. Nadané děti a jejich rozvoj. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024750897.

STEHLÍKOVÁ, Monika. Nadané dítě: jak mu pomoci ke štěstí a úspěchu. Praha: Grada, 2018. ISBN 9788027105120.

ŠUBRT, Jiří a Jan BALON. Soudobá sociologická teorie. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-2457-7.

ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

ŠVINGALOVÁ, Dana. Kapitoly z vývojové psychologie pro učitelství mateřských škol. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, 2003. 84 s. Studijní texty pro distanční studium.

VÁGNEROVÁ, Marie a Lidka LISÁ. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 9788024649610.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8308-0.

VALENTOVÁ, Ingrid. Pozor schod! aneb co dělat s nadaným žákem. Praha: Národní pedagogický institut České republiky, 2023. ISBN 978-80-7578-124-6.

Internetové zdroje:

HAVIGEROVÁ, J. 2015. Lexikální původ, význam a synonyma pojmu nadání. Svět nadání: časopis o nadání a nadaných [online]. Praha: Národní institut pro další vzdělávání. 1, s. 12-25 [cit. 01.04.2024]. ISSN 1805-7217. Dostupné z: http://talentovani.cz/documents/10157/226403/Lexikalni_puvod_pojmu_nadani.pdf/07bddf83-0b62-4f82-9a7b-6c815f33ba35

HEČKOVÁ, L., 2020. O inkluzi (1. část): Co je inkluze [online]. [vid. 15.03.2024]. Dostupné z: <https://www.pece-bez-prekazek.cz/o-inkluzi-1-cast-co-je-inkluzi/>

HEČKOVÁ, L., 2020. O inkluzi (4. část): Inkluze v české legislativě [online]. [vid. 15.03.2024]. Dostupné z: <https://www.pece-bez-prekazek.cz/o-inkluzi-4-cast-inkluzi-v-ceske-legislative/>

KADRNOŽKOVÁ, M., JANYŠKOVÁ, K. Vzdělávání (mimořádně) nadaných žáků: přehledová studie tuzemských periodik (2016-2021). [online]. [vid. 10.03.2024]. Dostupné z: https://pages.pedf.cuni.cz/gramotnost/files/2022/07/Gramotnost_01_2022_Kadrnozskova2.pdf

MARTOCHOVÁ DUDOVÁ, M., MARTOCH, M., MARTOCHOVÁ, J., 2012. Práce s mimořádně nadanými dětmi v ČR [online]. [vid. 05.01.2024]. <https://www.talentovani.cz/system-podpory-nadani/metodicke-materialy/prace-s-mimoradne-nadanymi-detmi-v-cr/download/15>

PAVLAS, Tomáš; MOKRÁ, Lucie; ANDRYS, Ondřej; SUCHOMEL, Petr; ZATLOUKAL, Tomáš et al. 2022. Podpora vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků v základních a středních školách: tematická zpráva České školní inspekce. [online]. [vid. 10.03.2024] ISBN 978-8088087-98-4.

Dostupné z: https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2022_p%c5%99%c3%adlohy/Dokumenty/TZ_Podpora_vzdelavani-nadanych-zaku.pdf

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) – edu.cz. edu.cz – Jednotný metodický portál MŠMT [online]. Copyright © 2020 [cit. 10.03.2024]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

SLOWÍK, J., 2018. Co je rozmanité a co je společné v inkluzivní škole z hlediska Ukazatele inkluze. *Pedagogická orientace* [online], roč. 28, č. 2, s. 213–234 [vid. 12.12.2023]. ISSN: 1805-9511. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/10336/pdf>

Seznam příloh

Příloha 1 Oblasti a otázky k rozhovoru

Příloha 2 Záznamový arch pro pozorování

Příloha 3 Projektový den 8.A fotky

Příloha 4 Projektový den 8.C fotky

Příloha 5 Ukázka zpracovaných didaktických materiálů z pilotáže 8.A Téma prezidenti republiky

Příloha 6 Ukázka zpracovaných didaktických materiálů z pilotáže 8.B Téma hospodaření domácnosti

Příloha 7 Ukázka zpracovaných didaktických materiálů z pilotáže 8.C Téma misinformation, dezinformace a fake news

Přílohy

Příloha 1

Oblasti a otázky k rozhovoru

Oblast identifikace nadaného žáka

1. Jak poznáte, že je žák nadaný?
2. Vyhledáváte záměrně nadané žáky?
3. Jakou metodou je vyhledáváte?
4. Co podle Vás nadaný žák potřebuje?
5. Jakým způsobem by se měl podle Vás nadaný žák vzdělávat?

Oblast přípravy práce s nadanými žáky

1. Učíte nadaného žáka nebo žáky?
2. Jakým způsobem se připravuje na práci s takovým žákem?
3. Z jakých zdrojů čerpáte inspiraci?
4. Jaké typy úloh nadanému žákovi zadáváte?

Oblast práce s nadanými žáky

1. Máte osobní zkušenosti s prací s nadaným žákem?
2. Jak nadaný žák reaguje na Váš zájem/individuální přístup?
3. Jak nadaného žáka zapojujete do běžné výuky?
4. Přináší Vaše práce s nadaným žákem nějaké výsledky?

Oblast čerpání metodiky práce s nadanými žáky

1. Máte na Vaší škole k dispozici nějakou vnitřní metodiku, která upravuje práci s nadanými žáky?
2. Nebo se řídíte pouze podle všeobecných doporučení dle RVP či ŠVP?
3. Je ve Vaší škole určen nějaký pedagog, který má na starosti vzdělávání nadaných žáků? Jakým způsobem pracuje a spolupracuje s ostatními pedagogy?
4. Upřednostňujete Váš osobní přístup a instinkt k práci s nadaným žákem?
5. Jaká podpůrná opatření Vaše škola využívá?

Zdroj: vlastní

Příloha 2

ZÁZNAMOVÝ ARCH PRO POZOROVÁNÍ
Škola, třída, předmět
Počet žáků (přítomno/celkem)
Cíl hodiny
Téma a průběh hodiny, organizační formy práce
Práce žáků v hodině
Práce s nadaným žákem
Doplňující informace, které poskytl učitel
Doplňující informace pozorovatele, reflexe

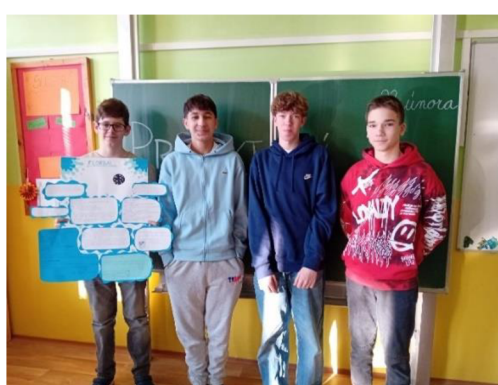
Zdroj: vlastní

Příloha 3

Projektový den 8.A fotky a ukázka hodnocení projektů

Zdroj: ZŠ

Zdroj: ZŠ

Ukázka hodnocení projektů

Název projektu	Grafická zpracování	Obsah (množství informací)	Ústní projev	3
Průmyslové dělníky	5	6	5	16
Průmyslové dělníky	7	10	9	24
Průmyslové dělníky	6	9	6	24
Průmyslové dělníky	10	8	8	24
Průmyslové dělníky	6	7	6	16

Název projektu	Grafická zpracování	Obsah (množství informací)	Ústní projev	3
Průmyslové dělníky	7	6	5	16
Průmyslové dělníky	7	10	9	24
Průmyslové dělníky	10	10	10	30
Průmyslové dělníky	7	7	8	26
Průmyslové dělníky	7	7	8	26

Název projektu	Grafická zpracování	Obsah (množství informací)	Ústní projev	3
Průmyslové dělníky	6	6	6	18
Průmyslové dělníky	8	7	6	20
Průmyslové dělníky	7	7	6	20
Průmyslové dělníky	7	6	6	18
Průmyslové dělníky	7	6	6	18

Název projektu	Grafická zpracování	Obsah (množství informací)	Ústní projev	2
Průmyslové dělníky	5	2	4	11
Průmyslové dělníky	9	10	10	29
Průmyslové dělníky	7	8	7	22
Průmyslové dělníky	8	8	6	22
Průmyslové dělníky	9	9	6	24

Název projektu	Grafická zpracování	Obsah (množství informací)	Ústní projev	2
Průmyslové dělníky	6	5	4	15
Průmyslové dělníky	8	9	10	27
Průmyslové dělníky	10	8	7	25
Průmyslové dělníky	7	8	8	23
Průmyslové dělníky	9	7	8	24

Název projektu	Grafická zpracování	Obsah (množství informací)	Ústní projev	2
Průmyslové dělníky	5/10	2/10	5/10	12
Průmyslové dělníky	9/10	10/10	10/10	29
Průmyslové dělníky	10/10	8/10	8/10	26
Průmyslové dělníky	7/10	9/10	8/10	24
Průmyslové dělníky	8/10	8/10	8/10	24

Název projektu	Grafická zpracování	Obsah (množství informací)	Ústní projev	3
Průmyslové dělníky	5	3	4	12
Průmyslové dělníky	10	9	10	29
Průmyslové dělníky	7	8	8	23
Průmyslové dělníky	8	7	6	21
Průmyslové dělníky	8	7	6	21

Název projektu	Grafická zpracování	Obsah (množství informací)	Ústní projev	3
Průmyslové dělníky	6	7	5	18
Průmyslové dělníky	9	10	8	27
Průmyslové dělníky	10	10	10	30
Průmyslové dělníky	7	7	8	23
Průmyslové dělníky	10	10	8	28
Průmyslové dělníky	8	9	8	25

Název projektu	Grafická zpracování	Obsah (množství informací)	Ústní projev	3
Průmyslové dělníky	6/10	5/10	4/10	14
Průmyslové dělníky	8/10	9/10	10/10	26
Průmyslové dělníky	10/10	10/10	10/10	30
Průmyslové dělníky	5/10	8/10	8/10	21
Průmyslové dělníky	1/10	1/10	1/10	3
Průmyslové dělníky	7/10	6/10	7/10	20

Zdroj: vlastní

Příloha 4

Projektový den 8.C fotky

Zdroj: ZŠ

Příloha 5

Ukázka zpracovaných didaktických materiálů z pilotáže 8.A Téma prezidenti republiky.

Článek 1. dvojice

HISTORIE BRANA 17

Prezident, který dvakrát prohrál

Edvard Beneš dvakrát v roce 1938 rezignoval na úřad prezidenta, který získal v roce 1935. V roce 1938 rezignoval na úřad prezident republiky. Jeho vláda byla charakteristická tím, že se jednalo o vládu bezmocného prezidenta, který se snažil udržet republiku v rámci Evropy. Benešova vláda byla charakteristická tím, že se jednalo o vládu bezmocného prezidenta, který se snažil udržet republiku v rámci Evropy.

Edvard Beneš (1884–1948) byl český politik, diplomat a prezident republiky. V letech 1935–1938 a 1945–1948 působil jako prezident republiky. Jeho vláda byla charakteristická tím, že se jednalo o vládu bezmocného prezidenta, který se snažil udržet republiku v rámci Evropy.

Prezidenti 1918–2023

První až v sobotu 27. srpna

Tomáš Garrigue Masaryk (1868–1937) byl český politik, diplomat a prezident republiky. V letech 1918–1937 působil jako prezident republiky. Jeho vláda byla charakteristická tím, že se jednalo o vládu bezmocného prezidenta, který se snažil udržet republiku v rámci Evropy.

První až v sobotu 27. srpna

Tomáš Garrigue Masaryk (1868–1937) byl český politik, diplomat a prezident republiky. V letech 1918–1937 působil jako prezident republiky. Jeho vláda byla charakteristická tím, že se jednalo o vládu bezmocného prezidenta, který se snažil udržet republiku v rámci Evropy.

HISTORIE STRANA 17

Zakladatel prezidentské tradice

Tomáš Garrigue Masaryk (1868–1937) založil nejen Československý stát, ale také prezidentskou tradici. Jeho vláda byla charakteristická tím, že se jednalo o vládu bezmocného prezidenta, který se snažil udržet republiku v rámci Evropy.

Tomáš Garrigue Masaryk (1868–1937) byl český politik, diplomat a prezident republiky. V letech 1918–1937 působil jako prezident republiky. Jeho vláda byla charakteristická tím, že se jednalo o vládu bezmocného prezidenta, který se snažil udržet republiku v rámci Evropy.

První až v sobotu 27. srpna

Tomáš Garrigue Masaryk (1868–1937) byl český politik, diplomat a prezident republiky. V letech 1918–1937 působil jako prezident republiky. Jeho vláda byla charakteristická tím, že se jednalo o vládu bezmocného prezidenta, který se snažil udržet republiku v rámci Evropy.

Pracovní list 1. dvojice

Pracovní list

1. Přečti si článek a analyzuj ho metodou kritického myšlení I.N.S.E.R.T. Metoda je založená na principu, kdy si žáci sami prochází odborný text a pozorně jej sledují. Během toho si bokem zaznamenávají pojmy a věci do následujících 4 kategorií:

- ✓ známé věci
- + nové věci
- tvrzení, se kterými nesouhlasí
- ? informace, o kterých by se chtěli dozvědět víc

Vlastní poznámky:

- + Nel infanckit
- + Nel pira
- ✓ Biji pesný (konec)
- ✓ Havelovi se 1884
- ✓ V roce 1878 zůstal
- ✓ Zaušel 5.10.1878
- ✓ jako hlavní cyklus bylo
- ✓ jako prostředník byl Bohumil Němec
- ✓ jako manželka se jmenovala Hanna

2. Charakterizujte osobnost E. Beneše

Nel to zastaralý prezident, Podléhal Němcům, Moc spěchal na odstátní

Pracovní list 2. dvojice

Pracovní list

1. Přečti si článek a analyzuj ho metodou kritického myšlení I.N.S.E.R.T. Metoda je založená na principu, kdy si žáci sami prochází odborný text a pozorně jej sledují. Během toho si bokem zaznamenávají pojmy a věci do následujících 4 kategorií:

- ✓ známé věci
- + nové věci
- tvrzení, se kterými nesouhlasí
- ? informace, o kterých by se chtěli dozvědět víc

Vlastní poznámky:

Veliteli paláci měli po setbě s prezidentem pocit že byl na dovolené u přírodněho profesora. Byl po oči Slovák a po mate zachovaný Němec. Negrosadil noprávnost žen když dítel.

2. Charakterizujte osobnost T.G. Masaryka

Nekozoval emoce a byl spíše nemluvný a však dolo rodný byl přesný opud svůj oblékáním zdůrazňoval svou výjimečnost často byl v bílém obleku nebo jezdeckém oděvu a nosil čepku, která je známá jako „masaryček“. Težko si zvykal že je hlava státu.

Zdroj: vlastní

Článek 3. dvojice

HISTORIE

Zakladatel prezidentské tradice

Tomáš Garrigue Masaryk (1850-1937) založil nejen českobosenský stát, ale také prezidentskou tradici, a jejím stěžejcem se museli vyrovnávat všichni jeho nástupci.

Tomáš Garrigue Masaryk (1850-1937) založil nejen českobosenský stát, ale také prezidentskou tradici, a jejím stěžejcem se museli vyrovnávat všichni jeho nástupci.

1. Přechod k článku 3. dvojice

2. Charakterizujte osobnost T.G. Masaryka

Byl slušný a evropský a vůdčím poměrně lidem pro všechny měl sloužit.

3. Pracovní list 3. dvojice

1. Přečti si článek a analyzuj ho metodou kritického myšlení I.N.S.E.R.T. Metoda je založená na principu, kdy si žáci sami prochází odborný text a pozorně jej sledují. Během toho si bokem zaznamenávají pojmy a věci do následujících 4 kategorií:

- ✓ známé věci
- nové věci
- tvrzení, se kterými nesouhlasíš
- informace, o kterých by se chtěli dozvědět víc

Vlastní poznámky:

byl to rodák z Hradce Králové, byl to zakladatel prezidentství v Československu, nosil bílé sako, byl mužem v roce 1937, byl to zakladatel prezidentství.

2. Charakterizujte osobnost T.G. Masaryka

Byl nemluvný a dělal pocit že je bez citů. Tomáš Garrigue Masaryk (1850-1937) založil nejen českobosenský stát, ale také prezidentskou tradici, s jejíž tradicí se museli vyrovnávat všichni jeho nástupci.

Článek 4. dvojice

HISTORIE

Zakladatel prezidentské tradice

Tomáš Garrigue Masaryk (1850-1937) založil nejen českobosenský stát, ale také prezidentskou tradici, a jejím stěžejcem se museli vyrovnávat všichni jeho nástupci.

Tomáš Garrigue Masaryk (1850-1937) založil nejen českobosenský stát, ale také prezidentskou tradici, a jejím stěžejcem se museli vyrovnávat všichni jeho nástupci.

1. Přechod k článku 4. dvojice

2. Charakterizujte osobnost T.G. Masaryka

Byl nemluvný a dělal pocit že je bez citů. Tomáš Garrigue Masaryk (1850-1937) založil nejen českobosenský stát, ale také prezidentskou tradici, s jejíž tradicí se museli vyrovnávat všichni jeho nástupci.

3. Pracovní list 4. dvojice

1. Přečti si článek a analyzuj ho metodou kritického myšlení I.N.S.E.R.T. Metoda je založená na principu, kdy si žáci sami prochází odborný text a pozorně jej sledují. Během toho si bokem zaznamenávají pojmy a věci do následujících 4 kategorií:

- ✓ známé věci
- nové věci
- tvrzení, se kterými nesouhlasíš
- informace, o kterých by se chtěli dozvědět víc

Vlastní poznámky:

byl to rodák z Hradce Králové, byl to zakladatel prezidentství v Československu, nosil bílé sako, byl mužem v roce 1937, byl to zakladatel prezidentství.

2. Charakterizujte osobnost T.G. Masaryka

Byl nemluvný a dělal pocit že je bez citů. Tomáš Garrigue Masaryk (1850-1937) založil nejen českobosenský stát, ale také prezidentskou tradici, s jejíž tradicí se museli vyrovnávat všichni jeho nástupci.

Pracovní list 3. dvojice

Pracovní list

1. Přečti si článek a analyzuj ho metodou kritického myšlení I.N.S.E.R.T. Metoda je založená na principu, kdy si žáci sami prochází odborný text a pozorně jej sledují. Během toho si bokem zaznamenávají pojmy a věci do následujících 4 kategorií:

- ✓ známé věci
- nové věci
- tvrzení, se kterými nesouhlasíš
- informace, o kterých by se chtěli dozvědět víc

Vlastní poznámky:

byl to rodák z Hradce Králové, byl to zakladatel prezidentství v Československu, nosil bílé sako, byl mužem v roce 1937, byl to zakladatel prezidentství.

2. Charakterizujte osobnost T.G. Masaryka

Byl slušný a evropský a vůdčím poměrně lidem pro všechny měl sloužit.

Pracovní list 4. dvojice

Pracovní list

1. Přečti si článek a analyzuj ho metodou kritického myšlení I.N.S.E.R.T. Metoda je založená na principu, kdy si žáci sami prochází odborný text a pozorně jej sledují. Během toho si bokem zaznamenávají pojmy a věci do následujících 4 kategorií:

- ✓ známé věci
- nové věci
- tvrzení, se kterými nesouhlasíš
- informace, o kterých by se chtěli dozvědět víc

Vlastní poznámky:

byl to rodák z Hradce Králové, byl to zakladatel prezidentství v Československu, nosil bílé sako, byl mužem v roce 1937, byl to zakladatel prezidentství.

2. Charakterizujte osobnost T.G. Masaryka

Byl nemluvný a dělal pocit že je bez citů. Tomáš Garrigue Masaryk (1850-1937) založil nejen českobosenský stát, ale také prezidentskou tradici, s jejíž tradicí se museli vyrovnávat všichni jeho nástupci.

Zdroj: vlastní

Příloha 6

Ukázka zpracovaných didaktických materiálů Didaktické materiály z pilotáže 8.B Téma hospodaření domácnosti.

Pracovní list skupina č. 1

RODINNÝ

RODINNÝ ROZPOČET

Celkový příjem rodiny je každý měsíc 50.000,-
rodina má 5 členů (táta, máma, 2 děti školního věku a pes)

Úkol 1: sestavte rozpočet

Úkol 2: Po vyplnění výdajů domácnosti porovnáme příjmovou a výdajovou stránku našeho rozpočtu a zjistíme, jak hospodaříme.

Poté můžeme znovu projít všechny výdaje a přemýšlet, zda některé nejsou zbytečné nebo neadekvátně vysoké.

VÝDAJE			
Pevné, pravidelné	částka	Kontrolovatelné	částka
hypotéka	2 800 Kč	základ	3 000 Kč
energie	2 000 Kč	sport	800 Kč
internet	800 Kč	drogerie	2 600 Kč
knihy, jídla a nápoje	1 500 Kč	telefon	1 000 Kč
jídla pro domácí mazlíčky	500 Kč	střevní správa	700 Kč
nájem	3 000 Kč	kultura	400 Kč
vlastní auto	500 Kč	základní zdravotní	2 500 Kč
školař	3 000 Kč	knihy	800 Kč
obědy	200 Kč	čistota	500 Kč
úroda	1 000 Kč	čistota	800 Kč
knihy, karty	100 Kč	restaurace	1 000 Kč
pojištění domácnosti	400 Kč	hudeb	400 Kč
knihy, hračky	2 000 Kč	hudební přístroje	1 000 Kč
knihy	300 Kč	hudební přístroje	7 000 Kč
celkem	18 000 Kč	celkem	25 000 Kč

Bydlení – nájem, hypotéka, energie, internet, telefon
Potraviny – nákupy jídla a nápojů, jídlo pro domácí mazlíčky, drogerie, čisticí prostředky do domácnosti
Doprava – jízdné na vlak / autobus, údržba auta – benzín / nafta, údržba
Záliby – knihy, sport, nákupy pro radost, hudba, knihy, výlety, restaurace
Oblečení
Děti – knihy, školné, obědy
Pojištění – pojištění domácnosti, úraz
Splátky – splátky spotřebitelského úvěru, kreditní karty, leasingové splátky
Úspory – pravidelně odkládané částky na tvorbu rezerv, úsporné spoření, důchodové připojištění, investice

Pracovní list skupina č. 2

RODINNÝ

RODINNÝ ROZPOČET

Celkový příjem rodiny je každý měsíc 50.000,-
rodina má 5 členů (táta, máma, 2 děti školního věku a pes)

Úkol 1: sestavte rozpočet

Úkol 2: Po vyplnění výdajů domácnosti porovnáme příjmovou a výdajovou stránku našeho rozpočtu a zjistíme, jak hospodaříme.

Poté můžeme znovu projít všechny výdaje a přemýšlet, zda některé nejsou zbytečné nebo neadekvátně vysoké.

VÝDAJE			
Pevné, pravidelné	částka	Kontrolovatelné	částka
domovní změna	100,-	potraviny	15 000,-
internet	600,-	doprava	2 000,-
telefon	1 500,-	knihy a nápoje	1 600,-
energie + voda	12 000,-	nájem pro radost	3 000,-
pojištění auto	700,-	dívadlo, kino	2 500,-
pojištění nemovitosti	1 600,-	drogerie	3 000,-
pojištění auto	100,-	oblečení	8 000,-
restaurace	2 000,-	pamlsky pro psa	500,-
jídla pro psa	1 500,-	čisticí prostředky	1 200,-
celkem		celkem	

726
-2
1 452
-2
2 904
2 904
2 904

Bydlení – nájem, hypotéka, energie, internet, telefon
Potraviny – nákupy jídla a nápojů, jídlo pro domácí mazlíčky, drogerie, čisticí prostředky do domácnosti
Doprava – jízdné na vlak / autobus, údržba auta – benzín / nafta, údržba
Záliby – kultura, zábava, sport, nákupy pro radost, hudba, knihy, výlety, restaurace
Oblečení
Děti – knihy, školné, obědy
Pojištění – pojištění domácnosti, úraz
Splátky – splátky spotřebitelského úvěru, kreditní karty, leasingové splátky
Úspory – pravidelně odkládané částky na tvorbu rezerv, úsporné spoření, důchodové připojištění, investice

Přední strana pracovního listu skupina č. 3

Bezdě, Řehovany, Brodek, Kozová, Caklova

RODINNÝ ROZPOČET

Celkový příjem rodiny je každý měsíc 50.000,-

rodina má 5 členů (táta, máma, 2 děti školního věku a pes)

Úkol 1: sestavte rozpočet

Úkol 2: Po vyplnění výdajů domácnosti porovnáme příjmovou a výdajovou stránku našeho rozpočtu a zjistíme, jak hospodaříme.

Poté můžeme znova projit všechny výdaje a přemýšlet, zda některé nejsou zbytečné nebo neadekvátně vysoké.

VÝDAJE			
Pevné, pravidelné	částka	Kontrolovatelné	částka
ENERGIE	6000	BRÁNOŘI	3500
INTERNET	500	ČIST. PROSTŘEDKY	500
TELEFON	1500	kolona	nechodíme
POUŠTĚNÍ DOMÁCNOSTI	5000	záhony	1000
Doprava - auto - benzín	3500	sport - freizeit	
auto garáže	2000	nakupy pro rodinu	1000
Sádky ovo	100	vylety v zájme	300
Děti - neplatné školní	X	restaurace	1000
Děti - školní - školní	X	oblečení	5000
Půjštění auta	1500	jídlo	8000
Půjštění auto	1000	rodině kováč	2000
jídlo pro psa	300		
Společky	1000		
Ušlech	4500		
celkem		celkem	

Bydlení - nájem, hypotéka, energie, internet, telefon

Potraviny - nákupy jídla a nápojů, jídlo pro domácí mazlíčky, drogerie, čistící prostředky do domácnosti

Doprava - jízdné za vlak /vlakem, vlastní auto - benzín/nafta, jízdná

Zájem - kultura, zájavy, sport, nákupy pro rodinu, hračky, knihy, výlety, restaurace

Občerstvení

Děti - kroužky, školní, obědy

Pojistky - pojistné domácnosti, auto, osob

Společky - společky společenského života, kreditní karty, levné nové saláty

Úspory - pravidelné odložení částky na tvorbu rezerv, stavební spoření, důchodové přispívání, životní a úrazové pojištění, investice

Přední strana pracovního listu skupina č. 4

Po babičce jsme zkolabovali a zrekonstruovali dům + jsme splatili půjčku

RODINNÝ ROZPOČET

Celkový příjem rodiny je každý měsíc 50.000,-

rodina má 5 členů (táta, máma, 2 děti školního věku a pes)

Úkol 1: sestavte rozpočet

Úkol 2: Po vyplnění výdajů domácnosti porovnáme příjmovou a výdajovou stránku našeho rozpočtu a zjistíme, jak hospodaříme.

Poté můžeme znova projit všechny výdaje a přemýšlet, zda některé nejsou zbytečné nebo neadekvátně vysoké.

VÝDAJE			
Pevné, pravidelné	částka	Kontrolovatelné	částka
ENERGIE	6000 Kč	pozemky	12 000 Kč
INTERNET	700 Kč	drogerie	8 000 Kč
TELEFON	1400 Kč	benzín	3 000 Kč
POUŠTĚNÍ PRO PAV	1200 Kč	oblečení	2 000 Kč
auto	7 000 Kč	úspory	4 000 Kč
konvikty	80 Kč	údržba	1 000 Kč
kolony	0 Kč	zájem	3 000 Kč
obědy	1 800 Kč		
pojištění	7 000 Kč		
údržbové práce	200 Kč		
celkem	26 380 Kč	celkem	28 000 Kč

53 380

Bydlení - nájem, hypotéka, energie, internet, telefon

Potraviny - nákupy jídla a nápojů, jídlo pro domácí mazlíčky, drogerie, čistící prostředky do domácnosti

Doprava - jízdné za vlak /vlakem, vlastní auto - benzín/nafta, jízdná

Zájem - kultura, zájavy, sport, nákupy pro rodinu, hračky, knihy, výlety, restaurace

Občerstvení

Děti - kroužky, školní, obědy

Pojistky - pojistné domácnosti, auto, osob

Společky - společky společenského života, kreditní karty, levné nové saláty

Úspory - pravidelné odložení částky na tvorbu rezerv, stavební spoření, důchodové přispívání, životní a úrazové pojištění, investice

děti - 2 děti
foťák

Zadní strana pracovního listu skupina č. 3

Bylo 4 stouky - máme je na sporici účet
Ušetřit bychom mohli na drogerii nebo na jídle
recepcie by mohli přestat kouřit.

49 600 Kč

Zadní strana pracovního listu skupina č. 4

53 380 Kč
Musíme víc šetřit!

Rožhodli jsme se dům prodat a odstěhujeme se
na Bali. Dům se prodal za 6 500 000,-.

Na Bali dům stál 4 000 000,-.

Zbylo má 2 550 000,-.

Zdroj: vlastní

Přední strana pracovního listu skupina č. 5

u nás doma, který jsme zdedili a teď ho vlastníme

RODINNÝ ROZPOČET

Celkový příjem rodiny je každý měsíc 50.000,-

rodina má 5 členů (táta, máma, 2 děti školního věku a pes)

Úkol 1: sestavte rozpočet 60, 3let

Úkol 2: Po vyplnění výdajů domácnosti porovnáme příjmovou a výdajovou stránku našeho rozpočtu a zjistíme, jak hospodaříme.

Poté můžeme znovu projít všechny výdaje a přemýšlet, zda některé nejsou zbytečné nebo neadekvátně vysoké.

VÝDAJE			
Pevné, pravidelné	částka	Kontrolovatelné	částka
dělniční známka	164,-	potraviny	12 000,-
internet	600,-	doprava	2 000,-
telefon	1 500,-	úprava trávníka (sazím, sponi)	1 600,-
energie + voda	12 000,-	úklady pro radost	3 000,-
pojištění osob	700,-	divadlo, kino, ...	2 900,-
pojištění nemovitosti	164,-	drogerie	2 500,-
pojištění auta	100,-	oblečení	5 000,-
poplatky	2 000,-	paměťky	500,-
jídlo pro psa	1 500,-	čističů prostředky	1 200,-
celkem	18 734,-	celkem	30 700,-

Bydlení – nájem, hypotéka, energie, internet, telefon

Potravinářství – nákupy jídla a nápojů, jízda pro domácí mazlíčky, drogerie, čistící prostředky do domácnosti

Doprava – jízdné za vlak / autobus, vlastní auto – benzín/ nafta, údržba

Zájem – kultura, zábava, sport, nákupy pro radost, hudba, knihy, výlety, restaurace

Oblečení

Děti – kroužky, školné, obědy

Poplatky – pojištění domácnosti, auta, osob

Společky – společky spotřebitelského úvěru, kreditní karty, leasingové společnosti

Úspory – pravidelně odkládání částky na tvorbu rezerv, stavební spoření, důchodové připojištění, životní a úrazové pojištění, investice

Přední strana pracovního listu skupina č. 6

RODINNÝ ROZPOČET

Celkový příjem rodiny je každý měsíc 50.000,-

rodina má 5 členů (táta, máma, 2 děti školního věku a pes)

Úkol 1: sestavte rozpočet

Úkol 2: Po vyplnění výdajů domácnosti porovnáme příjmovou a výdajovou stránku našeho rozpočtu a zjistíme, jak hospodaříme.

Poté můžeme znovu projít všechny výdaje a přemýšlet, zda některé nejsou zbytečné nebo neadekvátně vysoké.

VÝDAJE			
Pevné, pravidelné	částka	Kontrolovatelné	částka
Nájem	12 527	jídlo a pítí	10 000
Voda	3 700	jídlo - pes	5 000
Elektrina	2 000	drogerie	3 500
Internet	5 50	čističů prostředky	1 500
Telefon	2 50	zájem	—
Pojištění	11 000	doprava	3 000
školné	500	oblečení	2 000
		Děti - kroužky	1 000
		Krabiceka cigaret	4 500
celkem	30 527	celkem	30 500

Bydlení – nájem, hypotéka, energie, internet, telefon

Potravinářství – nákupy jídla a nápojů, jízda pro domácí mazlíčky, drogerie, čistící prostředky do domácnosti

Doprava – jízdné za vlak / autobus, vlastní auto – benzín/ nafta, údržba

Zájem – kultura, zábava, sport, nákupy pro radost, hudba, knihy, výlety, restaurace

Oblečení

Děti – kroužky, školné, obědy

Poplatky – pojištění domácnosti, auta, osob

Společky – společky spotřebitelského úvěru, kreditní karty, leasingové společnosti

Úspory – pravidelně odkládání částky na tvorbu rezerv, stavební spoření, důchodové připojištění, životní a úrazové pojištění, investice

Zadní strana pracovního listu skupina č. 5

Bylo nám 566 Kč.

Dáme to na spořicí účet, kde se nám částka bude postupně zvyšovat.

Zpřípadě pro výlet do zahraničí, ...

Zadní strana pracovního listu skupina č. 6

Přestat kouřit a ušetřit na jídle, čistících prostředcích, drogerii a dopravě.

Zdroj: vlastní

Přední strana pracovního listu skupina 7

RODINNÝ ROZPOČET

Celkový příjem rodiny je každý měsíc 50.000,-

rodina má 5 členů (táta, máma, 2 děti školního věku a pes)

Úkol 1: sestavte rozpočet

Úkol 2: Po vyplnění výdajů domácnosti porovnáme příjmovou a výdajovou stránku našeho rozpočtu a zjistíme, jak hospodáříme.

Poté můžeme znovu projit všechny výdaje a přemýšlet, zda některé nejsou zbytečné nebo neadekvátně vysoké.

VÝDAJE			
Pevné, pravidelné	Číska	Kontrolovatelné	Číska
našlem	4 000	jídelo	8 000
telefon	0	pař jídelo	5 000
internet	500	kovrnyky	500
údelo ve škole	4 000	drogery	1 000
pojištění auto	4 200	netflix	500
schovota pojištění	10 000	benzín	15 000
		zabava	2 000
		nezobané výdaje	2 500
celkem	17 020	celkem	16 350

Bytění – nájem, hypotéka, energie, internet, telefon

Potraviny – nákupy jídla a nápojů, jídlo pro domácí mazlíčky, občerstvení, fixiční prostředky do domácnosti

Doprava – jízdné za vlak / autobusu, vlastní auto – benzín/ nafta, cizího

Zájmy – kultura, zájavy, sport, nákupy pro radost, hudba, knihy, výlety, restaurace

Oblečení

Děti – kroužky, školné, obědy

Pojistky – pojištění domácnosti, auta, osob

Spíšky – spíšky spotřebitelského úvěru, kreditní karty, leasingové spíšky

Úspory – pravidelné odkládání částky na tvorbu rezerv, stavební spoření, důchodové přípojištění, životní a úrazové pojištění, investice

Zadní strana pracovního listu skupina 7

zbytek peněz 16 630 16 630
na spoření účet 2000
na účet 6000
investice 8000

Zdroj: vlastní

Příloha 7

Ukázka zpracovaných didaktických materiálů z pilotáže 8.C Téma misinformace, dezinformace a fake news.

Přední strana pracovního listu 1. dvojice

Pracovní list

- Zjistí pomocí internetu, zda jsou uvedené věty pravdivé či nepravdivé. Ověř si informaci z více důvěryhodných zdrojů.
 - Dezinformace je nepravdivá informace. *Ano je nepravdivá*
 - Misinformace jsou šířeny za nějakým cílem a skrývají v sobě velkou hrozbu. *Ne*
 - „Fake news“ většinou slouží k okamžitému zpochybnění informací, není to ale jakkoliv definovaný či uznávaný termín.

Zdroje: Wikipedie, e-kazpaci

2.

- Co zobrazuje karikatura?
- Jak a jakými prostředky (figury, objekty, symboly) je téma znázorněno? Popiš.
- Vyjadřuje karikatura nějakou myšlenku nebo názor? Má nějaký význam?
- Co si o ní myslíte? Jak ji hodnotíte vy?
- Napadají tě nějaké otázky ke karikatuře?

Přední strana pracovního listu 2. dvojice

Pracovní list

- Zjistí pomocí internetu, zda jsou uvedené věty pravdivé či nepravdivé. Ověř si informaci z více důvěryhodných zdrojů.
 - Dezinformace je nepravdivá informace. - *pravda*
 - Misinformace jsou šířeny za nějakým cílem a skrývají v sobě velkou hrozbu. *Ne*
 - „Fake news“ většinou slouží k okamžitému zpochybnění informací, není to ale jakkoliv definovaný či uznávaný termín. *Ne*

Zdroje: Wikipedie, Informace, E-kazpaci

2.

- Co zobrazuje karikatura? *Ne*
- Jak a jakými prostředky (figury, objekty, symboly) je téma znázorněno? Popiš.
- Vyjadřuje karikatura nějakou myšlenku nebo názor? Má nějaký význam?
- Co si o ní myslíte? Jak ji hodnotíte vy?
- Napadají tě nějaké otázky ke karikatuře?

Zadní strana pracovního listu 1. dvojice

Dezinformace je součástí propagandy a je de facto jako nepravdivá informace, která je záměrně šířena za účelem ohrožení lidí

Misinformace - je chybná, ale neúmyslná, někdo vydal špatný popis nebo vlivem

Fake news - nepravdivé zprávy, ale také média která tyto zprávy tvoří a šíří

- humorné kreslení
- figury - chytří lidé, kteří by lidé měli věřit
- Nemá žádný význam, nebo je ale je bláznivý
- každá případek jako totální bláznovství, ale at si každý dělá co chce
- Ne

2) Soc. síť, Starý chlup, nižší věstev

Zadní strana pracovního listu 2. dvojice

2.1. Lidé zahlcení soc. médií, má mnoho informací - nevěří si pravdivost zdrojů z neznámou reality

2.2. Sociální média jako snídaň - lidé ztrácejí energii sledováním soc. médií, přičemž by svou energii měli věnovat něčemu jinému

2.3. ano

2.4. lidé by si zdroje měli ověřovat a čas trávený na soc. síti omezit nebo vypravit.
 ↓
 řešit všema co si přečte z jednoho zdroje

2.5.
 Proč je na obrázku Donald Trump?
 Je na obrázku D Trump?

Zdroj: vlastní

Přední strana pracovního listu 3. dvojice

Sebastian Krnčík, Lukáš Polák

Pracovní list

- Zjistí pomocí internetu, zda jsou uvedené věty pravdivé či nepravdivé. Ověř si informaci z více důvěryhodných zdrojů.
 - Dezinformace je nepravdivá informace. *Ano*
 - Misinformace jsou šířeny za nějakým cílem a skrývají v sobě velkou hrozbu. *Ne*
 - „Fake news“ většinou slouží k okamžitému zpochybnění informací, není to ale jakkoliv definovaný či uznávaný termín. *Ne*

Zdroje: Wikipedie / Wikipedie / Wikipedie
msc.r.cz / x-beepi.cz / matka.cz
 (místní stránka vlna)

- Co zobrazuje karikatura?
- Jak a jakými prostředky (figury, objekty, symboly) je téma znázorněno? Popiš.
- Vyjadřuje karikatura nějakou myšlenku nebo názor? Má nějaký význam?
- Co si o ní myslíte? Jak ji hodnotíte vy?
- Napadají tě nějaké otázky ke karikatuře?

Přední strana pracovního listu 4. dvojice

Pracovní list

- Zjistí pomocí internetu, zda jsou uvedené věty pravdivé či nepravdivé. Ověř si informaci z více důvěryhodných zdrojů.
 - Dezinformace je nepravdivá informace. *ANO*
 - Misinformace jsou šířeny za nějakým cílem a skrývají v sobě velkou hrozbu. *NE*
 - „Fake news“ většinou slouží k okamžitému zpochybnění informací, není to ale jakkoliv definovaný či uznávaný termín. *ANO*

Zdroje: Bechki, Wikipedie, Křepelka.cz, Wikipedie, E-fajn.cz
zobrazuje na Wikipedii, MATEJKA, msc.r.cz

- Co zobrazuje karikatura?
- Jak a jakými prostředky (figury, objekty, symboly) je téma znázorněno? Popiš.
- Vyjadřuje karikatura nějakou myšlenku nebo názor? Má nějaký význam?
- Co si o ní myslíte? Jak ji hodnotíte vy?
- Napadají tě nějaké otázky ke karikatuře?

Zadní strana pracovního listu 3. dvojice

- 2) Problematiku Fake news
- 1) Jak behaví korporace nám vlivují, jsoum pomalu
 - 2) Význam rozkošné. A myšlenku vyjadřuje to
 - 3) L. B. s. nám, ukazuje na problematiku
 - 4) Ne.

Zdroj: vlastní

Zadní strana pracovního listu 4. dvojice

- 2) Problematiku Fake news
- 1) Karikatura zobrazuje jak sociální média lidem předkládají dezinformace a jiné nepravdivé údaje a lidé aniž by si to ověřili tak tomu věří.
 - 2) Téma je znázorněno nějakým politkem vyjádřen parodií občany.
 - 3) Karikatura vyjevná má, nebo na druhou stranu kdy jsou lidé zahlcováni různými informacemi, které ne vždy jsou pravdivé. A lidé ty falešné informace nemí rozpoznat.
 - 4) Karikatura dostatečně vystihuje dané téma, které má a začíná se zabývat.
 - 5) Žádné otázky mě nem padají ~~na~~ v karikatuře je vše poznané.